

ВОДА ХРЕЩАЄТЬСЯ!

фото Г. Оберської

23 січня Патріарху Київському і всієї Руси-України Філарету — 75 років.

Редакція і читачі нашого тижневика сердечно поздоровляють Його Святість з мудрим ювілеєм і бажають йому многая літа вести українців по Христовій дорозі світла, правди і життя. Розповідь про Патріарха читайте на с. 10.

ДМИТРО ПАВЛИЧКО ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА

Переяславська Рада починається знов.
Не приїде Ульянов, не приїде Хрушов,
Є хахла невмирущі, москвитів нема —
Позмітала в могили азійська чума.
Але Путін приїхав, мов колись Бутурлін,
І жадає дзвонити в переяславський дзвін...
Ми задзвоним, задзвоним, химеродна маро,
Ти почуєш, як грає і Дністер, і Дніпро,
Як козацької крові гримить течія —
Україна ніколи не буде твоя!

Ти почуєш, як дзвонить пшениця в блакить,
Як Виговського шабля в Конотопі дзвенить,
Як Мазепу ламає петровська орда,
Як у Сеймі червонім закипає руда,
Як горять у Батурині крики дітей,
Як сміється від горя у Полтаві Еней,
Як Тарас піднімає державний клейнод,
Як рабів дух свободи обертає в народ,
Як на шиях тріщить тристали́тня шлея, —
Україна ніколи не буде твоя!

Ми без тебе на Раді зберемося самі,
І приїде Богдан у пошані й страмі,
І розкаже, як нам за братерську любов
Заплатили тюрмою, скреготанням оков.
Ти почуєш, як дзвонять карпатські вітри,
Як на площі гудуть не твої прапори:
Хай встає Джугашвілі із гробу, як звір,
Хай підписує Зрадник яничарський папір,
Хай згинається вдвоє хребет холоу —
Україна ніколи не буде твоя!

В Переяславі Рада, ні не Рада, а Суд:
Всі облуди й полуди палахтять, як мазут,
Прозріває на сонці наша доля сліпа,
Під снігами Сибіру видно сотні УПА,
Під полями Вкраїни — мільйони людей,
Що від голоду спухли й обернулися в глей.
Ти приїхав дзвонити, повертайся — й дзвони,
Всіх царів піднімай з кам'яної труни,
Дай орлові двоглавого голосок солов'я —
Україна ніколи не буде твоя!

ЕКСКЛЮЗИВ

Кор.: Цей високосний 2004 рік позначений датою, яка робить його помітнішим, — 190-річчям від дня народження Тараса Шевченка. Нам здається, що багато читачів «Слова Просвіти» хочуть, аби Ви прокоментували цю дату і події, з нею пов'язані.

П. М.: Є різні категорії людей, які будуть відзначати цю дату. Для когось Шевченко близький, рідний, для когось він є найвищою цінністю, абсолютною величиною. Для багатьох — це той, хто боровся за соціальну справедливість, проти кріпацтва, гнобительства, — за радянської доби наголошували саме на соціальних мотиваціях, на які тільки й відгукувався своїм словом Шевченко.

Ми знаємо достеменно вартість і цінність Шевченкового слова і його з'яви у нашому національному житті. Але я не абсолютизую саме цю дату, тому що переконаний: їх буде стільки ж, скільки й українська нація існуватиме.

І відзначення будуть, доки будуть на землі українці.

Вона, ця дата, могла б нині набирати тих вимірів, того особливого значення, якби до її відзначення вже нині прилучалися всі інформаційні ретранслятори. Бо, якщо не буде широкого розголосу, широкого залучення електронних видань, газет і

ПАВЛО МОВЧАН: «Є ВІЧНА, НЕПЕРЕХІДНА ЦІННІСТЬ — ШЕВЧЕНКО»

Наш співрозмовник — голова Всеукраїнського товариства імені Тараса Шевченка, письменник, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, народний депутат України Павло Мовчан.

журналів, яких тепер в Україні тисячі, — ми не матимемо справжньої розмови про Тараса Шевченка. До речі, сотні видань, виконаних на глянці, з найкращою поліграфією, працюють на увічнення й возвеличення тих постатей-одноденків, які самі себе возвеличують, увічнюють, приписують до вічності, — в неоримських, неімперіалістичних традиціях...

Шевченко ж — категорія, яка справді належить до вічності. І вона не потребує показної шани. Як не потребує подібного ні Ісус Христос, ні жоден із пророків, ні з апостолів. Це справа кожного. Справа нашого наповнення, нашого сумління.

Якщо ми хочемо, щоб весь наш національний загал долучився до цього відзначення, то треба будувати відповідні програми, потрібні відповідні зусилля: дер-

жавні, фінансові, ідеологічні, організаційні. Я їх поки що не бачу в тому сценарії, який розписаний, — ще в минулому році, — Урядом, відповідно до Указу Президента.

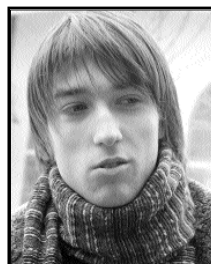
Кор.: Ви входите до Оргкомітету з відзначення 190-річчя Т. Шевченка?

П. М.: Я входжу, але жодного разу не збирався цей оргкомітет, і я підозрюю, що хтось дуже хоче зробити цей день буденним явищем.

Тож для мене не має значення, чи буде Янукович, чи буде Табачник збирати, зорганізовувати когось: «Просвіта» буде робити свою роботу! Я думаю, що кожен просвітянин, як і християнин, — у природному режимі будемо підставляти плече під цього, шевченківського хреста. 9 березня — 190-річний ювілей.

Закінчення на с. 8

Сьогодні в номері:

Про наші
повстанські
можливості

стор. 2—3

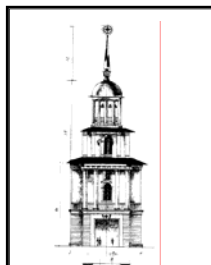
Прикрива-
ються
Богданом?

стор. 5

Відверто
про освіту

стор. 7

Тарасова
церква

стор. 8—9

Його серце
жило
Україною

стор. 11

Говорить
радіо
«Культура»

стор. 12

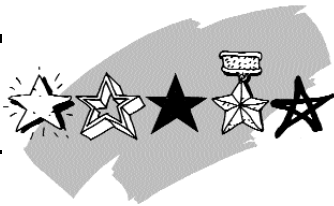
Я знаю ціну
пісні

стор. 14

«Біла гроза
чорного
континенту»

стор. 16

15—16 січня 2004 року в приміщенні Музею М. Грушевського (“Кловський палац”) відбулася міжнародна наукова конференція “Переяславська рада 1654 року”. 3-поміж шести інституцій, що увійшли до оргкомітету, головним ініціатором заходу виступив вітчизняний Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського НАН України, партнерами — видавництво “Смолоскип”, Канадський Інститут Українських Студій, Наукове товариство імені Т. Шевченка в Америці й Інститут літератури імені Т. Шевченка НАН України. Науковці шести держав — Польщі, США, Канади, Росії, Білорусі та України — забезпечили академізм і суто науковий формат конференції.

Доповіді українських учених Ярослава Дашкевича (Львів), Юрія Мицика (Київ), Віктора Бrehуценка (Київ), Тараса Чухліба (Київ), Володимира Пришляка (Луцьк), Віктора Горобця (Київ), Анатолія Шпиталія (Київ), Андрія Гречила (Львів) торкалися джерелознавчої бази у дослідженнях Переяславської ради, геополітичних інтересів козацтва XVI — першої половини XVII ст., “полівасалтетної” політики гетьмана Хмельницького, інтеграційного процесу між Військом Запорозьким і російською династією в XVII ст., стану української освіти й культури XVII — XVIII ст., привілеїв Переяслава до і після Ради, письменницьких “зальотів” до міфу Ради. Доктор історії, професор Тара Гунчак (Нью-Йорк) доповідав про процес міфотворення навкол Переяслава, а фактом юридичного скасування будь-яких переяславських домовленостей назвав позицію гетьмана Виговського, вторгнення у 1659-му році в Гетьманщину 150-тисячного московського війська, його нищівну поразку від того ж Івана Виговського й, остаточно, — московську зраду у вигляді Андрусівського договору 1667 року з Річчю Посполитою, що поділив Україну навпіл.

Доктор Зенон Когут (Едмонтон, Канада) дослідив історіографію переяславської проблеми з точки зору “політичної думки Гетьманщини”. Польські вчені Мирослав Нагельський і Даріуш Колодзейчик із Варшави доповідали про контакти гетьманату Богдана Хмельницького із Швецією, а також про “турецьку альтернативу закордонної політики козацької держави”. У свою чергу, росіяни Сагіт Фаїзов (Москва), Віра Чен-

цова (Москва) і Тетяна Яковлева (Санкт-Петербург) досліджували ремінісценції кримсько-українського союзу 1648—1653 рр. у кримській дипломатії 1654—1658 рр., вплив Східної Церкви на зближення Чигирини й Москви, зіткнення козацьких і московських традицій та персоналій. Білорус Геннадій Саганович (Мінськ) доводив несприйняття більшістю білорусів XVII століття національно-визвольної війни Хмельницького.

Дискусивних моментів було багато. І це спричинила не лише різниця національних наукових шкіл, а насамперед, — мала джерельна база, невідповідність чернеток і декларацій Ради з реальною політикою обидвох сторін, подальше поглинення Гетьманщини Московією та сьогоднішні політичні моменти. Цікаво, що на відкриття конференції головою оргкомітету Миколою Жулинським зібралася рекордна кількість журналістів (до 8 телеканалів), але, за інформацією окремих спостерігачів, ТБ пустило в ефір поки що лише один сюжет (у нічний час). У свою чергу, Ярослав Дашкевич повідомив, що

КОНФЕРЕНЦІЯ

ПОТЯГ ДО МОСКВИ — НАШЕ ІСТОРИЧНЕ «ЛІБІДО»?

до Академії наук надійшов лист від Кабінету Міністрів, де вимагається до 16 січня проінформувати про відзначення Переяславської ради, відповідно до указу Президента і плану заходів, затверджених оргкомітетом на чолі з Д. Табачником (хоча оргкомітет не збирався жодного разу і не затверджував жодного плану заходів). Натомість пан Юрій Мицик поінформував, що на урядовому рівні (за участю російської сторони) 3 лютого у Переяславі має відбутися конференція за участю “тенденційних” російських істориків, де знову йтиметься про “возз’єднання” і “єдиний слов’янський народ”.

Конференція 15—16 січня, здається, порушила всі історичні проблеми й суперечності навколо Війська Запорозького, Московії і Речі Посполитої, навколо поста-

Виговського, Яна II Казимира і Мегмеда IV. Інколи, щоправда, переважав літературний образ Богдана Хмельницького, озвучувалися непідтверджені факти його тижневого “запою” перед Берестечком. У висліді конференції постав контрверсійний, суперечливий, жаливий у гніві (“рубав шаблюкою своїх полковників, вбивав їх гетьманською булавою”) і ніжний у почуттях чоловік, мудрий полковник і надзвичайно харизматичний лідер, неперевершений оратор...

Виговського ж при цьому, з одного боку, звинувачували у шпигунстві на користь Москви, з іншого — прославляли як чудового дипломата і праву руку “Хме-

ля”, як упокорювача Москви (із початків гетьманування написав царю, що не бажає бути “під його царською рукою”, підтвердивши це Конотопом). Православна риторика царя у приєднанні Гетьманщини 1654 року спростувалася самою Тетяною Яковлевою як “політична етикетка, картинка”, якою прикривався експансивний рух Московії у Європу. Анатолій Шпиталь, проаналізувавши художню літературу, від О. Корнійчука (п’єса “Богдан Хмельницький”), Я. Качури (повість “Іван Богун”), О. Соколовського (роман “Богун”), І. Ле (“Наливайко”), П. Панча (роман “Запорожці”) до диалогії Н. Рибакі (“Переяславська рада”, дійшов висновку, що тяга до Москви у цій літературі стала лібідом, Переяславська рада — оргазмом, а пізніші події — сімейним життям України і Росії. Один письменник

продовжив життя Кривоносу, аби він нарадив Хмельницькому “приєднатися” до Московії; інший присилає Степана Разіна, аби він допоміг козакам; там у колісці Богдан марить про “возз’єднання”; там — у ліжку із дружиною кричить про “вічний союз”; через кожні 10—15 сторінок як 25-й кадр у кіно, з’являються народні марення про “возз’єднання”... Ярослав Дашкевич потішив наукову публіку тим, що нагадав, як Натану Рибакі кожного дня приходив поштою аркуш із роману “Переяславська рада” (1260 сторінок), використаний після, пробачте, туалету, із кінцевою великою подякою за корисну працю.

Варто подати окремий фрагмент виступу **Віри ЧЕНЦОВОЇ**:

“Істинний смисл Переяславської ради навряд чи можна зрозуміти поза контекстом політичних суперечностей того часу. Маю на увазі релігійні міждержавні коаліції, які умовно можна означити як католицьку (Річ Посполита за підтримки Священної Римської імперії) і протестантську (важлива її роль була у Швеції), яким протиставлялася Східна Церква. Говорячи про Переяславську раду, потрібно пам’ятати, що пояснення політичних причин, що привели до неї... слід шукати у її “дзеркальному відображенні”, що залишилося політичним фантомом, — раду, яка мала відбутися в Яссах, завершивши переговори про приєднання до Росії Молдови. Переговори ці проходили всього на 2 роки пізніше, весною 1656 року,

а важливими дійовими особами на них були представники Східної Церкви. При цьому і в переговорах про підданство українських земель Росії, і в переговорах про підданство російському цареві Молдови участь брала приблизно та ж група грецького духовенства, у якій була делегація єрусалимського патріарха Паїсія, найбільш відомого прихильника ідеї об’єднання православних, союзу, який мав стати антипольським, а в перспективі — антиосманським об’єднанням. Його голова ставав законним спадкоємцем візантійських імператорів...”

Хоча російська історіографія загалом тримається консервативного міфічного погляду на Переяславську раду, Санкт-Петербурзький університет і його представниця Тетяна Яковлева — прогресивний виняток. Певно, тому, що вона практично єдиний науковець у Росії, що конкретно досліджує історію України, зізналася пані Тетяна. Між іншим, у травні 2004 року Канадський Інститут Українських Студій і Санкт-Петербурзький університет організують у Росії конференцію “Україна і сусідні держави у XVII столітті”, в якій братимуть участь учені США, Канади, Австрії, Польщі, України і Росії.

Про свої враження від конференції і про позицію польських істориків говорив польський учений **Даріуш КОЛОДЗЕЙЧИК**:

“Мабуть, не можна сьогодні говорити про польську історіографію...”

початок кінця Речі Посполитої. Але ж є ще Гадяч, ще один шанс для українсько-польського порозуміння, потім — Іван Мазепа. Не було вічної любові після Переяслава між росіянами й українцями, як то стверджувала радянська історіографія... Як польський історик, я шкодую, що в нас історія перестає відігравати таку важливу суспільну роль, як у Вас, що засвідчує ця конференція. Суспільство стало багатше, наші студенти вивчають економіку, маркетинг... Сьогодні польська історіографія не оперує щодо XVII століття якими-небудь стереотипами, складніше — із УПА. Але й це змінюється”.

Наступний етап “відзначення” Ради — конференція в самому Переяславі (на початку лютого), подійкують, має стати своєрідною “альтернативою” до проведеного наукового заходу. Утім, читайте про це у “Слові Просвіти”.

ПОЛІТИЧНИЙ PR

У контексті переяславського ажіотажу до редакції завітав **Юрій Андрійович МИЦИК**, доктор історичних наук, зав. відділу Інституту археографії та джерелознавства імені М. Грушевського НАН України, професор НАУКМА (спеціалізується на історії XVII століття).

— 3 точки зору відзначення за президентським указом, у 2004-му 350-річчя Переяславської ради, варто виокремити акцію під патронатом Посольства Росії в Україні. Адже ця акція, хоч і мала в назві вислови “пошук спільного бачення історії” та “позиція українських і російських учених”, була суто політичною. Звичайно, були серйозні історики із Росії — аж двоє. Це — доктор історичних наук Михайло Дмитрієв (Москва) і кандидат історичних наук Тетяна Опаріна (Новосібірськ), котрі займаються церковними проблемами. Однак навіть пан Дмитрієв доводив, що термін “православний” — синонім поняття, що означає “єдиний російський, український та білоруський народ”. Українські історики, у свою чергу, йому відповіли, що є ще греки, болгар, румуни тощо, а “православні” — це конфесійна, а не етнічна спільність.

Між тим, найбільше вразило українське представництво. Лише

ПРИКРИВАЮТЬСЯ БОГДАНОМ

2004-й рік, схоже, має стати роком Переяслава у міждержавних — передусім, на рівні урядів, науковців та окремого сегмента політикуму — стосунках України і Росії. Цього року переяславський серіал-мітинг продовжили пані Вітренко і пан Симоненко в 350-ту річницю міфотворчої події за новим і старим стилем (8 і 18 січня).

2003-й — як рік Росії в Україні — “успішно”

третина цього представництва була істориками, які займаються, і глибоко, цією проблематикою: Бrehуненко, Бульвінський, Маслійчук, Чухліб, Федорук... Решта ж — “мадоросійський табір”, який жодного відношення до науки, а тим паче до історії XVII століття, не має: Василь Арістов із газети прогресивних соціалістів “Досвітні вогні”, колишній доцент кафедри наукового атеїзму, Євген Безродний, професор комунізму, представники Союзу православних братств, напівміфічного Київського історичного товариства, політичних партій та угруповань з Одеси, Харкова... Чорносотенство репрезентував Григорій Ричагов із групою “Союз України, Білорусі і Росії” (Київ).

Мені довелося організаторам зауважити, що ми ж не рекомендуємо росіянам “слігтися с братнім китайським народом навік вместе”.

завершився PR-імпрезою Російського медіа-центру в Україні, Російського центру науково-го і культурного співробітництва при МЗС Росії під дахом Посольства РФ в Україні. Це був так званий “круглий стіл”, що мав репрезентувати погляди українських і російських учених на Переяславську раду, але більше скидався на політичний мітинг радикалів-провокаторів.

У мене склалося таке враження, що нинішня російська сторона стоїть на позиціях ще гірших, ніж ЦК КПРС. Були натяки, що подібний мітинг — не останній, вони хочуть створити альтернативу нашим науковим конференціям. До речі, і ЗМІ були запрошені відповіді: “Киевский телеграф”, “Сегодня”... Потім формуватиметься громадська думка, що “все, як один, привітствуют воссоединение”.

— **Так чи інакше, указ Президента активізував наших істориків, видаються гарні наукові збірники, проводяться конференції, громадські акції...**

— Усе це проводиться всупереч указу, не за державні гроші, відволікає нас від роботи в архівах, від нових досліджень і нових тем, можливо, більш потрібних, аніж Переяславська рада. Цей

указ — у низці указів про відзначення ювілею Щербицького, річниці комсомолу. Ідуть державні гроші, тобто наші з вами податки, на “розвиток комсомольських організацій”, на різні палаци і застілля. А на книжку про голодомор, яку я видав, у Табачника немає грошей, хоча обіцяв 300 доларів, немає на Пласт, на скаутів, на українознавчі дослідження.

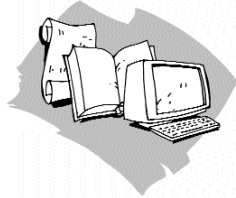
— **Переяславська тема, взагалі, — перспективна в наукових пошуках?**

— Всього зберігся десяток документів, що дає куценьке враження про Переяславську раду, трохи більше документів — про присягу (фальсифіковану), кілька документів — про договір козацького стану з Москвою, десятків зо два — про договори мішан і духовенства (яке не підписало нічого). У сумі набереться близько 50 до-

кументів. Це — мізер. Так, національно-визвольна війна Хмельницького має понад 10 тисяч документів, із них тисяч шість — друковано. Переяславський “п’ятачок” обтоптали вже так, що нового практично не скажеш. Пішла інфляція цієї проблеми, усі — від ідіотів зліва до ідіотів справа — прикриваються іменем Богдана. А треба йти в турецький архів, у московський, у польський, шведський, німецький...

• Сторінку підготував **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

МОМЕНТИ

ГРУЗИНИ ЗМІНЮЮТЬ ПРАПОР

Слідом за зміною Президента Грузія змінила і свою національну символіку. Тепер грузинський державний прапор по-світлішає, як і сама владна верхівка. Він матиме п'ять червоних хрестів на білому полотнищі, що засвідчує міцне вкорінення християнських традицій у грузинському суспільстві. Проти нового прапора практично ніхто не виступав, тільки депутат Гурам Шарадзе висловив думку, що цей прапор “ніколи не був грузинським і є католицьким”, повідомляє “Інтерфакс-Україна”. Цей прапор є символом партії “Єдиний національний рух”, яку й очолює обраний на посаду Президента Михайло Саакашвілі. То можливо, й українцям слід очікувати появи нового прапора, на якому з'являться квіти чи схід синьо-жовтого сонця?

ПОГРАБОВАНО МОНАСТИР У МУКАЧЕВІ

В Україні обікрано один із найстаріших в Україні жіночих монастирів — Святомиколаївський жіночий монастир у Мукачеві. За повідомленням, невідомі зловмисники винесли з церкви три найцінніші ікони Божої Матері XVIII століття в срібному окладі з позолотою. За даними експертів, вартість ікон — понад півмільйона гривень.

РОСІЯ НЕ КУПУЄ КЕРЧІ?

За словами Віце-прем'єра РФ Віктора Христенка, інформація про те, що Росія нібито отримує Керченський півострів в обмін на газові борги України, не є правдивою. “Немає жодної підстави для того, щоб серйозно обговорювати цю тему. Всі протиріччя, що були між нашими країнами в цьому регіоні, вже вирішені”, — сказав Христенко. На його думку, води Азовського моря — це не міжнародні води, а “внутрішній з Україною простір. І нам з Україною там більше ніхто не потрібен”.

“ПРОГРЕСИСИТИ” РЕГРЕСУЮТЬ ЧЕРЕЗ ПЕРЕЯСЛАВ

Лідер ПСПУ Наталія Вітренко здійснює “турне” по Україні з метою проросійського вшанування 350-річчя Переяславської ради і розкритки власного бренду перед майбутніми президентськими виборами. У суботу ПСПУ разом із Союзом православних братств України та Лівобережним козацтвом Гузія святкувала ювілей у Києві. Був і хресний хід, і мітинг, і концерт. Особливої урочистості акції надавала стрільба з козацьких гармат під стінами Святої Софії. Аж земля здригалася й вуха закладало. Софія вистояла.

Про можливість балотування на довиборах до Верховної Ради чи про участь у президентських перегонах Наталія Вітренко говорила на прес-конференції вкрай неохоче, посилаючись на невідповідність питання темі суботніх заходів. Сказала тільки, що “боролася за врятування України від олігархів і американців”, і “думає продовжувати боротьбу”. А “в яких формах — час покаже”.

Можна припустити, що сама тема ця не дуже приємна для Наталії Михайлівни, бо після того, як блок її імені зазнав поразки на парламентських виборах 2002 року, экс-депутат двох попередніх скликань Вітренко тричі випробовувала удачу на довиборах. І тричі — безрезультатно. Головна прогресивна соціалістка та в минулому соратниця Олександра Мороза не пройшла до парламенту на повторних виборах у липні 2002-го на Черкащині, на проміжних виборах у грудні 2002-го в Запорізькій області, а в червні 2003-го, коли проводилися довибори на Чернігівщині, її кандидатуру зняли за день до голосування. До речі, у всіх трьох випадках у графі про рід занять у претендентки на мандат значилося “тимчасово не працює”, — повідомляє “Українська правда”.

Підготував
Богдан ГДАЛЬ

НАВКОЛО ПРОБЛЕМИ

Всеукраїнське педагогічне товариство імені Г. Ващенко прийняло заяву, в якій дало свою оцінку одній із новачій останнього часу, що стосується сфери освіти:

“15 січня 2004 року міністром освіти В. Кременем під пострахом кримінальної і дисциплінарної відповідальності (!) заборонено викладачам приймати на екзаменах цукерки і квіти. У зв'язку з цим, не може не вражати поверховість підходу до такої хронічної хвороби, метастази якої охопили всю систему освіти, як хабарництво. Досить згадати: сьогодні в Україні наскрізь скорумпована система вступів до вищих навчальних закладів, у значній частині яких конкурси знань витіснені конкурсом фінансових можливостей батьків (ось зло,

будь-яке зло завжди породжується та супроводжується брехнею, брудом совісті. І тому суспільний конфлікт навколо хабарництва — це один із багатьох проявів боротьби добра проти зла. Це — один із проявів недосконалості, розхристаності, інфікованості українців північно-східним боярським геном. Хабар — це суть самоприниження і того, хто дає, і того, хто бере, хоча зовнішня форма поведінки цих двох сторін різна.

Можна прийняти додатково ще тисячі нових законів антихабарної спрямованості, але хабарі існуватимуть доти і в таких масштабах, доки існують злодії, які зневажають Заповідь Божу — “Не кради!” — і мають масштаби злочинної діяльності у суспільстві. Адже хабарництво — це форма крадіжки.

І тут виникає питання: а чим тоді відрізняється хабар від подарунка?

На це питання дає чітку розширену відповідь священник Едвард Станек у своїй книзі “Піклуючись про совість”:

“Хабарництво — це виконання послуги залежно від додаткової (і найчастіше, як кажуть, конфіденційної) плати, що її беруть від людини, для котрої ця послуга виконується. При тому, що послуга ця, як правило (майже без винятків), виконується певною службовою особою в межах її звичайних професійних обов'язків, за виконання яких ця особа офіційно отримує встановлену заробітну платню.

Тому виконання обов'язкових послуг залежно від додаткових, таємно і неофіційно отриманих, надходжень, є нечесним і, так чи інакше, порушує сьому Заповідь.

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, представниці жіночих організацій — Міжнародної Ліги “Матері і сестри — молоді України”, а також Всеукраїнської та Київської міської громадських організацій “Жіночий Український Рух”, — висловлюємо протест і вимагаємо припинити знущання над національною символікою, українськими національними цінностями та духовністю.

Передачі, що транслюються по телебаченню, спрямовані на осміювання українського народу, перековернення історичних фактів, приниження національної гідності Українця.

Телебачення на території України на 80 % російськомовне, чим порушується ст. 10 Конституції України про державну мову.

ПРИНЦИПОВІСТЬ
ЧИ ЛЕГКОВАЖНІСТЬ?

зліквідувати яке слід у першу чергу, не розтягуючи на невідзначений час різного роду експериментування локального характеру!), мають місце численні факти “складання” студентами екзаменів та заліків за гроші, ба! подекуди навіть заявила себе практика виставлення оцінок на аукціон. Хронічного характеру набули в навчально-виховних закладах і формування з грошових стягнень з учнів, студентів та батьків так званих допоміжних бюджетів, кошти з яких далеко не завжди використовуються на справді невідкладні потреби. Тобто — фінан-

сових зловживань, кричущих фактів хабарництва в системі освіти, справді, більше ніж достатньо, тож демонстрування нетерпимості до них у формі заборони дарувати квіти — це принаймні вияв легковажності у ставленні до однієї з наболілих суспільних проблем”.

У заяві також зауважено, що квіти, які, за давньою традицією, підкреслюють хіба що урочистість екзаменаційного моменту чи вияв пошани до викладача, можуть бути не тільки куплені на базарі, але й вирощені в когось із екзаменованих на присадибній ділянці... Чи все одно каратимуть?

Уся ця ситуація нагадує ту, яку відтворив Л. Глібов у байці “Мірошник”, персонаж якої замість загатити греблю, аби працював його млин, перебив безневинних курей.

А ще в цій байці розкритиковано “панів”, котрі “за недогарок” людей “мордують”, у той час, як “без діла сотні всюди сують”?

У нашому, однаке випадку має ітися не про сотні, а мільйони, як і про образу, яку відчула переважна більшість представників педагогічного фаху.

Анатолій ПОГРІБНИЙ

ПОДАРУНОК —
ЦЕ НЕ ХАБАР!

Необхідно чітко бачити різницю між хабарем і виявом звичайної людської вдячності. Різниця полягає в тому, що хабар випереджає послугу і зумовлює її. Тобто, залежно від факту надання хабара надається послуга.

Натомість жест вдячності завжди має місце вже після надання послуги і жодним чином не був обумовлений раніше. Жест вдячності здійснюється виключно з волі особливо задоволеного клієнта і є фактом його власної ініціативи, про яку автор послуги дізнається цілком несподівано, сприймаючи матеріальний вклад вдячності як приємну новину.

А чи можна давати хабарі? Якби ми жили у чесному суспільстві, то використання хабарів було б неможливим. Бо хабар завжди пов'язаний із нищенням іншої людини. Однак на разі живемо у світі, в якому хабар відноситься до майже законного елемента ділового життя. Як християни,

мусимо це усвідомлювати.

...Трапляються ситуації, коли для влаштування якихось справ у цьому нечесному світі ми майже змушені вдаватися до хабарів.

...Показником суспільної чесності є чесність людей трьох професій: священників, медиків і педагогів. Якщо хабарництво, як заразна суспільна хвороба, інфікує ці три професії, це означає, що суспільство вже деморалізоване”.

Ясно, що будь-який наказ навіть дуже авторитетного міністра чи навіть Указ Президента про заборону приймати подарунки з ініціативи вдячних клієнтів лише підкреслює безпомічність (якщо не свідому бездіяльність) влади у проблемі хабарництва, як різновиду крадіжки, злочинства. Бюрократична заборона подарунків лише підкреслює той факт, що бюрократія давно вважає подарунки (справжні подарунки) і хаба-

Президенту України,
депутатам Верховної Ради України,
Національній раді з питань телеба-
чення і радіомовлення

Українці на території своєї Батьківщини вимушені терпіти приниження національної гідності та зазнають моральних знущань. Особливо проявляє себе цей факт під маскою гумору в святкових передачах (зокрема так було на День незалежності й протягом усього періоду святкування Нового року та Різдва Христового).

Представниками громадських організацій уже зібрано кілька сотень підписів пересічних громадян міста Києва на підтримку нашого протесту.

Галина ЯБЛОНСЬКА,
Неля СКАЛЬНА,
Вікторія ОСТРИЩЕНКО

ЕЛЕКТРОНІКА

В нашій редакції міністра освіти й Михайло Степко, сев, спрямованих на зловживань під час екзаменів (у тому числі таких, як хабарництво), уже цього року передбачено розширити застосування системи тестування абітурієнтів в електронному варіанті, який виключає будь-яке зовнішнє втручання.

А отже, в цьому випадку, підкуп осіб, які досі традиційно мали доступ до екзаменаційних документів і могли вплинути на оцінку, втрачає будь-який сенс.

Стефан КОСТКА

рі однією категорією нетрудових доходів, визнаючи їх, таким чином, невід'ємною складовою суспільної традиції.

Зрештою й те є правдою, що рівень хабарництва у суспільстві є відображенням стану свідомості громадян.

У кінцевому випадку все залежить від того, як конкретна людина використовує свою свободу совісті. Так було і так буде завжди.

Проте лад у суспільстві створюють не стільки добрі почуття, скільки раціональна організація життя. Саме тому Міністерство освіти й науки встановило телефон довіри — (044) 216-71-98 — для повідомлень про випадки порушень громадянських прав у системі освіти (в тому числі, й хабарництва).

Повідомляйте, якщо не боягузи.

Євген ГОЛИБАРД

ХРОНІКА

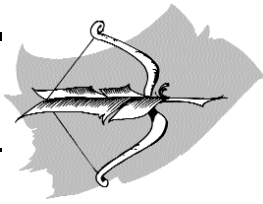
ЩЕ ОДИН СОЮЗ

На цей раз — Український національний союз молодих юристів, який нещодавно заявив про себе двома організованими ним заходами: ярмарком правничої кар'єри та презентацією інтернет-сайту “Правничка кар'єра”.

Голова цього УНСОМЮ пан Ігор Пряничук вважає, що в Україні має місце “знищення авторитету і престижу правничої професії, своєрідної “інфляції” юридичного фаху...”

Найближчою метою нового Союзу є допомога з працевлаштування, підвищення кваліфікації, соціального захисту молодих юристів.

О. К.

Попри всі складнощі й суперечності, що їх переживаємо, все-таки час, хоча й дуже повільно, у нас працює на Україну. В цьому пересвідчився у розмові з посадовцем, який відповідає за свої слова, — заступником міністра освіти і науки України Михайлом СТЕПКОМ.

— Михайле Филімоновичу, читачі нашого тижневика в численних листах до редакції порушують цілу низку проблем стосовно вищої освіти, а особливо щодо нинішніх структурних пропорцій між державними і приватними закладами, рівнями їх авторитетності й компетентності, платного та безплатного навчання, довіри до дипломів різних навчальних установ тощо. До речі, скільки у нас державних і скільки недержавних вищих навчальних закладів?

— В Україні нині 223 державні та 130 недержавних вищих навчальних закладів III—IV рівня акредитації.

— Чим вони відрізняються і наскільки суттєво? Адже після закінчення приватного інституту видається такий самий державний диплом, як і після державного...

— Впродовж останніх п'яти років ситуація стала повністю контрольованою. Маю на увазі, що, хоча рівень якості знань, які стоїть за дипломом, ще подекуди відрізняється, проте якість контролю за навчальним процесом нас уже цілком задовольняє, а якраз суттєво.

Ми вже пережили ситуації перших років перехідного етапу, коли не мали контролю за роботою сектора недержавних вищих навчальних закладів (ВНЗ). Нині більшість ректорів недержавних ВНЗ не погоджуються з тим, що ми називаємо їх недержавними. Бо дивіться: вони знаходяться в державі, вони пройшли державну акредитацію, видають державні дипломи про вищу освіту. Щоправда, як виняток, існує кілька ВНЗ, заснованих іншими державами, іноземними університетами або фондами, які видають дипломи свого зразка. Але й вони також знаходяться під контролем нашого міністерства. Зокрема ми наводимо порядок із тими ж російськими філіалами російських ВНЗ в різних регіонах України. Тобто, за своїм статусом усі ці заклади освіти абсолютно однакові.

— А чому все-таки існує поділ?

— Поділ — лише за формою власності та джерелами фінансування. Державні — засновані постановою Кабміну, мають державне замовлення і державне фінансування на підготовку певних спеціалістів. Недержавні — засновані науково-дослідними або навчальними установами, фізичними або юридичними особами. Але ці недержавні ВНЗ також діють згідно із законами України і так само підзвітні нам за всіма показниками, крім фінансових.

— А чи приватні ВНЗ можуть отримати державне замовлення?

— Цілком можливо. Але поки що всі потреби держави задовольняються розміщенням замовлень у державних ВНЗ.

— Пане міністре, скажіть, будь ласка, скільки студентів навчається в умовах держзамовлення і скільки сплачує за навчання із власної кишені?

— Впродовж чотирьох років ми щорічно збільшуємо обсяги фінансування за держзамовленням. Якщо в 2000 році за держзамовленням ми зарахували 107,6 тис. осіб на перший курс наших ВНЗ, то далі, послідовно збільшуючи, зарахували в 2003 році 127 тис. осіб. Закон “Про вищу освіту” передбачає, щоб на 10 тис. осіб населення у нас було 180 студентів ВНЗ III—IV рівнів акредитації.

— А скільки всього зараховується на перший курс ВНЗ в Україні?

— У нинішньому навчальному році ми зарахували 432 тис. осіб на перший курс університетського рівня освіти, а всього — з технікумами і коледжами — 639 тис. осіб. Для порівняння: в 1999 році на перший курс університетського рівня ми зарахували 300 тисяч студентів, у 2000 році — 346 тисяч осіб.

— Михайле Филімоновичу, відомо, що в середній школі існує так званий державний компонент, який передбачає обов'язковий перелік дисциплін, що мають допомагати формуванню громадянської свідомості особи. А чи існує щось подібне у ВНЗ?

— Обов'язково! Ви знаєте, що в об'єднаній Європі відбувається процес удосконалення й уніфіка-

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

ОЧЕВИДНІ ЗРУШЕННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

ції освітянського простору згідно з Лісабонською угодою та Болонською конвенцією, до якої ми також будемо приєднуватися в 2005 році. Так от у цих документах ідеться не про кількість, а про якість освіти, за яку відповідає держава. Ми сьогодні контролюємо, що якість через процес акредитації, тобто шляхом перевірки рівня всіх ресурсних, кадрових і методичних передумов для досягнення необхідного рівня підготовки фахівців. Крім того, проводимо тестування, державні іспити, оцінюємо курсові і дипломні роботи студентів...

— А обов'язковий компонент?

— Отож, знову нагадую про європейський вектор. Якщо ми хочемо, щоб наші дипломи визнавалися на Заході, тоді в наших навчальних програмах мають бути дисципліни, які не лише забезпечують необхідний рівень знань освіченого громадянина України, а й дають можливість продовжити навчання, скажімо, в Бельгії чи Італії.

На разі, в Україні діють державні стандарти вищої освіти, які передбачають три компоненти: суто державну (державна встановлює перелік дисциплін, після освоєння яких держава видаватиме диплом, освітньо-кваліфікаційні характеристики й посади, на які можуть претендувати певні фахівці); до галузевої компоненти входять до 65—70 % обов'язкових навчальних курсів фундаментальних дисциплін (українська мова, історія України, філософія, економіка, правознавство; фундаментальна профільна підготовка); 30—35 % обсягу навчального плану відноситься до компетенції (стандарту) даного ВНЗ — вони самі вибирають: що читати, в яких обсягах тощо.

Оці три компоненти в нас уже розписані для всіх спеціальностей на рівні “спеціаліст”; для бакалаврів розроблено вже близько 88 % стандартів. На жаль, усе це розробляється нами переважно на

ентузіазмі науково-методичних комісій. Днями маємо розглядати стандарт юридичної освіти.

— Пане міністре, ситуація, що склалася із вживанням української мови в системі вищої освіти — загальновідомо. Чи керує цим процесом Міністерство і науки, і як змінилися пропорції використання української та російської мов у ВНЗ України?

— Поза будь-яким сумнівом, ми керуємо цим процесом, але керуємо за допомогою створення відповідного матеріально-технічного забезпечення, передусім — українських підручників, а також через мовну підготовку і перепідготовку викладачів.

Ми докладаємо певних зусиль у цьому напрямку, проте багато хто з викладачів уже не здатен перейти на українську мову викладання — чи то за віком, чи через відсутність здібностей. Тут усе вирішують час і кваліфікація: люди старіють, виходять на пенсію, тому у виняткових випадках — окремим видатним професорам — дозволяємо вести курс російською. Нових викладачів приймаємо за умови викладання їх курсів українською мовою.

Підручників ми вже не перекладаємо, а обираємо українських авторів, які створюють українські підручники. На сьогоднішній день забезпеченість українськомовними підручниками соціально-гуманітарного циклу дисциплін у вищій школі України складає 86,4 % (в 1999 році було 61,6 %). Вперше за багато років, од 2001 року, уряд почав фінансувати видання підручників для вищої школи.

В економічному блоці дисциплін маємо 54,9 % українськомовних підручників (на 15 % більше, ніж у 1999 році), в природничо-математичному блоці — 45 % (на 23 % більше, ніж у 1999 році).

— А що конкретно Ви робите в організаційному плані для впровадження української мови в найбільш мовновідсталіх регіонах?

— Нещодавно спільно з облас-

ного регіону, тому що на нинішній стан справ і темпи розвитку не задовольняють...

— Скажіть, Михайле Филімоновичу, яка зараз тенденція пропорцій між “фізиками” і “ліриками” в студентському середовищі? Скільки гуманітаріїв, а скільки інженерів?

— Ви пам'ятаєте, що на момент набуття Україною незалежності в нас випускалося багато інженерів — до 60 % від усіх спеціальностей. Потім збільшився попит на фахівців менеджменту, економіки, правознавства... Тоді частка студентів інженерних і природничих спеціальностей зменшилася до 40 %. Останнім часом, коли потроху починає працювати виробництво, знову збільшився конкурс на інженерні й технічні спеціальності...

— А як Ви дізнаєтеся про зміни попиту на фахівців?

— Із різних джерел. От хоч би наші директори технікумів. Вони відчули попит на металообробників. Як запрацювали шахти і металургія — зріс попит на відповідних фахівців, зросли конкурси. Нині в нас близько 55 % першокурсників-технарів, 45 % — гуманітаріїв.

— Скажіть, будь ласка, яка сьогодні існує пропорція між стипендією і прожитковим мінімумом та чи сприятиме Міністерство підвищення розмірів стипендій?

— Надзвичайно проблемне питання! Держава виділяє гроші не лише на стипендію: зарібок викладачів, капітальні вкладення, утримання матеріальної бази... Нинішня стипендія у 50—60 гривень — це, звичайно, дуже незадовільно. Незабаром буде введено два типи стипендій: за академічні успіхи і соціальна. Остання не залежатиме від оцінок — аби тільки не двійки...

— ...і на яку суму можна розраховувати?

— Гадаю, що вона буде становити близько 80 % від розміру персональних стипендій Президента, Верховної Ради і Кабміну. Тобто, близько 100 гривень. Але це вже

закладатимемо в бюджеті на 2005 рік.

— Скільки осіб отримують зараз оці персональні стипендії?

— Стипендії Президента отримують 700 студентів, 150 — Верховної Ради, 100 — Кабміну...

— Михайле Филімоновичу, поінформуйте, будь ласка, наших читачів про якісь присміні новачки, що їх, можливо, приготувало для нас Міністерство в 2004 році.

— По-перше, ми вирішили розширити систему зовнішнього тестування при вступі до ВНЗ. Тобто, абітурієнти складатимуть вступні тести під час випускних екзаменів у середній школі.

По-друге — будемо переходити на кредитно-накопичувальну систему організації навчального процесу, яка існує у більшості країн Європи. Оцінка знань відбуватиметься через нагромадження суми окремих оцінок наростаючим підсумком. Уже є позитивний досвід цієї системи в Україні і, можливо, ми з часом скасуємо екзаменаційні сесії. При цьому до консолідованої оцінки входитимуть оцінки з усіх видів корисної діяльності студента.

Третє. З цього року хочемо впровадити (поки що для бажаючих) додаток до диплома європейського зразка. Це буде одним із перших кроків на шляху переходу на європейську систему визнання якості документів про освіту в 2010 році. У цьому додатку буде подано розгорнуту характеристику про особу в розрізі її професійної підготовки.

Четверте. Впроваджуємо цілу систему принципів нових програм дипломної освіти, які дають можливість отримати другий диплом, якщо не встигнеш отримати першого. Окрема ми ввели у чотирьох університетах таку спеціальність, як “прикладна економіка” (модельовання і прогнозування) для тих, хто вже має економічну підготовку.

П'яте. Ось бачите, у мене лежить проект Закону “Про освіту дорослих”. Зокрема за цим законом, можна буде вчитися в університеті хоч і до 80 років, як це вже звично на Заході. Тобто, у співпраці з товариством “Знання” та АПН України запроваджуються професійні й непрофесійні програми: з дипломом, без диплома, з поєднанням або просто знання для вміння виконувати певні функції, операції чи хобі.

— Вчити дорослих людей хобі?

— Ну, от, наприклад, людина виходить на пенсію і хоче вміти господарювати в садку. Аграрний університет здійснюватиме спеціальну програму навчання таких людей... Тобто, навчання за інтересами.

— Як цікаві заходи Міністерства планує найближчим часом?

— Ми зараз готуємося до підсумкової колегії Міністерства, яку проведемо в Одесі і на яку я запрошую журналістів “Слова Просвіти”.

У Харкові плануємо провести нараду ректорів інженерно-технічних ВНЗ. Будемо також розглядати практичні питання зв'язків із роботодавцями. Це цілий пласт проблем, через вирішення яких ми хочемо забезпечити працевлаштування наших випускників. Але це вже не лише наш інтерес. Має бути зацікавленість усіх міністерств і відомств. Зокрема хочемо залучити УСПП й Асоціацію роботодавців.

— Пане міністре, що Ви хотіли б побажати нашим читачам?

— Я хочу запевнити читачів “Слова Просвіти” в тому, що освіта України на даному етапі відповідає всім критеріям, які є в цивілізованих країнах світу.

— Дякую і від імені редакції бажаю Вам успіху.

● У розмові брав участь Євген ГОЛИБАРД

Фото Г. Оберської

СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

Свої роздуми письменник почав із твердження: “Нас весь час кудись вели”. А можна ж було й сказати прямо і відверто, що нас усі 350 років спершу царський, а потім більшовицький режими не просто вели, а тягли в російсько-азійський простір для повної асиміляції в ньому. І чималою мірою це їм удалося досягти.

Наші патріоти, як веде далі письменник, коли ми стали вільними, почали “головний шлях” із розбудови держави, яку В. Цибулько охрестив “роздубовою”. Якщо відверто, та “роздубова” ґрунтувалася на принципі “маємо те, що маємо”, що в нашому ж перекладі означає примирення з реаліями. Тобто, Л. Кравчук разом зі своїми кадрами “з учорашнього” почав розбудову мляво, нерішуче, навіть боязко. Тобто, перші чотири роки йшла “роздубова” у бік дикого капіталізму, що межує з хаосом.

Л. Кучма, каже письменник, наполягає на інтеграції в Європу. Знову ж таки, якщо відверто, то це наполягання почалося з великим запізненням, бо впродовж наступних років Україна так і не сформувала своєї чіткої власної позиції. Адже й до сьогодні ми на словах — за інтеграцію в ЄС, а насправді повертаємо в ЄП, продовжуючи невизначену двовекторну політику, яка може виявитися як вигральною, так і згубною.

Автор лекції не поспукався на похвалу в адресу Радянської України, свідомо обминувши факт, що України не було, а була залежна від наддержави її складова. Обминув він і початок індустріалізації, і колективізацію, і їх ціну для українського народу — сотні тисяч розорених господарств, яким режим надав статус “куркульських”, близько 10 мільйонів невинних убивених голодом, у 1934-му — “розстріляне відродження”, потім — репресії, а за ними — страшна війна з її пірвою для українців перемогою.

Особливий критиці письменник піддав кризові явища в сільському господарстві. Та знову обминув факти, що саме колективізація поклати початок занепаду села, бо знищила віками вироблені форми господарювання на землі, зламала хребет тим, хто любив землю-годувальницю, відчужила їх від землі й позбавила почуття господаря, привчила до малопродуктивної праці на землі.

Спад у сільському господарстві ката-

СЕЛО НА НАШІЙ УКРАЇНІ

Певне, немає жодної людини, яка б на межі старого й нового року не думала про здобутки і втрати, про те, що її чекає. І наша фермерська родина — не виняток. Хоча ми й заклопотані фермерськими справами і проблемами, проте загальний стан справ в Україні змушує думати над тим, у якій державі ми прокинемося після президентських виборів.

Шановна плеядка, пані Людмила, любити повторювати: “Не все так погано...”

Наша родина теж оптимістична. І ось як ми побачили те, що було минулого року, і те, з чого він почався. Певні позитиви, звичайно, є “в нашому домі”:

— ще виходить дешвиця українських газет із вільною думкою про наше життя-буття;

— ще закрили не всі українські школи (саме українські за суттю) на Сході й Півдні України;

— ще Запорізька область офіційно визнається півднем України, хоча ТРК “Україна” давно й підступно прив’язує її до Сходу розповідаючи про погоду (такий собі географічний стриптиз);

— ще в казні є гроші, щоб кожному, не спроможному виходити з хати селюку надіслати новорічне привітання від Президента України;

— ще в “Караоке...” і його “дочірньому” “Шансі” хтось щось пробелькоче українською тощо.

Та ніде правди діти — є в нашому домі й негативи, котрі навіть оптимістів примушують підперти голову долонькою і подумати: “Не такий уже добрий економічний і соціальний стан окремо взятої людини, якщо Сам головний банкір підірвав на життя рекламою своєї продукції”.

Не так легко міністру науки й освіти, якщо, попри найновішу оцінку знань, умінь і навичок за 12-бальною шкалою, окремим високопосадовцям не засвоїли державної мови навіть на 3—4 бали (а вони ж керують Україною!).

Не так просто маленькому чиновнику й зацікавленим простим громадянам запам’ятати склад Уряду, бо гуде-гуляє — править бал кулуарна тіньовоекономічна більшість.

Не така вже шаслива в нашому домі пані Алла К., якщо оголила перед українським глядачем своє серце нестямним криком: “Надасла шлицца ф падвечечнам платі!” (??)

Не так легко відробляти прожитковий мінімум ведучим “Епіцентру” і “Проте”: вони так виснажуються, вивертаються навиворіт, паплюжаючи опозицію (а точніше — В. Ющенка), що вимушені робити перерву

ЗВІДКИ Й КУДИ? ПРОШУ СЛОВА!

На сторінках тижневика натрапив на лекцію, що її прочитав у “Могилянці” один із представників нашої духовної еліти письменник П. А. Загребельний (“Слово Просвіти”, ч. 51, 2003 рік). “Український шлях” — тема, яку вибрав прозаїк. Під таким шляхом, він, звичайно ж, розуміє хід розвитку етносу, нації, народу.

строфічний, та лектор не поставив наголосу на головному, — а саме, що всі кризові явища, які вже 13-й рік переживає держава, з’явилися не з причини проголошення незалежності (на що незрідка натякають не лише пересічні громадяни), а з причини духовної деградації політико-державницької еліти, яка ізолювалася від народу й почала будувати державу “під себе”, тобто державу кланів, державу-рахіта з купкою мультибагатіїв і мільйонами злидарів.

Шановний П. Загребельний наводить цитату з книги Л. Кучми “Україна — не Росія”, в якій останній стверджує, що в Україні відчувається злочинна анігіляція духовного стану суспільства. Анігіляція, як відомо, — це самознищення через зіткнення. Але в мікросвіті результатом анігіляції мікрочастинок є народження фотонів-носіїв світла, а в макросвіті-суспільстві — перехід до духовної темряви. Це не відкриття, а вимушене визнання власної безпорадності перед реаліями.

Автор лекції ставить запитання, чи потрібні ми Європі (?), і відповідає на нього формальним висновком, що “Україна має стати державою, яка сама поважає себе, а не турбуватися тим, чи поважають її інші”. Говорячи про мову, повторює відоме: “Ми повинні мати власну гордість і дбати про себе”. Ці та подібні й висновки — всього-на-всього побажання, якими переповнені більшість ЗМІ.

Письменник категорично виступає проти злиття з Європою. Мотивує тим, що це призведе до того, що народ забуде “свій історичний шлях”, топтатиме “стежу в чужі поля” і “навіки втратить усе набуте”. Аргу-

менти, прямо скажемо, непереконливі, бо їх у лекції просто немає.

Інша справа, що ще до цього часу наш історичний шлях передається з покоління в покоління з позицій російської великодержавної історіографії, про що свідчить, приміром, відзначення 350-річчя Переяславської ради, а також усталені погляди на періоди визвольних змагань нашого народу проти національного та соціального гніту. Побойовання, що “втрачено все набуто”, — безпідставне, бо нація впродовж віків не набувала, а лише втрачала — і мову, і культуру, і традиції державності.

З приводу прилучення до Європи виникає запитання: чому цей процес не лякає наших західних сусідів? Може, в них менше розвинуте почуття патріотизму та національної гідності? Навпаки, прояви безбатьченства спостерігаються частіше в нас, бо його корені лежать уздовж шляху, яким пройшли наші пращури, — ні, не по Україні, а по Гетьманщині, Малоросії, південно-західному краю царської імперії та складовій колишнього Союзу — УРСР.

Нас іще й сьогодні проросійськи налаштовані політико-державницькі сили намагаються вивести на шлях, протилежний європейському. Не буде добра, якщо однією ногою ступатимемо в ЄС, а другою в ЄП, — розсахнемося. Наше місце в Європі, хоч вона й вимагає обов’язкового виконання ряду попередніх умов. Про це недвозначно говорить і постійно це підкреслює Віктор Ющенко, сьогоднішня надія нашої нації.

● **Ананій ЗАКРЕВСЬКИЙ,**
Київська область

Фото Б. Гданя

ОПТИМІСТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ПОВСЯКДЕННЯ

для відновлення робочого стану в збиранні багна. Гіркий хліб насущний у епіцентристих і протеїстів, бачить Бог!

І все ж оптимістично налаштоване око фіксує, що не все втрачено — і в нас є шанс! Дріжджове зростання ВВП дало можливість зіп’ястися на ноги й стати доленосною для розвитку політики, економіки, соціального стану, культури, духовності та багато чого іншого новій галузі в Україні — стриптизу.

На заздрість Заходу і Європі, які не можуть собі дозволити масово-відверто захочувати розвиток цієї галузі, невідомі ініціатори, меценати і спонсори в Україні вивели цю галузь із тіні, що дасть можливість фінансальним органам збільшити надходження в казну на стільки оголених стегон, скільки їх промайне на телеканалі СТБ і поза ним.

Такий він, стриптиз, — розвиток цієї галузі просякає політику, економіку, соціальну сферу і, безумовно, культуру і духовність, а може, й медицину.

Візьмемо внутрішню політику, спрямовану державою на виховання підлітків і молоді. Для нинішньої влади вкрай небезпечно, щоби молодь розмірковувала про високе, вічне, національне. Тому режим свідомо спрямовує процес виховання молоді на примітивно-приземлене, інстинктивні потреби. Наче 25-й кадр, у підсвідомості молоді втовкмачується “філософія” розпусти, розбещеності як норми життя. Це робиться через “Окна”, “Більші стірки”, “Дівчачі

сльози”, “Запретніе зони”, “Дом”, шоу “Последний герой” (!) “Голод”, “Хочу і буду” тощо. А останнім часом — через Чемпіонат (!?) України зі стриптизу.

Чи пов’язаний стриптиз-бум в Україні з економікою (не будемо говорити — тіньовою)? Безумовно. Адже на видовище йдуть не з гаманцем пенсіонера, тому за рахунок податків із прибутку від дівочих тіл держава, мабуть, зможе підвищити добробут у країні.

Щодо стриптизу як складової поліпшення соціального стану, то тут — жодного сумніву. Дівчата роздягаються, задовольняючи смакові потреби певних людей, заробляючи гроші й отримуючи інші винагороди. Деякі будуть працювати в нічних клубах, казино, саунах, а то — й за кордоном... І тут важко зрозуміти клопіт пані Ніни Карпачової про живий товар. Адже торгівля живим товаром заховається не без державного потурання, рекламується цілодобово. А невідомі прихильники (скоріше, — це не останні люди в економіці держави) підтримують цей товар банківськими злитками із срібла-злата.

Нарешті, про стриптизерство як явище в розвитку духовності й культури. Хто бачив таке дійство у Львові на Новорічні свята, той спостеріг негайний вплив цієї галузі на розвиток духовності й культури, коли оператори показали залу, куди спустився професіонал-стриптизер, щоби така ж професіоналка облизала йому гомілку. Обличчя

ЗВОРОТНИЙ ЗВ’ЯЗОК

ІІ СВІТЛИЙ ОБРАЗ

Уперше передплатила газету “Слово Просвіти”, і дуже задоволена. Коли переглядала 2-й номер і в рубриці “Сьогодні в номері” побачила “Письмениця Ніна Матвієнко”, я зраділа — невже це наша Ніна? Відкрила 11-ту сторінку і прочитала статтю Н. Данилевської та М. Ткача “Ой виорю нивку широкую”. Роздуми над книгою Ніни Матвієнко”.

На мій сором, я не знала, що вийшла з друку така книга нашої землячки. Слава Богу! Так мало пишуть про Ніну, так мало її показують по телевізору.

Для мене її образ — це сама Україна. Її ім’я гідне стояти поряд з іменем нашої славної землячки іншої епохи — Лесі Українки. Як добре, що Ніна Матвієнко написала книгу і її видали! Скільки слухала мову Ніни — пам’ятаю, що вона не говорить, а сипле перлами.

Пригадую ті вибори до Верховної Ради, коли Ніна Митрофанівна йшла кандидатом від Народного Руху України. Скільки бруду виливали на цю маленьку, але сильну жінку керівники на Ємельчинщині, де народилася славна співачка, чинили опір зустрічам із нею.

У нашому селі Велика Цвіля теж була зустріч. Хто був на ній, залишив у своїй пам’яті почуте слово і пісню Ніни Матвієнко. Її мова — то пісня народу, то джерело духовності. Тоді вона відвідала наш шкільний Музей хліба. Написала вігук у “Книзі гостей”, залишила вчителям та учням автографи з побажаннями, сфотографувалася на згадку в музеї. Приємні спогади...

Добре, що хтось допоміг Ніні видати свою книгу, бо знаю, що коштів вона не має. Найбільше її багатство — це українські народні пісні, які вона співає все своє життя. Хай Бог дає їй здоров’я на многі літа.

Дуже хотіла б придбати книгу Ніни Матвієнко. Буду шукати. Може, зможете надрукувати в газеті, де можна придбати книгу “Ой виорю нивку широкую...” Я впевнена — вона варта уваги.

● З повагою — директор Великоцвілянської загальноосвітньої школи І—ІІІ ступенів
Галина Васи́лівна БАНЧУК

ВІД РЕДАКЦІЇ. Тим, хто хоче придбати книжку Ніни Матвієнко, радимо звертатися в Музей Івана Гончара, за адресою: м. Київ, вул. І. Мазепи (Січневого повстання), 29. Тел.: 573-92-53.

молоді, особливо дівчат, світилися такою “духовністю”, що коментарі були зайві. І тільки одне обличчя, зафіксоване камерою, виражало розгубленість.

Ось таким я побачила економічно-політичний, соціальний і культурно-духовний стан в Україні наприкінці 2003 — на початку 2004 року.

На селі цей стан визначають селяни своїми руками. Вони вперто вірять у власні руки, вже опалюють теплиці й сіють насіння на розсаді ранніх овочів. Вони не вірять у телевізійні байки, коментують думку Гавриша щодо розумності обрання новим Президентом Президента нинішнього так круто, що Чемпіонат зі стриптизу здається дитячою забавкою.

Знаючи, що я передплачую національ-

таріють ми, від м у

етах про це пишуть?

розказую. Але цікавляться цими ж ми й молоді: ті, що торгують наживаючи під тиском держави.

Значення, які давно змирилися з тим, що вони навіть одягаються гірше за учнів. Лікарі, що працюють у лікарнях, роздягнених, як стриптизерки на жердині.

Це наводить на думку, що прогноз щодо того, у якій державі ми будемо жити після виборів Президента, не такий невтішний. Чим більше сичать залежні ЗМІ, підхоплюючи провладне завдання щодо опозиції, особливо “Нашої України”, представників якої вони вперто називають “нашистами”, не даючи їм слова на телеекрані, тим більше людей хочуть знати правду про “Нашу Україну” та її лідера. Це добра ознака. Люди думають. А це немало в країні, де думати й аналізувати неофіційно заборонено.

Прогноз щодо перемоги В. Ющенка може бути більш реальним, якщо негаймо, за раз, “Наша Україна”, “БЮТ” створять велику газету, яка повинна бути в кожній бібліотеці, бо саме там найбільша кількість читачів: пенсіонерів, учителів, студентів тощо.

Газета буде найдієвішим помічником у перемозі українців над зневірою, телебрехнею, галасом тих, хто сьогодні ділить залишки багатства України, продає Україну на суші й на морі. Дайте людям цю газету — люди стомилися так жити, і вони всім серцем хочуть перемогти.

● З повагою — пенсіонерка-селючка
Валентина Арте́мівна КОБА,
с. Велика Знам’янка
Кам’янсько-Дніпровського р-ну
Запорізької обл.

СКАНДАЛ

Уже 26 грудня губернатор Закарпаття Іван Різак (перший секретар обкому СДПУ(о)) зачитав цей указ на засіданні сесії обласної ради. Депутати Мукачівської міськради дізналися про це від своїх колег — самого Указу ніхто не бачив. Через декілька годин було скликано позачергову сесію міськради, яка підтвердила легітимність В. Петьовки.

Однак близько 16.00 у ратуші з'явилися 20 озброєних (!) співробітників міліції та людей у цивільному на чолі з прокурором міста та в. о. начальника обласної міліції. Уся ця компанія опечатала кабінет мера (який був у відпустці) в присутності депутатів та співробітників мерії. Але найцікавіше почалося у неділю 28 грудня — о 18.00 знову ж такі озброєні співробітники міліції зламали двері у сесійному залі мерії, потім з'явилися губернатор, прокурор міста і проєсдеківські депутати міськради (яких, до речі, всього 13 із 42). Таким чином, був “представлений” в. о. мера.

У понеділок 29 грудня при виході до ратуші стояли озброєні правоохоронці, однак тепер — у шоломах та бронезилетах. Вони не пускали нікого, навіть численну делегацію депутатів Верховної Ради.

На знак протесту проти нахабних дій влади перед мерією зібрався 10 тисячний натовп на підтримку В. Петьовки та з вимогами звільнити край від “есдеків”. Однак ті швиденько почали розпратитися з законною владою — на підставі протесту прокурора були припинені повноваження заступників мера, а на підставі постанови начальника слідчого управління УМВС в області був усунутий із посади керівник фінансового управління Мукачівського міськвиконкому. Далі — більше: за вказівкою Верховного Суду було відмінене судове розслідування у міському суді Мукачєва за скаргою В. Петьовки на незаконні дії влади.

Для подальшого залякування виборців уже в середу 31 грудня (!!!) розпочалися масові арешти депутатів міськради і приватних підприємців, які брали участь у мітингах протесту. Того ж дня понад 100 представників спецрозділів “Беркут” та “Сокіл” увірвалися на територію фірми “Барва”, яку до свого обрання очолював міський голова В. Петьовка. Не

VIP

ДОПОВІДАЧ ПАРЄ ДОСЛІДЖУЄ КРИЗУ В УКРАЇНІ

До Києва прибули доповідачі моніторингового комітету Парламентської Асамблеї Ради Європи, які збирають матеріал для винесення на сесію ПАРЄ питання конституційної кризи в Україні.

Перед тим, як провести розмови щодо цього з депутатами від опозиції, Ханна Северінсен та Ренате Вольвенд зустрілися зі спікером Верховної Ради Володимиром Литвином. Спікер вкотре заперечив існування конституційної кризи в Україні та сказав, що ставити це питання на ПАРЄ передчасно.

Європейські інституції говорять про таку кризу відтоді, як 24 грудня минулого року було попередньо ухвалено законопроект про зміни до Основного Закону, за яких президент в Україні має обиратися парламентом.

18 січня о 19:00 уже добре відомі в Україні доповідачі ПАРЄ Ханна Северінсен та Ренате Вольвенд провели співбесіду з десятком представників громадських організацій.

У зустрічі брали участь Володимир Чеме-рис (Інститут “Республіка”), Олег Ляшко (газета “Свобода”), Олександр Чекишев (“Рівність можливостей”), Євген Захаров (Харківська правозахисна група), Наталя Лігачова (“Телекритика”), Ігор Коліушко (Центр політико-правових реформ) і Директор Інституту державності й демократії Іван Лозовий.

Громадські діячі розповіли представникам ПАРЄ про своє бачення кризи в Україні, яку пані Северінсен охарактеризувала як “політичну”. Євген Захаров назвав процес “політичної реформи”, започаткований Президентом Кучмою та його оточенням, голою спробою втриматися при владі будь-якими засобами. Наталя Лігачова вказала на цілковиту відсутність об'єктивного висвітлення процесу в ЗМІ. Ігор Коліушко заявив, що після 30 грудня (день оприлюднення надання Конституційним Судом дозволу Кучмі балотуватися на третій термін) в Україні конституційне право не існує. Іван Лозовий наполягав на тому, щоби президентські вибори в цьому році пройшли згідно з чинною Конституцією.

• Інф. “СП”

МУКАЧІВСЬКИЙ ВЕРТЕП

Ще коли християни західного обряду святкували Різдво, Президент Кучма видав Указ “Про заходи щодо забезпечення конституційних прав громадян та нормалізації життєдіяльності міста Мукачєва”. Цим документом президент “подарував” мукачівцям нового в. о. мера — Мирослава Оплачка, який є членом СДПУ(о). Таким чином, обраний громадянами представник “НУ” Василь Петьовка, легітимність якого підтверджена Верховним Судом України, був усунутий від виконання своїх обов'язків.

пред'явивши жодного документа, міліцейські спецназівці заходилися арештовувати всіх, кого знайшли на території фірми, — від прибиральниць до керівників. Тим часом, правоохоронці й невідомі в цивільному здійснювали поквартирний обхід жителів міста з вимогами підтримувати ставленика СДПУ(о).

Більше того, з достеменних джерел стало відомо, що в місто щодня ввозять додаткові загоми спецназівців, яких уночі залишали в спортзалах навчальних закладів.

Тим не менше, територіальна виборча комісія вирішила призначити вибори на 18 квітня — крайня впевнені, що симпатії виборців знову будуть на боці представника “Нашої України”. Але представники влади, незадоволені таким рішенням, на сумнівному, з точки зору легітимності, засіданні нібито прийняли рішення про розпуск виборчої комісії.

Ця владно-бандитська вакханалія не припиняється. Тепер об'єктом нападів стала преса. Спочатку прес-секретар В. Петьовки знайшов біля свого під'їзду розбитим власний автомобіль, при цьому злодії нічого не поцупили. Цей злочин він розцінює як залякування. Підставою для такого висновку є те, що кілька днів тому його викликало нове керівництво міста в особі керуючого справами, якому “не сподобалося поширення через всеукраїнські та світові ЗМІ матеріалів про новорічно-різдвяні події у Мукачєві”. Крім того, чиновник вимагав від журналіста надати йому інформацію, з якими мас-медіа він співпрацює, вимагаючи при цьому публікацій, вигідних для об'єднаних соціал-демократів.

Одночасно начальнику регіонального відділення Фонду держмайна звернувся з офіційним листом до в. о. мера з проханням надати всі необхідні матеріали, які стосуються ТРК “М-студіо”.

Є і приємні новини. Місцева преса повідомляє, що в Ужгороді на знак протесту “проти брудного захоплення влади” в Мукачєві 80 рядових “есдеків” поклали свої партійні квитки на стіл.

За словами народного депутата України Вік-

ДАТА

Професор Ф. Швець зачитав текст “Універсалу Соборності”: “Однині на всіх землях України, розділених віками, — Галичині, Буковині, Закарпатській Русі і Наддніпрянській Україні — буде одна, велика Україна. Мрії, для яких найкращі сини України жили і вмирали, стали дійсністю. Однині повіки буде одна, самостійна Українська Народна Республіка”.

Архієпископ Агапіт відслужив молебень, під час його проведення христосовався з членами Директорії та уряду. Хоча вони не цілували хреста, як велів звичай, зате це робили всі галичани, незважаючи на те, що були католиками.

Далі був військовий парад галицького легіону Січових Стрільців, якими командував полковник Євген Коновалець. Маніфестація громадян вулицями Києва перекреслювала сподівання на штучний кордон між українцями.

Враження закордонних дипломатів тих часів передає звіт австрійського представника Е. Фірстенберга, який писав до Відня: “Частково через свої власні клопоти Директорія опинилася у важкому становищі. Військова і політична ситуація в Україні вкрай нес-

Малюнок О. Середи

тора Балоги (до речі, колишнього мера цього міста), усі закарпатці після описаних подій зрозуміли, що йдеться не про протистояння “Нашої України” і СДПУ(о), а про те, чи будемо ми жити у вільній державі, чи при бандитській владі. “Наше місто було під владою багатьох держав. Однак навіть фашистські війська не ламали замків мерії”, — говорять зараз мукачівці.

Народні депутати й уповноважена з прав людини Ніна Карпачова внесли до Конституційного Суду подання про невідповідність Президентського указу Конституції України. Пані Карпачова пропонує припинити дію указу до розгляду питання по суті у судовому засіданні.

Комітет Верховної ради з питань державного будівництва та місцевого самоврядування визнав указ таким, що порушує право на місцеve самоуправління територіальної общини міста. Члени Комітету вважають, що вітчизняне законодавство не дає Президенту права звільняти та призначати посадових осіб місцевого самоврядування. Документ, підписаний Президентом, порушує щонайменше 8 пунктів 5 статей Конституції України. Прийнято рішення направити ці висновки у КС та рекомендувати парламенту заслухати це питання на пленарному засіданні.

• Ірина КОЛЯКА

СОБОРНІСТЬ — НЕ ЛИШЕ СВЯ-

22 січня 1919 року, в день першої річниці проголошення Четвертого Універсалу УНР, перед собором св. Софії зібрався велелюдний натовп. З'явилися Члени Директорії, Уряду, галицької делегації, делегати Трудового Конгресу, Національного Союзу, закордонні дипломати.

Такими були історичні декорації визначальної події — проголошення Акту Соборності українських земель.

тійка. І чим гіршою стає ситуація, тим більше допомоги необхідно від ЗУНР. Без перебільшення, ця допомога є останньою надією України. Якщо Директорія не отримає підкріплення з Галичини, то вона не відіб'є наступу більшовиків. Вона не зможе існувати в політичній сфері без професіоналів із Східної Галичини, вихованих на західноєвропейський лад. Отож, із часу Акту Соборності ціна на таких людей у Києві буде рости...”

Хочеться сподіватися, що день Соборності Української держави буде не лише черговою датою.

Сьогодні ж на історичній площі в столиці — лише кілька десятків патріотів із синьо-

жовтими стягами. Свято забувається?..

У недавні часи перебудові, до речі, було інакше. Тоді від Києва до Львова стояв “живий ланцюг”, що засвідчував єдність нації. Чи така ж єдина вона в січні 2004-го?

Р. S. Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка запрошує взяти участь у відзначенні Дня Соборності України. Програмою заходів передбачається проведення 23 січня 2004 року о 17 годині Вечора у Київському Будинку вчителя та 24 січня о 14 годині мітингу на Софійському майдані.

• Богдан ГДАЛЬ

ПАРЛАМЕНТ

ПРО НАШІ ПОВСТАНСЬКІ МОЖЛИВОСТІ

— Чи спроможні наші громадяни на повстання, якщо відібрати в них конституційні права?

Борис БЕСПАЛИЙ, “Наша Україна”: Якщо вилучити з Вашого запитання слово “повстання”, то український народ, як і інші, здатний відстоювати свої конституційні права, — це довела історія. Урешті, про ті нації, що історично не довели цієї своєї спроможності, сьогодні ми говоримо як про колишні. Сам факт збереження українського народу говорить за себе. Ми маємо незалежну державу — незалежно від волі тих чи інших політиків. Адже зараз не важливо, чого хотів Петлюра чи Затонський, Грушевський, Бандера чи Хмельницький. Діячі й покоління змінювалися, а народ формувався, консолідувався.

Більше доводиться хвилюватися за долю сьогодишнього покоління.

Інше питання — які засоби має право застосовувати народ для свого самовиживання. Я думаю, що до них належать усі, даровані Господом, — законні, ненасильницькі, мирні дії. Гадаю, що люди цим правом скористаються. Це велика помилка, якщо хтось вважає, що об український народ можна витирати ноги. Багато хто так вважав, але потім їхня доля складалася невесело. У цій частині я оптиміст.

Юрій КЛЮЧКОВСЬКИЙ, “Наша Україна”: Український народ достатньо неоднорідний для того, щоб говорити про нього загалом. Я зовсім не бачу підстав сподіватися, що мешканці Донецької області, Криму чи Дніпропетровщини піднімуться на повстання у зв'язку з тим, що їх позбавили права обирати Президента. З іншого боку, я чудово розумію, що в Галичині, на Волині, у Центральній Україні й навіть у Києві рівень демократичної культури вже достатній для того, щоб люди розуміли, наскільки це звукує їхні права і робить їх беззахисними. Можна сказати так: в Україні можуть бути серйозні заворушення на знак протесту проти позбавлення народу прав обирати Президента. Однак чи може це привести до грузинського варіанта розвитку подій, — я не впевнений. Не тільки тому, що не весь народ готовий піднятися. Можна очікувати серйозних розбіжностей. І не тільки географічних, але й соціальних, і, не виключаю, національних. Характер влади в Україні не такий, який був у влади Грузії напередодні відомих подій. Сьогоднішній режим в Україні — рівня Назарбаєва, Алієва, а можливо, навіть Туркмен-баші — принаймні дуже близький до нього. Жорсткість влади може викликати й більш серйозний характер заворушень, та більш жорсткі репресії стосовно тих, хто намагатиметься протестувати.

Все ж таки треба визнати, що найпершою проблемою основної маси українців є фізичне виживання, — це теж результат діяльності влади, яка довела народ до такого стану. З іншого боку, люди ще мають надію, що вижити можуть. Вони не доведені до крайнього відчаю, коли немає чого втрачати, крім власних кайданів. Україна значно більша від Грузії, Литви чи Молдови, і такий масштаб країни визначає те, що процеси в нас відбуваються складніші і просторово неоднорідно. Ми менш однотайні, ніж інші нації, власне через те, що значно більші.

• Л. П.

3 РОСИ Й ВОДИ!

Справді, за наявності стількох партій, жодному керівникові котроїс із них зовсім не пасують ці слова. Мабуть, передусім, тому, що кожна партія, як кажуть, обслуговує якийсь прошарок сучасного, дуже розмаїтого, щоб не сказати більше, українського суспільства, а то й тільки певну групу осіб. І лише Патріарх Філарет своїми знаннями, досвідом богослова, вченого, дипломата об'єднує різні групи українців у серйозну єдину силу, девіз якої "Незалежній державі — незалежну Помісну Церкву". Цієї сили бояться, аж трусяться, послідовники як більшовицьких ідей і прихильників нового союзу, так і клір та єпископат Московського патріархату, "бойовий загін" РПЦ, які все ще не вилікувалися від синдрому "третього Риму" і вперто хочуть посідати провідне місце у світовому православ'ї. Це і є причиною їхнього, сказати б, зворушливого єднання, незважаючи навіть на палку віру одних і агресивне невір'я інших.

Гадаю, читачам відомий життєвий шлях хлопця з Донеччини Михайла Денисенка, чий батко загинув у Другій світовій під Закарпаттям, та все ж, хоча б побіжно перегорнемо сторінки його біографії: навчання в Одеській духовній семінарії, Московській духовній академії, прийняття там черничого постригу з ім'ям Філарета, висвячення у сан ієродиякона, потім ієромонаха, робота в Духовній академії, Саратовській духовній семінарії, сан ігумена і посада ієрарха Київської духовної семінарії, сан архимандрита і посада ректора тієї ж семінарії, яку більшовицькі власті тихенько закрили.

Закриття семінарії яскраво свідчить про ставлення комуністів до релігії й до Церкви, і навряд чи, прийшовши до влади, якої вони знову так прагнуть, залишаться добрими партнерами нинішніх тимчасових попутників: єпископату і кліру РПЦ, але це більш вражаючим став факт наступний. Річ у тім, що величезну бібліотеку церковної літератури, що бере початок від Київської духовної академії, а та, в свою чергу, від Києво-Могилянської, передали на зберігання до Георгіївського собору Видубицького монастиря, закритого все тими ж війовничими атеїстами. Там були й рукописні книги, і першодруки-інкунабули, видання XV—XVII століть із Франції, Німеччини, Італії та інших країн. І все це безцінне надбання практично не охоронялося — байдужій владі було нецікаво, що станеться з тими книгами.

А на початку 60-х років минулого століття воно втратило цю бібліотеку церковної літератури, за протипожежним станом якої ніхто не стежив, вона і зайнялася собі. Падали велетенські, в два людських зрости стелажі, горіли унікальні книги, а пожежу помітили невчасно. Поки машини їхали, то й рятувати лишилися небагато чого. Та й це "небагато", щедро залите водою (не меншого, а може, й більшого ворога книг), було безнадійно втрачено.

До речі, саме тоді запалала ще одна бібліотека — Академії наук. Може, це й випадковий збіг, але ці збіги позбавляли Україну духовної спадщини, бо в останньому випадку передусім гинули невідновлювані рукописи.

Ось у такий час ігумен Філарет став настоятелем Володимирського собору і керуючим справами Українського екзархату. Далі він (уже архимандритом) був настоятелем Олександрівсько-Невського храму-подвір'я в Александрії

(Єгипет), у 33 роки прийняв єпископську хіротонію, був єпископом Лузьким, єпископом Віденським і Австрійським, єпископом Дмитровським і водночас ректором Московської духовної академії, а через чотири роки 37-літній архієпископ очолив кафедру Київську і Галицьку, став Патріаршим екзархом усієї України.

Здавна Москва вела таку лінію: вихідці з України обіймали кафедри в Тобольську, Іркутську або, в крайньому разі, в Ростові Великому, як Димитрій (Туптало). Там вони вели просвітительську роботу, несли людям світло Христової віри, і в разі чого їх навіть визнавали святими, як Димитрія Ростовського, а коли вже дуже комизилися й повставали проти імператриці Катерини, їх, позбавивши сану, як Арсенія Мацієвича, кидали у кам'яний мішок. А тут не догледіли, російською мовою — "прошляпили". Бо як тільки трапилася нагода, митрополит Філарет, який так багато зробив для утвердження і зміцнення свого екзархату, руба поставив питання, що в незалежній державі має бути своя Помісна Церква.

ПАСТИР І ДУХОВНИЙ ЛІДЕР НАЦІЇ

Свою передмову до першого тому вибраних проповідей Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета її автор, тоді ще ігумен, Димитрій (Рудюк) назвав "Духовний пастир нації". І вислів цей цілком точний як за формою, так і за змістом.

Зроблено це було цілком за канонами, на Помісному соборі тієї Української Православної Церкви, якій напередодні Московський патріарх Алексій II дарував "самостійність і незалежність в управлінні". Сказано це було в грамоті на ім'я митрополита Філарета.

Далі читачеві все відомо: був так званий "харківський собор", де налякані Москвою єпископи, які тільки-но підписали рішення від нього і від свого предстоятеля, без його відома і згоди зібралися потай уночі і обрали своїм предстоятелем єпископа Московської Церкви, порушивши тим самим усі канони.

Але ж, як відомо, на злодієві шапка горить, то вони й почали кричати про свою нібито канонічність і про вигадану ними "неканонічність" Київського Патріархату.

Київський Патріархат постав 1992 року і був дітищем митрополита Філарета, який, користуючись підтримкою деяких ієрархів УАПЦ, домовився про об'єднання частини УАПЦ з частиною УПЦ (яка ще підлягала Московському патріархату).

Відтоді минуло дванадцять років. Київський Патріархат нині має три з лишком десятки епархій, близько сорока єпископів, чотири вищі навчальні заклади: Київську і Львівську духовні академії, богословський факультет Чернівецького університету й Івано-

Франківський теологічний інститут, духовні семінарії, духовні училища. Люди утворюють усе нові й нові парафії Київського Патріархату, незважаючи на спротив владних структур, де чільні місця посідають якщо не нинішні, то колишні атеїсти, незважаючи на образи й насилля з боку Московського патріархату.

До навчальних закладів ідуть учитися юнаки, щоб служити своєму народові, і конкурс там неабиякий. Парафії засновують прості віруючі, їхні батьки й матері. Вони всі широкі повірили в задум свого предстоятеля, який за ці роки таки створив Помісну Церкву, в якій до Бога звертаються рідною, зрозумілою мовою. Цьому сприяє й те, що трудами Патріарха Філарета перекладено й видано українською мовою практично всі богослужбові книги, на відміну від РПЦ в Україні, єпископи якої на запитання, чому в їхніх храмах не служать українською, посилаються на відсутність саме таких книг.

Як правильно мовив наш великий українець Сергій Корольов: "Людина, яка хоче щось зробити, — долає труднощі, а та, що працювати не хоче, посилається на складні обставини".

Але, побіжно окресливши труднощі Патріарха Філарета на київському й українському престолі, мені хочеться хоч так само пунктирно дослідити оцей феномен, коли людина практично одна (на початку з предстоятелем були

хай там що не говорять наші супротивники, а Київський Патріархат подалу, але впевнено набирає сил. Уже й інші Помісні Церкви-сестри придивляються до нього і його предстоятеля, а їхні митрополити й архієпископи приїждять до Києва.

Що ж такого сталося?

Можна багато розводитися про роль і місце особи в історії. У більшовицькій філософії ці поняття чітко розрізнялися. Нам прищеплювали вигадки, що творцем історії є народ, хоча відомо, що пасіонарні особистості (за термінологією Л. Гумільова) під час Великої французької революції та нашого жовтневого перевороту склали лише кілька процентів. Народ, переважно, за висловом Пушкіна, інертно "безмолвствовав".

Тобто, роль особи в історичних процесах нам треба ще і ще вивчати. А в нашому випадку, говорячи про ювіляра, неможливо обійти дуже важливу його рису.

Вперше я прийшов у ролі оглядача київської міської газети до митрополита Філарета у 1992 році. У нашій бесіді йшлося не тільки про суто церковні проблеми, а й взагалі про духовність. Вислухавши предстоятеля і поставивши йому чимало безглузвих (як я нині їх оцінюю), але тоді дуже для мене важливих запитань, я розпровався з чемним господарем і вийшов з його резиденції на вулицю. І не міг збагнути, чому мені так легко і спокійно на серці, чому душа моя перестала нервувати й смикатися.

Такий стан повторювався кілька разів після зустрічі з митрополитом, і якось я запитав про це настоятеля церкви Вознесіння, що на Байковому кладовищі, отця Ярослава Кравця. Ми літнього вечора сиділи під деревом біля храму, розмова плинула повільно й легко, тому всі запитання були принагідними й доречними, а на оце отець Ярослав відповів коротко:

— Благодать висходить від нашого предстоятеля. Ось що.

Потім я розмовляв з одним художником, який раптом постригся в ченці.

— Як ви дійшли такого рішення? — допитувався я.

Він також відповів коротко:

— Я потрапив до Володимирського собору саме на проповідь Патріарха. Відтоді став ходити туди щонеділі, і щоразу виходив із храму якимось оновленим. Відтак потрапив до Святійшого на прийом, він і благословив мене на чернечий подвиг.

Я помітив ще й іншу деталь: так впливають на людей не тільки мовлені, а й написані слова. Одна жінка, людина дуже стримана і не-сентиментальна, розповіла мені, що розплакалася, прочитавши в нашій газеті проповідь Патріарха.

Утім, я зовсім не збираюся малювати портрет Святійшого Патріарха Філарета виключно рожевими фарбами. Доводилося бачити його й суворим. Таке трапляється, але виключно щодо осіб, які припустилися серйозної помилки, що завдає шкоди Церкві. Тут уже Патріарх висловлюється коротко і рішуче. А щодо ледарів він узагалі непримиренний. Водночас, це: людина хотіла зробити як краще, а припустилася помилки, і його можна переконати у ви-

раді такої помилки. І продовжувати так, як і раніше, з тим же Філаретом. Можна сказати, що це думка, але не в мене, а в патріарха. Тоді він каже: "Якщо ви не будете в сиву голову, то не має рації, а якщо вже маєте, то краще думати, ніж діяти". І може змінити своє рішення. Лише в одному випадку він залишається невідлучним — коли документ підписано.

А його працездатності можуть позаздрити й молоді, повні сил мужичи. Скажімо, подолавши кількасоткілометрову відстань в автомобілі, він може проводити якусь важливу нараду, або, приїхавши зі Сполучених Штатів (така відстань і стільки часових поясів, що дехто днями приходиться до тьми), тут-таки вибирається в якесь глухе село, бо там треба освятити хрест на місці майбутнього храму.

Коло його знань широке і сто-сується не тільки догматики, літургики чи екзегетики. Він чудово почувається в царині політики, історії, психології, людських взаємовідносин. Його турбують питання роботи парламенту й уряду, духовності на телебаченні, стан справ у кіно-індустрії, в письменницькій, журналістській справі, проблеми етаназії й абортів, виховання молоді... І все це об'єднується християнською мораллю і словом Божим.

Патріарх Філарет однаково простий у розмові зі студентами, вихованцями семінарії і з державними мужами, депутатами — всі з ним почуваються легко й невимушено. І водночас між співбесідниками пролягає певна дистанція, яку він завжди витримує.

Отакий він і є: доступний і не-піддатливий, непримиренний щодо відстоювання своїх принципів і щирий, енциклопедично освічений і простий.

А яким ще має бути духовний не тільки пастир, а й лідер нації? Людина, яка здатна надихнути всіх своєю мрією, підпорядкувати їй усе своє життя, запаливши на це й інших, згуртувавши всіх в ім'я спільної мети.

• Юрій ЦЮПА

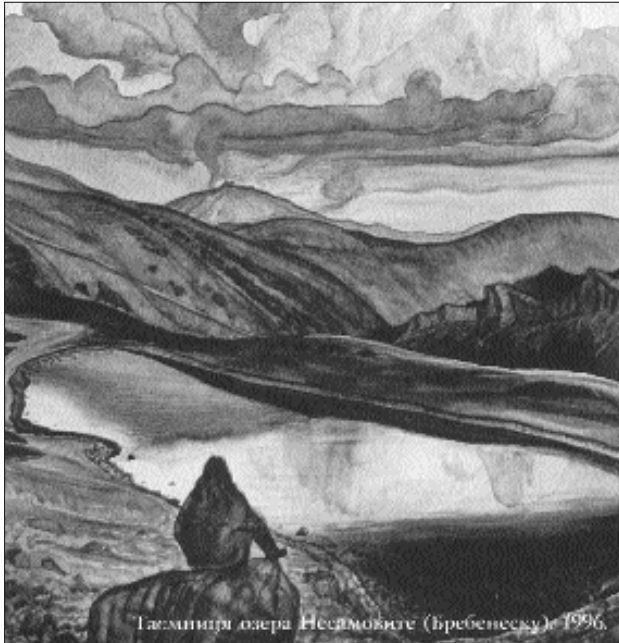
ПАЛІТРА

Попри очевидну відмінність техніки та образної системи кожного з цих митців — залишається щось невлізне, що споріднює вигадливе графічне плетиво композицій Лідії Блінової з лапідарно-вайлуватою пластикою малих форм Стахо Смирнова, і з ретельно виписаними і назагал досить упізнаними краєвидами Володимира Козара. Можливо, це пружкість контурів, за якою — здатність форми розгортатися новими вимірами, можливо — особливе ставлення до мистецтва в кожного з митців, особлива дбайливість у доборі засобів образотворення або що. Зрештою, на те воно і мистецтво, аби висловлювати те, для чого бракує слів.

Кожен із представлених у галереї художників, безперечно, заслуговує на окрему розмову. Я ж далі обмежуся лише Володимиром Козаром, оскільки написати про нього хотілося вже давно, та все якось не траплялося “нагоди”.

Найулюбленішим жанром Володимира Козара є краєвид. Свою нинішню експозицію він назвав “Від Карпат до Гімалаїв”. І крізь кожен його твір пунктиром проходить ця лінія духовного тяжіння. У передранковій тиші в’язую непрочитаних письмен залягли стежини. Світлячними ланцюжками перекинулися вони з хребта на хребет і сковзнули за обрії. З картини в картину біжать ці стежини, поєднуючи їх у цілісне полотно. Збагнути його — означає збагнути долю художника. Але це не просто, так само як не просто пройти по такій тоненькій стежині над урвищем — фіолетовим від вогкого вранішнього повітря. Та й не кожному захочеться бодай поглядом промандрувати цими просторами. Найчастіше ми лише ковзаємо очима по творах мистецтва, не заглиблюючись у них. Проте художник із наївною ретельністю продовжує вималювати, виписувати панорами близьких і дальніх гір, річок, долин, розгортаючи над ними ще й небесні краєвиди зі складними композиціями хмар, сонячними потоками, схожими на струни, таємничими сйавами і віддзеркаленнями.

Кожен акварельний аркуш, експонований на виставці, — наче погляд із перервала на пройдений шлях і

ВОЛОДИМИР КОЗАР: ЗУСТРІЧІ, ЩО СТАЛИ МИСТЕЦТВОМ

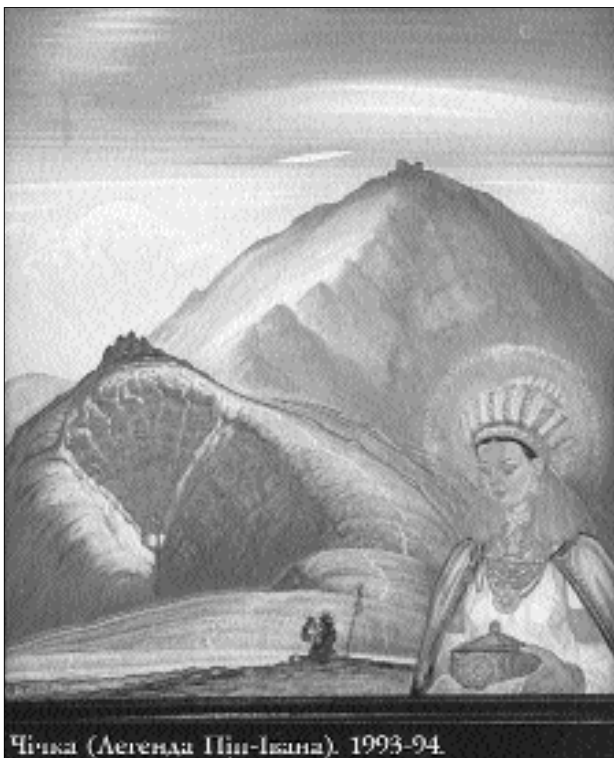
Господар гір. 1992

Новий мистецький рік у галереї “Лавра” розпочався виставкою Лідії Блінової (графіка), Володимира Козара (живопис) і Стахо Смирнова (скульптура). Усі троє — викладачі дитячих мистецьких шкіл.

водночас — вдивляння за обрії, захоплююче очікування знаку, який може осілити подальшу путь. Виникає навіть відчуття, що то не стільки автор рухається у просторі, скільки краєвид розгортається перед його внутрішнім поглядом, міняється прозорими веселковими фактурами повітря і вигинів земної поверхні. Мистецька позиція Володимира Козара — це балансування на вододілі рукотворного й нерукотворного, факхової логіки поводження з матеріалом і довільної гри з ним. Слідування натурі, милування нею і водночас — віра у спроможність духовно впливати на неї.

На практиці це має такий вигляд. Просте художник полониною, раптом його погляд вихоплює із потоку вражень щось особливе. Він зупиняється, звичним рухом дістає з

рюкзака подорожній альбом і починає “видлубувати” — чи з цікавого профілю скелі, чи з клубчастої хмарки — той образ, що і спонукав його зупинитися. Але та сама хмарка, немов відчувачи на собі увагу митцевого ока, теж починає перед ним грати і зрештою розгортається несподіваним сюжетом. У ніби й

закінчену вже композиційну фразу, що лягла на папір, вливається додатковий зміст. І подібні, часом багатшарові, підтексти подибуємо майже в кожному творі Володимира Козара. Він зорієнтований на таку манеру письма, коли пензель не лише йде за припливами почуття, але й стає інструментом роботи з

самою емоцією, засобом її випрозорення і нюансування.

Дійсно, вся ретельність виписування конкретних ландшафтів — то уважне прозирання крізь банально знайому красу мальованих перемальованих Горганів, Свидовця, Чорногори з Петросом, Говерлою, Попом-Іваном — до краси справжньої і, як виявляється, зовсім невідомої. Хрестоматійні карпатські вершини постають, немов побачені художником з якоїсь небуденної і небанальної висоти. Здається, ці хребти ще дихають свіжістю після льодовикового періоду. Космічним спокоєм і лункістю віє від краєвидів, злегка огорнутих летаргійними туманностями, але вселенською ж тривогою палають над цими горами рожеві, пурпурні, лимонні заграви.

В автобіографії митець зізнається, що його завжди хвилювали пластика землі, надто — земля, вкрита першою весняною зеленню, від якої віяло “свіжою давністю, здоров’ям і силою таємничих велетенських істот”. Ці відчуття пов’язані з життєвими витоками Володимира Козара. Старовинне село Держів на Львівщині — на обрії сріблясто-блакитна смужка Карпат, річка Вівнянка, яка впадає в Дністер, могутній дуб (“останній пат-

ріарх”) із верхівкою, обпаленою ударом блискавки. Таким малює ландшафт свого дитинства художник. Перша зустріч із творчістю Тараса Шевченка стала для завзятого і мрійливого хлопця “помахом крила сонячного птаха”. З копіювання репродукцій Шевченкових акварелей почався для Володимира шлях у велике мистецтво. Він і тепер називає Шевченка своїм Учителем.

Іншим доленосним моментом життя стала зустріч із Реріхами. Особиста — з останнім представником династії, Святославом Реріхом — і духовна — із філософською спадщиною, яка прийшла до митця в період глибокої і трагічної творчої кризи. То була межа життя і смерті. Перемогло перше і пішов відлік нового періоду, як життя, так і творчості, на обрії яких замайорили сліпучі гімалайські вершини. Спочатку — як метафора всього найвищого, доско-

нашого, як уособлення всього згодом на біографічну конкретику. Але прелюдією до досягнення Гімалаїв та Індії, цього материка старовинної культури духу, були карпатські експедиції митця. Через ці подорожі відбувалося узв’язання двох гірських систем, двох континентів стародавньої культури. Можливо, тому Карпати Володимира Козара початку 1990-х чимось не вловимо схожі на гімалайські верховіття, а в краєвидах Гімалаїв 1997 року, писаних з натури, так багато суто української м’якої пластики та погідного колориту.

В осерді цього творчого Козарового материка — завдяки Київ. Місто дитячої мрії, юнацьких розчарувань, місто, з яким пов’язана більша частина життя і мистецької праці, місто золотого перетину Доли. До речі, найчастіше художник зображує столийний град із дніпровських островів. Звідси київські кручі видаються монументальнішими й могутнішими, а їхній абрис, увінчаний банями храмів і дзвіниць, стає співмірним контуру гірських вершин — Карпат і Гімалаїв. Ці твердині стали своєрідним мостом над уявними — лівим і правим — берегами мистецького світу Володимира Козара.

• **Микола СКИБА**

ТЕЛЕПРОЕКТ

Нині модно подорожувати чужими країнами — те, що за кордоном, видається цікавішим. Бо на все те дивися збоку, помічаючи лише глянцевою стороною. На свою землю глянути збоку не вдається — щодня бачиш її зсередини, звикаєш до неї, зрештою, вже не помічаєш її унікальності... Краще там, де нас немає... Отож, і телевізійний проект “Дорогами України” (автор ідеї та ведучий — Василь Лашук, сценарій — Сергія Проскурні, головний оператор-постановник — Віталій Сулима) — це незвична подорож нескінченними шляхами, не тільки новий погляд на різні місця величезної території, а й пошук чогось досі не баченого і не знайомого для багатьох. А такого, виявляється, вдоволь.

По Україні — за 170 днів... Зйомки, що тривали від великодніх квітневих до жовтневих днів. “Подорожні нотатки” склали 25 серій по 20 хвилин, присвячених кожній області України. Показ почався ще в липні (шопенділі вдень на І-му Національ-

МАНДРІВКА ДО СЕРЦЯ КРАЇНИ

ному), а в цей час ще тривав процес творення наступних серій. Нині демонстрацію фільму завершено, та, можливо, вдасться провести повторний показ із лютого — березня.

Збірка найяскравіших вражень від подорожі, найцікавіших її моментів — 55-хвилинний завершальний фільм (його не випадково було презентовано в Сервісному центрі Київського Залізничного вокзалу, бо великою мірою завдяки Укрзалізничці стала можливою ця поїздка). У лютому планується презентація фільму в США і Канаді, зараз ведеться робота над перекладом фільму російською та англійською мовами.

Сучасна телевізійна мандрівка повторює шлях філософа Григорія Сковороди. Йому свого часу вдалося обійти майже всю територію сучасної України. Ось і нині плетиво доріг вело знімальну групу від краю до краю — від Слобожанщи-

ни до Закарпаття, від Полісся до Чорного моря. Та у завершальному фільмі немає послідовного перегортання історичних чи географічних сторінок. Як у калейдоскопі змінюються краєвиди, міста, пам’ятки, обличчя. І набагато цікавіше передивлятися саме таку мозаїку візуальних вражень, які в сумі створюють цілісний образ України.

То куди ж вели дороги України? Знайомство із кожним містом для багатьох починається з вокзалу, тому він, зазвичай, — один із найпомітніших об’єктів. Тому й у фільмі перед нами розгортається панорама українських вокзалів — вузлів доріг, кожен із яких по своєму гарний. А далі — шляхи ведуть нас повз давні храми, замки, будинки і пам’ятники. Рукотворні дива різних часів, попри свою неординарність, уміють співіснувати гармонійно... А химерність нерукотворної краси — мальовничість краєви-

дів у будь-якому куточку України — зовсім не перебільшена. Кожна область — зі своїм “обличчям” природи. І найбільший акцент у фільмі зроблено на українських людях. Автори фільму вважають, що люди — найбільше багатство України. Світ людини, її багата культура, праця, побут — те, що створює неповторну ауру нашої землі. І тому основний набуток від фільму — не гроші, а нові знайомства з цікавими особистостями.

За словами творців проекту, ставку зроблено на лірико-епічне відтворення нашої дійсності. Фільм — як пісня, присвячена Україні, — з розгортанням оповіді, ліричними відступами, яскравими порівняннями та епітетами. Справжню красу землі не можна не помітити... Настрій фільму — захоплення і здивування від унікальності кожного куточка України — справжній контраст у порівнянні з великою час-

тиною наших теленовин, які навіперобій прагнуть нас перекопати, що нічого, крім економічних криз, екологічних негараздів і соціальних проблем, у нас не існує. Насправді, Україна — дорогий цінний скарб, але значною мірою прихований. Змити б із нього ще стільки нашарувань...

Репрезентація справді гарного обличчя України... Розрахунок — і на закордонного глядача, адже 55-хвилинну версію можна показувати туристам і в літаках, і в сучасних потягах. Та, крім того, представити Україну, мабуть, варто і самим українцям. Адже далеко не у всіх є можливість, а то й бажання її побачити. А тут, подорожуючи з авторами фільму дорогами України, так хочеться проїхатися ними ще раз, але вже самому, щоб побачити все на власні очі. Помандрувати шляхами-“артеріями” до самого серця країни...

• **Катерина ТАРЧЕВСЬКА**

ВАЖКЕ ДИТИНСТВО ЧЕМПІОНА

Після минулорічного Чемпіонату світу з легкої атлетики чи не кожен чиновник на Буковині вважав за честь десь привселюдно сказати, що він теж дивився трансляції з Парижа й бачив, як кіцманський парубок Іван Гешко здійснив бронзову сенсацію на дистанції 1500 м, на якій раніше панували самі африканці або європейці африканського походження. Проте ще донедавна на проблеми обдарованого бігуна мало хто звертав увагу. Наприклад, на єдиного серед буковинців учасника Олімпіади у Сідней до Чемпіонату світу—2003 цільових коштів рідна область витратила лише на два навчально-тренувальні збори. Та й то минулого року, коли він почав стрімко піднімати планку рекорду України й раз за разом перемагати грізних африканців, за що отримав прізвиська “Український Іван Грозний” та “Біла гроза чорного континенту”.

Іван народився у селі Кліводи́н Кіцманського району. Вчився у кіцманській школі, куди пішов від бабусі Оріси, у якій живе й зараз. Не приховує, що дитинство було складним. Курив, гуляв у ненайкращих компаніях. І хтозна, чим би це все закінчилося, якби доля не звела його з чудовим тренером — тепер заслуженим працівником фізичної культури і спорту України Георгієм Мироном.

— Я його вперше побачив на уроці фізкультури, коли прийшов набирати дітей, — розповідає Георгій Георгійович. — Як зараз пам'ятаю той день. Заплющую очі і бачу, як він біг на уроці фізкультури. Попереду, з відривом. Побачивши, що я прийшов на стадіон, Іван ще трохи “наддав”. Серце тоді тенькнуло, щось підказувало, що з цього хлопця буде хосен. Він тоді ходив на ручний м'яч і на футбол. Але потім захопився бігом і покинув інші секції. Легка атлетика йому більше підходила, бо він — індивідуаліст. Почав вигравати і прагнув усе нових і нових висот. Дуже працелюбний і наполегливий.

Те, що в Івана, як казав його наставник, — серйозне майбутнє, мали б зрозуміти і спортивні функціонери. Принаймні після того, як хлопець у неповні 18 років виконав норматив майстра спорту, що представникам сильної статі на стаєрських дистанціях удається досить рідко. Але особливої допомоги юному таланту ніхто не надавав. Добре хоч районна влада трохи підтримувала його своєю скромною стипендією, яка й допомагала вижити. Як згадує Іван, самостійно заробляти на себе він почав із 10 класу. Було важко, адже для того, аби ви-

тримувати виснажливі тренування, необхідно якісно харчуватися, мати нормальну форму, кросівки, які часом і місяця не витримують. А грошей на все це катастрофічно не вистачало... До того ж, на носі був випускний вечір. Довго Іван розмірковував — витратити невеличку суму накопичених грошей на “спортивні” потреби чи купити собі костюм. І зрештою, віддав перевагу останньому: “Хотілося бути ошатним на ви-

все вище й вище, попри прогнози скептиків, які після кожного стрибка на новий рівень стверджували, що, мовляв, далі він точно піднятися не зможе. Але ж змі! І підняв минулого сезону планку національного рекорду на дистанції 1500 м до такої висоти (3.32,01), яка вже дозволяла розраховувати на призові місця на змаганнях найвищого міжнародного класу. Ще до пам'ятного чемпіонату світу в Парижі Гешко встиг виг-

Чемпіонату продовжував жити з бабусяю в старенькій хатинці у Кіцмані. Місцеві чиновники цього ніби й не помічали. Зрозумівши безперспективність “квартирного питання” для Гешки в Кіцмані, ініціативу виявив делегат Національного Олімпійського комітету України від Буковини — Чернівецький міський голова Микола Федорук. Днями мер вручив єдиному серед буковинців учаснику Олімпійських ігор—2000 у

школи, яку потім кинув через те, що йому не придбали омріяного кларнета. Бабуся Оріся згадує, що тоді вже була на пенсії і не могла собі дозволити купити кларнета за 110 рублів. А взяти відповідальність за той, що пропонували в музичній школі, не наважилася: “Просто Іван змалку любив усе розбирати й дивитися, як воно влаштоване. То я боялася, що він і цей кларнет розбере, а нам потім платити доведеться”.

ІВАНОВІ ПРИСВЯЧУЮТЬ ПІСНІ

У цьому контексті символічним є те, що Івану тепер присвячують пісні. На згаданому святковому вечорі у Кліводіні, приміром, таких було аж дві. Одну з них — такий собі спортивний гімн “Ми переможемо” — заспівав чернівецький композитор і співак Віктор Рурак. На цій пісні варто зупинитися окремо. Справа у тому, що слова до неї написав знайний буковинський тренер і шоу-мен Геннадій Терехов, який як поет-пісняр був лауреатом “Пісенного вернісажу”. Свого часу він не раз возив на змагання ще зовсім юного тоді Івана Гешку. І тепер, коли Іван перетворився на “Українського Івана Грозного”, Геннадій Миколайович не раз згадує ті часи й розповідає досить зворушливі історії. Наприклад, про поїздки до Бреста: “У поїзді як сілі їсти, мої чернівецькі вихованці повитягували сервілати, дорогий сир. А Іванко скромно витягнув мішечок з оладками, півлітровий слюїз із вінегретом. А півлітрову банку тушонки поклав назад до сумки — мовляв, це на зворотну дорогу. Потім хтось із міських дітей узяв та викинув якісь рештки їжі через вікно. А Іван позгрібав крихти та шкаралущу від яєць на шматочок газети і поніс до смітника у кінець вагона. Тоді я своїм сказав: як почую хоч одне криве слово на адресу цієї дитини, буде те у мене бідні!”

В Івана немає й натяку на якусь зіркову хворобу. І що важливо, він залишається патріотом свого краю. Маючи чимало запрошень переїхати до потужніших обласних центрів, де пропонують і квартиру, і кращі умови для тренувань, він і далі живе у своєму Кіцмані й нікуди далі Чернівців перебиратися не хоче.

Тепер Іван розпочав підготовку до Олімпіади-2004. Сподіваємося, в Афінах удача обов'язково посміхнеться простому сільському хлопцеві, який, як ніхто інший, заслуговує місця на світовому Олімпі.

• **Георгій МАЗУРАШУ,** м. Чернівці

«ІВАН ГРОЗНИЙ» З БУКОВИНИ

Обличчям сучасного українського спорту найчастіше називають футболіста Андрія Шевченка чи боксерів Кличків. Проте найповніше цьому поняттю, мабуть, відповідає буковинський бігун ІВАН ГЕШКО. І не лише тому, що серед наших спортсменів, які минулого року народили галасу в світі, він єдиний українськомовний. Просто Іван доріс до світових вершин у провінційному районному центрі Кіцмань, без особливої підтримки влади (яку, приміром, має футбол) та “західних інвестицій” (братів Кличків, як відомо, у професійному боксі “просунув” німецький клуб).

пускному — школу ж не щодня закінчуєш!”

“ОБЛОМ” ДЛЯ РОСІЙСЬКИХ КОМЕНТАТОРІВ

Згодом перспективний атлет вийшов на більш-менш світлу смугу. Як член збірної України, почав отримувати державну стипендію. Взяли його і до штатної збірної команди СБУ, де він перебуває й тепер (вже у званні лейтенанта) й отримує зарплатню. Як студент Кам'янець-Подільського педінституту, став паралельно захищати честь Хмельницької області, яка, до речі, більше підтримує його, ніж рідна Буковина. Правда, всі зароблені гроші Іван вкладає у свою підготовку. Не раз віддавав за власні кошти на збори у високогір'я. І все це, слава Богу, давало позитивні результати. Результати росли

рати два етапи світового Гран-прі. Але піком його кар'єри наразі лишається світовий Чемпіонат, де він фантастичним прискоренням на фінішній прямій зумів вибратися з шостої (!) на третю позицію. Треба було чути, як розгубилися й засмутилися російські коментатори “Eurosport”, які після паузи здивувалися: “Як тут на третьому місці міг опинитися українець?!” Засмутилися, бо першим зі всієї Східної Європи на світовий п'єдестал на цій традиційно африканській дистанції піднявся не росіянин, а УКРАЇНЕЦЬ! До того ж, єдиний у всій збірній України представник провінційного районного центру.

ПЕРШІ ТРЕНЕРИ — ... СТОРОЖІ

Після сенсаційного виступу у Франції герой

Сідней ордера на 2-кімнатну квартиру.

Як не лише високо-класний спортсмен, а й чудовий син, Іван мріє заробити ще трохи грошей і допомогти покращити житлові умови мамі: “Вона прожила дуже важке життя. І я хотів би хоч тепер, як допоможе Бог, полегшити життя мамі та іншим найближчим людям”.

Поза спортом Іван залишається добродушною і компанійською людиною. Досі любить порибалити. Вітаючи його зі світовою “бронзою”, земляки з Кліводи́ни на святковому вечорі в місцевому клубі нагадали, як Іван малюком несанкціоновано ловив рибу на місцевих озерах і як він тікав від сторожів, яких друзі жартома називали першими тренерами майбутнього олімпійця. У дитинстві ходив до музичної

ВІТАЛІЙ КЛИЧКО СПІЛКУВАТИМЕТЬСЯ УКРАЇНСЬКОЮ

Часто буває, що одна людина може більше розказати світові про існування України, ніж сотня чиновників. Приємно, коли українські спортсмени, завдяки своїм власним досягненням, приносять славу своїй державі. Але буває дивно, коли вони, українці й високоосвічені люди, все ж уперто не бажають спілкуватися рідною мовою. З першого погляду, так можна сказати і про братів Кличків. Але все ж таки, перш, ніж критикувати їх, дізнаємося думку з цього приводу самого Віталія Кличка.

В інтерв'ю журналу “Громада” стосовно цього питання Віталій відповів:

— Для того, щоб вивчити рідну мову, треба спілкуватися, а нема з ким. Веду розмову з німцями, американцями... Справа в тому, що я свідомо не хочу нівчити такої прекрасної мови. Волів би розмовляти добре, але для цього потрібна багата мовна практика. На жаль, я дуже тривалий час прожив за кордоном. Але коли моя спортивна кар'єра завершиться, я займусь з репетитором і намагатимусь якомога більше бувати в українськомовному оточенні. І тоді сподіваюся розмовляти українською мовою і розповідати про своє життя.

Мої батьки родом із міста Сміла Черкаської області й вільно володіють українською мовою. Але вже я народився в Киргизії, мій брат Володимир — у Казахстані. Всією родиною ми жили в Росії, Прибалтиці, Чехословаччині, тобто, наші батьки часто переїжджали з місця на місце. У школах, де ми з братом навчалися, не викладали української мови. Тому мимоволі довелося вивчати російську. Додому, в Україну, я приїхав уже 16-літнім юнаком і розпочав свою спортивну кар'єру. Так склалося, що спілкування в мене відбувалося переважно російською мовою.

Сподіваємося, що для Віталія Кличка та його брата мовна проблема є тимчасовою. Якщо так, то хотілося б поставити їх за приклад усім іншим спортсменам, які ігнорують цю тему, або відверто висловлюються про небажання спілкуватися українською.

Підготував **Богдан ГДАЛЬ**

СЛОВО Просвіти

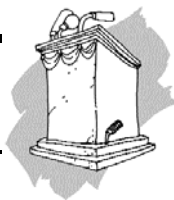
Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ющук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук, Олег Бесський.

Адреса редакції: Завулок Музейний, 8, Київ-1, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

НЕМА У РЕВОЛЮЦІЇ ПОЧАТКУ

Що має статися, аби співгромадяни нарешті голосно обурились у відповідь на численні політичні неподобства і згортання демократії?

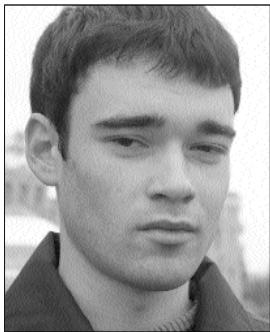
Українцеві, здається, все одно, що виборцем він може і не бути, що Європа тепер нам тільки сниться, а обійми північного сусіда нагадують “Книгу джунглів”: спілкування удава Каа зі здобиччю. Український спокій — зовсім не той, який називають олімпійським, наша сьогоднішня толерантність межує з цілковитою байдужістю до майбутнього не лише власного, а й прийдешніх поколінь. Не без того, щоб навколополітична тусовка не випустила пари в опозиційних та Інтернет-виданнях, семінарах для політологів чи просто на кухнях за незабудою радянською звичкою. Вона має чудові шанси повернутися. Ті, кого називають широким загалом, мовчки, мов салат олів'є за новорічним столом, проковтнули і “ручне” голосування більшості за політичну реформу в парламенті, і рішення Конституційного Суду про третій президентський термін для Леоніда Куч-

ми, і, врешті, те, що зовсім не вони обирають Президента. Класикове “неначе люди подуріли” ще довго не втрачатиме актуальності.

В середовищі опозиції поговорили, було, про ймовірну українську революцію, але недовго — чи не наступного ж дня поспішили “вибачитися”. Йшлося, мовляв, про революцію в свідомості, а не ту, що на вулицях. Що ви, що ви, мовляв, ми не так виховані роками посттоталітарної незалежності. І навіть героїня національних анекдотів — біла українська здриглась — стала сірою, ніби наша політична реальність: так, як грузини, нам не втнути. Мовляв, Президент у нас не такий, як Шеві — Срібний Лис, і середньостатистичноспокійний наш Іван — не рішучий кавказький Ваню.

Історія новітньої громадської непокори в Україні налічує аж одну успішну й результативну акцію — студентське голодування на Майдані

ПОКИ ГРІМ ІЗ БАНКОВОЇ НЕ ВДАРИТЬ, УКРАЇНЕЦЬ НЕ ПЕРЕХРЕСТИТЬСЯ?

Дмитро МАКСЮТЕНКО, журналіст:

— На акції ходжу рідко, але не тому, що не співчуваю тим, хто бере в них участь, а тому, що маю такий стиль життя. Я підтримую дії, що мають на меті поліпшити життя в Україні, але не настільки цікавлюся політикою, щоб брати в ній безпосередню участь.

Олександр Іванович, пенсіонер:

— Негативно оцінюю сучасний стан справ у політичній сфері, але участі в акціях протесту не брав би в будь-якому випадку. Потрібно, щоб політики порозумілися між собою. Ми вже брали участь у революціях, у переворотях, які довели нас до теперішнього стану.

Лідія ВАЩЕНКО, соціальний працівник, Крим:
— Колись я брала участь в акціях протесту, і

На столичному Майдані Незалежності кореспонденти “Слова Просвіти” провели опитування киян, під час якого запропонували відповісти на такі запитання: “Як Ви оцінюєте сучасну політичну ситуацію в Україні? Чи брали б Ви участь у масових акціях протесту, якби такі відбувалися? Чи можливий в Україні грузинський варіант розвитку подій?” Ось що ми почули:

ні до чого позитивного це не призвело. Я вважаю, що стан справ у політичній сфері не залежить від нас, і тому подібні вуличні заходи є малоефективними для того, аби щось змінити.

Ольга ПАЗЯК, пенсіонерка:

— Вважаю, що акції протесту є найкращим способом поліпшити стан справ в Україні. Ми повинні активно діяти й залучати молодь до подібних акцій. А я, вже літня людина, все ж хочу щось робити, допомагати, щоб хоч майбутні покоління жили по-людському. Бо доки ми вже будемо топтатися на місці чи відступати назад? Як казав Іван Франко: “Хоч по трупах наперед ступати! Ні на крок не вертатись назад!”

Борис ПЕТЧЕНКО, робітник:

— Я підтримую подібні акції та беру в них участь, але вважаю, що зараз вони малоефективні, бо задіяно

надто мало учасників. Це пояснюється тим, що український народ інертний і неохоче бере участь у подібних заходах. Але, у свою чергу, це не означає, що опозиційні акції протесту не потрібні. Хоча в сучасних умовах українці, напевне, не повторять досвіду Грузії саме через свою байдужість до політики і небажання діяти, доки їх не притиснуть до стінки.

Анжела ДАНИЛЬЧЕНКО, студентка:

— Участі в акціях протесту я б не брала, бо мені ще тільки виповнилося 18 років. Я ще не брала участі в жодних виборах, не надто цікавилася політикою, хоча дивлюся новини по телебаченню і приблизно орієнтуюся в тому, що відбувається.

Галина ПАНАСЕНКО, пенсіонерка:

— Я б вийшла на акції протесту, бо мене не задовольняє ні теперішній Президент, ні влада взагалі. Але українці — інерт-

ний народ, який неохоче бере участь у протестах. Особливо відзначається пасивністю молодь. А тому вважаю, що нам важче буде зробити так, як зробили грузини. Хоча, безперечно, треба змінювати владу, яка має бути на кшталт російської. Бо в Росії більше порядку і кращий рівень життя. Тому ми не повинні відмежовуватися від Росії.

Роман ІВАНЕНКО, охоронець:

— Я негативно оцінюю сучасну політичну ситуацію в Україні, і брав би участь в акціях протесту, якби вони були добре організовані, й на них вийшла велика кількість людей. Українці — спокійний народ, здатний на рішучі дії, якщо його добре “розхитати”. Але, на відміну від Грузії, в якій кров не пролилася, в Україні керівників відірвати від годинниці важко. І тому я на 90 % упевнений у тому, що в нас кров проллється.

Марина, студентка (фотографуватись відмовилася):

— Я негативно ставлюся до того, що відбувається в Україні, і, безперечно, брала б участь у акціях протесту, якби такі відбувалися, щоб відстояти свої інтереси, позицію громадянина України. Я думаю, що грузинський варіант чекає нас найближчим часом. Поглядаю на теперішню політико-економічну ситуацію в Україні спонукає робити такі висновки.

ДУМКИ ВГОЛОС

ні Незалежності. Вдруге намети з голодуючими з'явилися в 2001-му, після більш ніж десятирічної перерви, у розпал касетного скандалу. Про акцію опозиції “Повстань, Україно!” в 2002-му сьогодні згадують мало, бо той, проти кого повставали, й досі чудово почувався на найвищій у державі посаді. Після цього можна скільки завгодно лаяти опозиційну трійку чи четвірку за роз'єднаність, бо вона на відмінно засвоїла один із законів джунглів з однойменної книги: з'їж когось, поки не з'їли тебе. Лайте не тільки її, бо там ішлося й про ще один закон: ми з тобою однієї крові — ти і я. Іншими словами — українська опозиція представляє саме український народ. На дзеркало, як відомо, не ображаються. А наш народ славний багатьма талантами. Один із найбільших — уміння прогавлювати історичні шанси.

“Слово Просвіти” пропонує вам роздуми політиків і виборців на все ту ж тему: наскільки спроможні українці відстоювати свою демократію масовою непокорою.

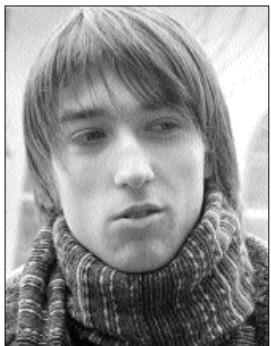
Людмила ПУСТЕЛЬНИК

VOX POPULI

Ігор ОСТАПЕНКО, студент:

— Я вважаю, що те, що робиться в Україні, не є правильним, але участі в акціях протесту не брав би. Політики повинні вирішувати всі проблеми між собою, і домовитися врешті-решт. Усе, що ми маємо зараз, — наслідок пасивності українців. У нормальній європейській державі такого безладу не допустили б.

Сергій ПОПОВИЧ, студент:

— Я не брав участі в акціях протесту, і маю свою думку щодо цього. Звичайно, ситуація критична. Корупція та інші негативні явища заповнили всі сфери суспільного й державного життя. Але варто сподіватися на краще, зважаючи на майбутні президентські вибори. Якщо влада не дозволить провести всенародні вибори Президента, то це питання треба винести на референдум. Якщо в Україні буде необхідність і підстави для грузинського варіанта розвитку подій, то думаю, що він виявиться єдиним засобом стабілізувати ситуацію.

Записав
Богдан ГДАЛЬ
Фото
Ганни ОБОРСЬКОЇ

САТИРИКОН

ЩО ЗАКОН, ЩО ДИШЛО...

Панегірик

Був спокій — і нема спокою.
Була віра — і репнула віра...
Зателефонував Ваня Молдаван:
— Хандрець! Остання фортеця справедливості рухнула. Наша Феміда, здається, пішла на панель... Конституційний суд дійшов висновку, що Президент України Леонід Кучма був Президентом лише з 1999 року...
— Ванько! — заспокоюю друга. — У нас “крупнопанельна” розбудова держави... Так що й Феміда мусить бути із панеллю пов'язана... А ось, що Президента образили, — це ганьба!.. Те, що він уперше був обраний у 1994 році мого засвідчити на Біблії. Тоді через ті вибори постраждала вічна пам'яті свинарка Аструщенко. Та й я зостався “в загоні”. Бо 8 липня 1994 року, перед виборами Л. Д. Кучми Президентом, по телебаченню оприлюднив її заклики: “Вперед! До перемоги кучманізму! Під керівництвом Кучми та його вірних кучманодів!”

Між іншим, і свинарку Аструщенко, і мене “кучманодів” не так зрозуміли. Ми обоє руками й ногами були за них. Вони ж чогось відчули у цьому патріотичному заклику іронію. На прес-конференції зауважили: “Дударя врятувало лише те, що він сатирик...” На іншій прес-конференції свинарка Аструщенко пояснила: “Кидаючи клич, я мала на увазі, що Л. Д. Кучма — ніби планета. А “кучманодів” — наче астероїди, що крутяться у її магнітному полі...”
Тепер виявляється, що і “планети” п'ять років не було. І “астероїдів”... Що ж тоді крутилося на найвищому владному Олімпі? НЛО? Хто видавав укази? Лжедмитрій?..

Стас Патехвон каже, що Конституційний Суд треба подати на всенародний осуд. Бо Президента обирали всенародно. Тепер виборці опинилися біля розбитого корита. Та й сам Президент у скрутному становищі. Заохоче, допустим, балотуватися на новий термін, а люди скажуть: “Сьогодні ми оберемо його. Чоловік чесно відпрацює п'ять років. А потім знайдуться премудрі соломони і скажуть, що це не зараховується...” Чи прийде Леонід Данилович, припустимо, у пенсійний фонд. Оформляти пенсію. Дає довідку, що з такого то по такий час працював Президентом. А йому категорично: “Оті п'ять років з 1994 по 1999 не зараховуються...”

— Да ви шо? — обуриться чоловік. — Я вкалував, укази підписував, по закордонах тинявся... З галстуками, без галстуків... Та й на моєму боці — логіка, здоровий глузд і... з а к о н...

— Закон на боці того, на чиему боці законники. А логіка і здоровий глузд законників оперують у тій царині, якою вони зрослися з робочим місцем...

Добре, якщо “соціальним” міністром буде ще соцдек Михайло Папів. Чоловік добрий. Щось усе ж таки зарадить. А якщо, не приведе Господи, “дорветься до влади” хтось із “деструктивної опозиції”... У кого шукати правди?..

Ізя Чакчес допускає, що Л. Д. Кучма передчував цю біду. Бо коли його обрали у 1999 році, він публічно заявив: “Це вже не той Президент, що був. Тепер ви матимете зовсім іншого, нового Президента...”

Зараз у парламенті точаться дебати: обирати Президента всенародно чи Верховною Радою?

Ні так. Ні сяк.

Залишити того, що є. Навічно... Сусіди люблять його і поважають. Свій народ душі в ньому не чають. Такий вдячний. Хоча б за те, що шанує віковічні традиції: Ленін постійно виступав на тлі голів Маркса, Енгельса... Сталін — на тлі ще й голови Леніна... Брежнев — на тлі усіх голів класиків марксизму-ленінізму... А Л. Д. Кучма зазвичай виступає на тлі живої голови вождя ескевів (о) — Медведчука...

Звісно, буде спротив “деструктивної опозиції”. Але наша Феміда для того і ість хліб з українського поля, щоб увігнати Україну в “правове поле”.

Практично: надходять у Верховну Раду (на ім'я “конструктивної більшості”, звичайно) “листи трудящих”. Мовляв, ми категорично за те, щоб наш шановний Президент Л. Д. Кучма був Президентом довічно. Народ України, як і інші народи вчорашнього “Союзу”, достойний мати і свого національного Б а ш і...

“Деструктивну опозицію” у парламенті можна нейтралізувати осуджувальними “листами трудящих”. Якщо це не вдається, то КаМАЗів та МАЗів, які гасують у “правовому полі” України, набагато більше, ніж членів “деструктивної опозиції” у парламенті...

І запанує в Україні ще більший мир і спокій...

Надовго, надовго...

● **Євген ДУДАР**

РЕГІОНИ — ІСТОРИЧНА ПРАВОМІРНІСТЬ

Часто, коли йдеться про Луганську область, вона разом із Донецькою зараховується до регіону України під назвою Донбас. Що ж означає ця назва?

Донбас — це Донецький кам'яновугільний басейн, де видобувається вугілля і розташовані підприємства вугільної промисловості та вуглепереробки. Але яке відношення до Донбасу мають Міловський, Марківський, Новопсковський, Білокуракинський, Троїцький, Сватівський, Кременський, Старобільський, Біловодський, Станично-Луганський та Новоайдарський райони Луганської області? Усі ці райони, на північ від Дінця, були, і є зараз, суто сільськогосподарськими. Тут ніколи не було шахт і підприємств вугільної промисловості. Згадані райони обіймають усе лівобережжя Дінця, цебто близько двох третин від загальної площі Луганської області. Це землі колишніх слобідських козацьких полків. Вони були у складі Харківської губернії аж до 1925 року. І будь-який мешканець цього краю на запитання про місце розташування Донбасу, не вагаючись, вкаже на південь, чітко відмежовуючи його від своєї території. Отже, незаперечним є те, що більша частина Луганської області не має ніякого стосунку до Донбасу.

Але треба відповісти ще й на запитання, наскільки правомірним є вживання терміна “Донбас” узагалі?

Багато країн сучасного світу виникло на основі кількох історико-етнографічних частин, які, маючи певні історичні, культурні та мовні особливості, зробили свої внески до творення єдиної нації. Прикладом може бути Німеччина, у створенні якої взяли участь різні німецькі історико-етнографічні регіони: Баварія, Саксонія, Тюрінгія, Вестфалія, Померанія, Пруссія та інші. І до цього часу в Німеччині баварця можна відрізнити від саксонця, а вестфальця від тюрінгця. Але ніколи там не почуєш про якихось “рурбасівців” і нікому не

спаде на думку називати вугільно-металургійну базу між річками Рур та Ліппе історико-етнографічною частиною Німеччини.

Цілком зрозуміло, чому Росія, як царська, так і більшовицька, замовчувала в історії України, зокрема Придінців'я, все, що було там до початку розробки покладів вугілля. Адже треба було викреслити з пам'яті українського народу давніх господарів цих земель — козаків Війська Запорозького Низового. Треба було також заперечити існування Війська Запорозького Низового як історико-етнографічної частини України та применшити його внесок до творення Української нації. Відлуння цієї політики можна спостерігати зараз, чуючи та читаючи терміни “Донбас” і “донбасівці”. Але найприкрішими є ті випадки, коли вживають термін “Донбас” і називають себе “донбасівцями” деякі українські патріоти, які більшою чи меншою мірою обізнані з українознавством.

Тож до якої історико-етнографічної частини України належить південна частина сучасної Луганської області на правому березі Дінця? За козацької доби, коли йшлося про Запорозжя, малися на увазі не лише Січ, а також і вольності Війська Запорозького Низового. Отже, і зараз терени всіх восьми його паланок маємо називати Запорозжям. Паланки мали такі назви: Бугогардієвська, Інгульська, Кодацька, Самарська, Кальміуська, Орільська, Протовчанська і Прогноїська. Перші три з них були розташовані на правому березі Дніпра, а решта — на лівому березі. Запорозькі паланки обіймали терени Кіровоградської, Дніпропетровської, Донецької (крім невеликої північної частини її, що належала до Слобожанщини), східну частину Миколаївської, північні частини Херсонської та Запорізької, південну частину Луганської областей України, а також південно-західну частину Ростовської області Російської Феде-

ЕКСКУРС В ЕТНОГРАФІЮ

рації. Південна частина Луганської області належала до Кальміуської паланки Війська Запорозького Низового.

Волинь, Буковина, Полісся, Поділля, Бойківщина, Лемківщина, Гуцульщина, Таврія відомі досить широкому загалу українців. Те саме можна сказати про Слобожанщину, до якої належить і північна частина Луганської області. У порівнянні зі Слобожанщиною, сусідня з нею Гетьманщина має не менш давню історію, традиції та культуру. А її внесок до державотворення набагато вагоміший за Слобожанщину. Тож чому Слобожанщина, як історико-етнографічна частина України, визначається дотепер, а Гетьманщина у такій якості зараз не визнається?

Окремо треба сказати про Лемківщину. Вона обіймає переважно західну частину Карпат, і простягається від річки Сян на сході до річок Попрад і Дунаєць на заході, охоплюючи обидві сторони Карпатського хребта. Південна сторона — сьогоднішня Пряшівщина у Словаччині та частина Закарпатської області України. Північна сторона — це шість південних повітів сучасної Польщі. Лиха доля спіткала північну частину Лемківщини. По Другій світовій війні польською владою було здійснено примусове виселення лемків з їхніх споконвічних земель. Не дуже сприятливі умови для свого етнічного самозбереження мають лемки й у Словаччині, де повільно, але невпинно триває їхнє ословачення. Але що ж заважає на етнічних лемківських землях Закарпаття зберігати та відроджувати, за підтримки Української держави, цю гілку Української нації, а звідтіля поширювати цей вплив на решту теренів Лемківщини?

Ігор САЄНКО,
м. Луганськ

ПАРАСКА ПЕТРЕНКО З ХОРУЖІВКИ

У книзі “Хоружівка — село моє” (1997 р.), у розділі про культурне життя двадцятих років того ж ХХ віку, я згадував учасників тогочасної “Просвіти”, драматичного та музично-співочого гуртків. Серед гуртківців була молодь родин Окунів, Петренків, що жили по різних кутках села. З роду Петренків були Поля, Паша — так скорочено їх звали, — Анюта, Сашко, Яків та Іван Сильвестровичі. Це своєрідний цвіт культури села.

Нещодавно перечитував спогади та листи відомої громадської діячки Надії Віталіївни Суровцової, яка майже тридцять літ поневірялась у різних в'язницях-таборах із 1927 року. Мою увагу привернули рядки стосовно прізвища “Петренко”, відоме мені з рідного села. У різних місцях спогадів та листів зустрічаю це прізвище.

І постав переді мною Харків 1926—1927 років: ідеться про “Пашу” — Параску Григорівну — та її брата Григорія. Надія Віталіївна Суровцова, працівник різних установ, серед них і редакцій, була в добрій дружбі з інтелігенцією столичного Харкова, з дітьми мистецтва, літератури. У її товаристві та в помешканні брата Параски або в неї ж — у скромній квартирі, котру вона зве “мансардою” чи “горішем”, — бували Павло Тичина та ще ряд його друзів. Звернімося до спогаду Надії Віталіївни: “Мою кімнату хлопці полюбили і радо до мене заходили. Досвітній, Довженко, Тичина. Його найбільш цікавила Парасенька, сестра Петренка, що жила з братом у нашому будинку. Павло Григорович сидів тишком в куточку, пив чай. Паша забігала до мене, а потім ми йшли вниз, до Петренків, я акомпанювала, вона співала, а Тичина зіграв і слухав. Він дуже любив музику...”

Помимо будинку Блакитного у нашому гурті створився звичай, раз на місяць ми “голокою” збиралися в помешканні Гриця Петренка на Максимільянській, 19,

тоді Раковській, на другому поверсі. Він мав дві прекрасні величезні кімнати і рояль.

Найбільш “свійськими” були Досвітній і його найближчий друг Мишко Яловий (Юліан Шпол). Завжди — Хвильовий, Куліш, Любченко, Слісаренко... Бував і Володя Сосюра, Семенко.

Довженко там не бував на вечорах, але в звичайні дні до мене на горіще-“мансарду” заходив посидіти. Всі ми були молоді”.

Я ніби бачу їх усіх на великій терасі того помешкання, яка виходила в садок. То переважно всі “ваплітянці”. “Вони прості, людяні, були всі своїми людьми”.

Були зустрічі і в “Березолі”, на другому поверсі. Сиділи групою — “Гриць Петренко з Наталею Ужвій та я з Курбасом”.

Петренко Григорій Григорович — вихідець з мого села Хоружівки. Народився 1890 року. Навчався в петербурзькому університеті на фізико-математичному факультеті 1910—1911 років. А з 1912-го — в армії. Ось його подальша життєва канва: 1914 року потрапив у німецький полон, 1918—1920 працював в українській комісії військовополонених у Берліні, де до 1920-го був українським послом, а потім у повпредстві УРСР у Німеччині.

Від серпня 1924-го до арешту 1927 року був у Харкові — уповноваженим наркомату зовнішньої торгівлі, потім — завідуючим пресбюро наркомзему. Відомий і як перекладач “Вікторії” Кнута Гамсуна та інших творів з німецької мови. Засуджений у Москві 1928 року на десять літ, перебував у концтаборах, на Колимі. Помер 1952 року в Чарджоу.

Я познайомився з небожем Параски Петренко Леонідом Федоровичем Куртинком. Йому стало відомо, що звинуваченню Григорія Петренка в шпигунстві на користь Німеччини послужив портсигар із німецьким написом

— його забув на столі Петренка німецький посол, що був у нього на прийомі в переддень арешту Григорія Григоровича...

А яка ж доля випала сестрі? Її не заарештовували, та все ж арешт брата позначився на подальшому житті — то їй судилося працювати на Івано-Франківщині в музичній школі, то на Буковині, у Чернівцях. До речі, як педагог, вона чимало допомогла Софії Ротару в становленні голосу. Останнє місце праці — як керівника вокального відділу Будинку культури Дарницького залізничного вузла. Народилася 1900 року.

“Коли я навчався в Київському університеті, то Параска Григорівна допомагала мені коштами з своєї заробітної плати, за що я щиро вдячний їй”, — згадує Леонід Федорович. Його тітка закінчила Київський музично-драматичний інститут імені Лисенка, в якому навчалася з 1927 по 1930 рік.

Учасниця хоружівського хору Ольга Пантелеймонівна Окунь жила потім у Полтаві, брала участь у відомому хорі, яким керував Федір Попадич. Він дивувався, коли почув спів Ольги, та й запитав:

— Де ви вчилися, де такий хор був, що ви всі пісні знаєте? Вона відповіла: “Хоружівка навчила!”

Так могла відповісти і Параска Григорівна Олені Олександрівні Муравйовій, котра навчала її в музично-драматичному інституті.

...Ще раз переглядаю спомини Надії Суровцової. І як жаль, що при обшуку була забрана і втрачена значна частина спогадів, які стосуються Павла Григоровича Тичини...

Із заслання писала вона часом до друзів молодості. А повернувшись після звільнення з “холодного краю”, зустрілася з поетом.

В одному з листів, ще з Магадана, 1956 року, Надія Віталіївна писала Павлу Григоровичу: “... в мене є рукописний російсько-український словничок. Укладав його Гриць

СПОГАДИ

Петренко, теж в самотності. Пам'ятаєте, був такий у Харкові, брат співацьки молоді Параски Бруй (Петренко)?.. мені хотілося надіслати його Вам, але не відважуюся того зробити без Вашого дозволу. Просто як незвичайну пам'ятку, чим рятувалися люди від божевілья”.

Надія Віталіївна отримала від нього збірку з написом: “Дорогий страдниць і героїні, вірній дочці України на добру згадку...”

В її згадці про Павла Тичину, яка збереглася, читаю: “...може, Ви пам'ятаєте фантастичну мансарду, дівочі співи та чудесні вечори?...”

І ці рядки переносять мене на ту ж таки мансарду, де звучав чарівний голос хоружівської співачки Параски Григорівни. Віриться, що Павло Григорович Тичина, знавць української народної пісні, автор хвилюючого шоденника-подорожі з капелою Стеценка по Україні 1920 року, не міг не поцікавитися піснями того села, з котрого прибула до тогочасної столиці молода співачка. Та вже довідатися про те неможливо...

Але, напевне, звучали і “Ой, не цвіти буйним цвітом, зелений катране”, і “Тихо над річкою в ніченьку темну спить зачарований ліс...” — хвилюючі шедеври, що поширювалися нашою сільською інтелігенцією — вчителями, активними діями “Просвіти”...

Останні роки Параска Григорівна працювала керівником вокального відділу Будинку культури Дарницького залізничного вузла, де користувалася великою повагою та вдячністю. Померла в жовтні 1990 року. 1956 року отримала довідку, що брат її заарештований 1928 року безпідставно і що справа стосовно його арешту скасовується за відсутністю складу злочину.

Олекса ЮЩЕНКО,
м. Київ

УСЕ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД НАС

КРАТІЯ ДЕМОСУ ЧИ ОЛІГАРХІЯ?

Формування, становлення української нації проходить, як бачимо, нелегко, бо наш народ роз'єднаний багатьма чинниками, які впливали не на одне покоління. Для такого народу не просто віднайти всеоб'єднуючі ідеї.

Як свідчить історія, на процес формування нації — етнічної чи політичної — можуть впливати як активна прогресивна діяльність верховної державної влади, так і активні дії, акції самого народу проти верховної державної влади, яка своєю діяльністю довела суспільство до таких дій. Головне тут — активні динамічні дії численних прошарків суспільства. Так, у минулому народи не раз піднімалися на боротьбу зі своїми правителями за соціальну справедливість.

З тих пір один із принципів державного управління — “Розділяй народ і володарюй” — різними державниками став удосконалюватися до дрібниць. Сучасний олігархічний режим усіляко використовує цей принцип, боячись усенародних акцій румунського чи грузинського зразка.

Спливає другий термін президентського панування Кучми. Природно постає запитання: який особистий внесок Л. Кучми у формування української нації? Які досягнення України залишив після себе теперішній Президент?

На ці запитання відповідь звучала тисячі разів із вуст наших парламентарів-патріотів, і вона відома вже всьому українському народу.

З якою метою Кучма захотів відібрати в народу його конституційне право обрати Президента? Відстояти одне з демократичних прав означає не дати олігархам і комуністам зробити з нас слухняне мовчазне пасивне бидло, і це завдання є справою не лише парламентської опозиції, а всього українського народу.

Співвітчизники! Прокидаймося від політичної сплячки! Будьмо активні!

Л. СУРМА,
м. Свердловськ Луганської обл.

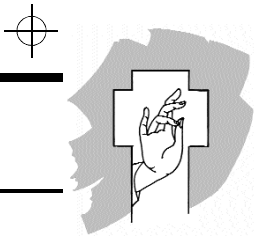
ЗНОВУ РУСИФІКУЄМОСЬ

ЛІНГВОЦИД ПРИЙШОВ І В ГАЛИЧИНУ...

Без мови — немає нації. Упродовж сотні літ зайди нищили українську мову, але вона боролася, і, на жаль, бореться у незалязній Україні. Наші північні “брати” все більше спрямовують свою діяльність на її асиміляцію. Лінгвоцид — мововбивство — цілеспрямоване нищення мови нації. При масовому вході російського капіталу в Україну (в тому числі, й у Галичину) лінгвоцид дістає друге дихання. На нафтохімічних підприємствах міста Калуша грошовиті зайди своїми функціональними діями (як керівники) зросійшують інженерно-технічних працівників. Ще кілька років тому росіяни, ті, що приїхали сюди ще в 80-ті роки минулого століття, говорили українською, а зараз від них уже не почуєш державної мови. Деякі керівники “Російської общини” навіть з агітацією звертаються до наших робітників, — мовляв, роботу маєте, чого вам ще... Така ж ситуація в Галичині майже на всіх підприємствах, де є російський капітал. І його частка зростає. Проходить ротація кадрів, керівники стають російськомовні, і знову в коридорах офісів лунає “всем понятний” і “известный русский язык”.

У комерційних структурах перехід на російську мову відбувається на очах, і практично, ніхто, окрім “Просвіти” в цю ситуацію не втручається. А при бажанні і такій численності апарату в обласній державній адміністрації за кілька місяців можна було б вирішити цю проблему. Але хто посміє так рішуче діяти, коли багато парламентарів, урядовців, інтелігенції вперто цурається свого, показуючи приклад своїм дітям та внукам. Доки це буде тривати? Мабуть, поки не поставе український Президент. А це таки буде, якщо ми дуже захочемо.

Степан БОЙКО,
м. Івано-Франківськ

Закінчення. Початок на с. 1

Але ж згадаймо, як упродовж десятиліття — від 180-річчя до 190-річчя — держава багато планує, але майже нічого не робить. “Просвіта” продовжує те, що робила завжди: широке пропагування творчості, читання лекцій, показ фільмів, шевченківські уроки в школі.

“Просвіта” продовжує масове видання — найдешевше, “Кобзар” продають за ціною 5 гривень. Це наша давня і постійна програма — “Шевченко — в кожну родину”. Уряд колись був підхопив цю ініціативу, і вона зазначалась як державна програма, але нині нічого такого не робиться. Її започаткувала та буде проводити “Просвіта”. Наклади залежать від коштів, але їх видано вже кілька.

Це масове видання, повне, з коментарями, але воно в скромному оформленні, створене для наповнення ринку творами Тараса Шевченка.

Нині ми готуємо видання “Кобзаря”, яке відбиває естетичні смаки нового покоління, і я б сказав, художнє прочитання нового покоління.

Кор.: А які ще були видання “Кобзаря” у прочитанні художників “Просвіти”?

П. М.: Перше видання — в оформленні В. Касіяна, — перевидання раніше зробленого, попереднім, старшим, поколінням. Друге — графіка Василя Лопати, — я його зараховую до нашого покоління, яке нині теж уже стало старшим. Тепер “Кобзар” оформив художник В. Гарбуз, — це, я б сказав, художні коментарі до віршів Шевченка, прочитання їх художником і, певною мірою, літературознавцями. Наша мрія — поруч із масовими виданнями робити ексклюзивні, раритетні видання “Кобзаря”. Скажімо, як “Гайдамаки” в оформленні Сластіона. Безперечно, таке видання має існувати, як явище мистецтва. На жаль, поліграфісти вдаються до додаткових тиражів (піратських) і знецінюють і сам задум, і саме видання. Саму ідею раритету. Тепер ми, врахувавши ці уроки, робимо “Кобзар” в оформленні Володимира Гарбуза ексклюзивним, але тираж — необмеженим.

У цьому році “Просвіта” завершує разом із кіностудією Довженка та Міністерством культури дванадцятисерійний фільм про Шевченка (Режисер — Станіслав Клименко). Це — фільм “Заповіт”, назва серії — “Братство”. Мається на увазі Кирило-Мефодіївське братство.

Кор.: До речі, цей фільм неводнораз демонструвався Першим національним каналом телебачення, і глядачі, либонь, пам’ятають, що попередні його серії присвячені тим біографічним подіям дитинства і юності Тараса Григоровича, які сформуливали його долю.

П. М.: Автори сценарію і режисер фільму Станіслав Клименко подають цей матеріал, і, зокрема, серію “Братство” як осмислення того, що стало причиною арешту Шевченка і такої долі. Тобто, ми хочемо долю Поета показати не як фатум, неминучість, а як вибір. Ми не ставимо питання “якби?..” В одній із серій (“Поет і княжна”) Станіслав Клименко, як ви пам’ятаєте, ставив це питання: а якби Шевченко не поїхав з Яготина? а коли б одружився з Репніною? У нього була б благополучна родина, сім’я, але... не було б Шевченка. З його долею, з Господнім означенням шляхів Тарасових.

Отже, яким було братство? І наскільки воно можливе, братство? На мою думку, — в єдиному вимірі, запропонованому Ісусом Христом: братство учнів, які наслідують Учителя. Шевченка ніхто із сучасників не наслідував. Одиниці, які були суголосні з ним, які переймалися його ідеями, його настроями, але ніхто не хотів повторити його долю. Одного заслали, іншого позбавили якихось прав, третього не нагоро-

ПАВЛО МОВЧАН: «Є ВІЧНА, НЕПЕРЕХІДНА ЦІННІСТЬ —

дили... А страстотерпець був один — Тарас Григорович... Братство, як унікальна форма, було запропоноване Ісусом Христом тим, хто переймається його ідеями, відступається, знову повертається до нього. Так само й братство у вимірі Шевченковим: його учнями стали пізніше люди, які перейнялися його ідеологією. Багато хто його не зрозумів. Багато хто нарікав: нащо він так максималістськи ставився до таких категорій, як Україна, честь, гідність, порядність, — а це все і є те, що, власне, й було заповідано Ісусом Христом. Шевченко, як ніхто, наближений до Бога. Тобто, до нового врівнення. У цьому сенсі він є одним із найчистіших носіїв християнської ідеології. Все інше, що було навколо Шевченка, що нав’язують йому — це позірне, воно потім не підтвердилося життям, — фундаменти були ложні, піщані...

Усе зруйнувалося вічністю, а те, що було пов’язане із Шевченком безпосередньо, — збереглося. Усе розвіялося, наче попіл, видмухане часовими вітрами, а все Шевченкове збереглося по сьогодні й буде зберігатися упродовж усього часу, доки проблеми України будуть кричущими.

Кор.: Ось ми безпосередньо підходимо до запитань наших читачів. Тисячі прихильників ідеї Тарасової церкви своєю гривнею підтримують просвітнянську справу. Але й виникає багато питань. Скажімо, дехто вважає, що Шевченка треба канонізувати... Хтось вважає, що Шевченко був язичником. Треті переконані, що церква — для тих, хто хоче сам возвеличитися...

П. М.: На ці питання ми вже відповідали під час телемарафону, в радіопередачах, у публікаціях і виступах Євгена Сверстюка. Яке тут може бути самовозвеличення?! Хай беруться до роботи і роблять щось вартісне, справжнє!

Який же Шевченко язичник? Скільки разів він згадає Дажьбога чи Перуна?! Він був людиною християнських традицій, вихований у християнському світі, християнській культурі, яка властива була українцям, яка була прийнята нашими пращурами. І не треба тут мені аргументів якихось особливих. А сьогоднішні “язичники” — це вчорашні радянські атеїсти, які тоді не приймали Ісуса і сьогодні не хочуть прийняти. Ліплять до язичницьких богів. Найбільше підстав ліпитися до своїх богів у греків, бо їхній пантеон збережений, імена й кумири існують, — але це лише місця, відвідувані туристами, а не місця поклоніння греків, які сьогодні є одними з чатівників Ісусової віри. Греки, як і вірмени, не зрікаються Христа і не повертаються до своїх давніх богів. Від монотеїзму переходить до політеїзму — це абсурд. Це поза логікою часу. Було багатобожжя, була ієрархія богів. Потім прийшов Ісус. Той, хто цікавиться, чому так сталося, хай візьметься за джерела, — мені не треба сьогодні читати для них лекцію.

І чому Шевченко був перейнятий християнством, і чому вихований у християнстві?

Так, він не любив попів. Бо попи були не українські! Несли не українське слово. Попи несли старе болгарське слово, незрозуміле. Пам’ятає: “Попе! попе! будеш битий — не вмієш читати та не вмієш так, як треба, людей научати...” Але для того ж і почалася дуже важлива річ, на яку ми чомусь сьогодні не звертаємо уваги. Панько Куліш, сучасник і друг Шевченка, першим переклав рідним словом “Святе письмо” разом з Іваном Пулюєм. І Тарас Григорович — не випадково! — перекладав “Псалми Давидові”, — щоб наблизити, щоб донести їх людям.

Заперечення християнства Шевченка — ознака невігластва, небажання потрудити голову й душу, розібратися у своїх сум’яттях, а не тлумачити їх так, як кому зручно, та накидати іншим. Бодай задуматися варто ось над чим: якщо Куліш разом із Пулюєм майже на двадцять п’ять років випередили пере-

виходить на такі космічні величини, як Шевченко. Бог — це космічна величина. Тому Шевченко й покликав до Бога, запитуючи: чому така кричуща несправедливість? Чому те, що має бути підтримано Богом, — ця краса, яку сформувала українська нація, ця висока народна культура, ці небачені звичаї, — чому воно потоптується, чому сила перемагає істину? І Шевченко не міг змиритися з неправдою. Ось далека аналогія, яка приходить мені на думку, — аналогія Шевченкової долі з долею Христа. Чому Шевченко не народився в сім’ї, знатній, багатій — скажімо, сім’ї Капністів? Великих родів, які пішли служити самодержцям російським? Здобували високі освіти по різних школах європейських, які мали тисячі душ, десятки маєтностей, — усе те, що супроводжувало знатну людину великого світу? А Шевченко народжений у кріпацькій сім’ї — ось вам аналогія з Віфлеємом, з родиною Йосипа й Марії. Я зараз

це кажу і переймаюся цим розмислом: чому? Ми ж не ставимо навіть цих питань перед собою... Чому доля його така? Ні, він вибрав саме цю долю. Він їй дякує і на неї нарікає. Безперечно, він — богообранець, але — не боговітлення. Це людина земна. І я не хотів би, аби ми шукали приводів до канонізації — до 200-річчя, скажімо, канонізувати Шевченка! Це жива людина, яка є нагадом нам усім, що ми можемо бути такими ж стійкими, такими послідовними. Він нагад нам: ви мусите боротися! Бути гнівними, непримиреними! Він не боявся вступати в суперечності з християнськими постулатами — він ворогів ненавидів! Він не міг возлюбити їх!

Він не приналежний до лику святих, але: його ненависть помножувала енергію його любові; його непримиренність з боєм — від болю й страждання України та українців.

Уявіть, що Шевченко — чернець. Пішов би він у тиху обитель і там

молився б за “сухих і ненароджених”, за щасливу долю. Ні, він свідомо не зрікся того, що йому було дано, приписано, — це його місце, це його роль, це його доля. Саме тому він ототожнив слово з долею своєю! Він не улягає знаку рівності у формулі: Святий=Шевченко. Його гнів — спопеляючий. Він сформував усі національні змагання. Якби не було Шевченка — не було б України. Це треба зрозуміти, збагнути. У багатьох націй немає героя, який би сконсолідував націю. А в нас — Шевченко. І його зброя, його подвиг — слово. А це — припис Господній. Не бути святим чи ченцем — наших ченців українських сотні пішли по світу. Прочитайте історії найстаріших монастирів російських, хто їхні засновники? Українці. Це люди, які несли світло, знання, віру, Боже слово. Але хто приніс Слово рідне, національне, як катеґорію, яка стала Богом означеною, вічною? Шевченко.

Тобто, між святенництвом і святістю не шукаймо тотожності. Шевченко — це шлях, означений хрестом. Його пасіонарність націєтворча. Він ніколи не змирявся з тим шляхом, яке визначало життя.

Межі щоденні, буденні для нього завузькі. Стихія, згусток енергії — космічні.

Кор.: Варто сказати, що багато українців обирали свою долю за Шевченком...

П. М.: ...починаючи від Кибальчича, від кола українських народо-вольців, які руйнували царизм — законсервоване імперське сатанинство. Це обирали і Симон Петлюра, і Василь Стус. Це вони, пасіонарні особи з України. Які шукали не кар’єри, не світськості, не розкоші, — їх вели інші програми, програми для українського світу, української віри.

Кор.: Мабуть, тому Ви й наполягаєте на будівництві Тарасової церкви?

П. М.: Так. Якщо ми не зрозуміємо цих великих залежностей енергетичних субстанцій, які поза земними сферами і в земних сферах, — ми ніколи не розгадаємо Шевченка. Ми ніколи не пояснимо собі, чому він з’явився, чому він такий.

І Тарасова церква в Каневі — це органічна справа. Ця ідея дуже багато років переймала мене, — коли б я не приїздив у Канів. Я спостерігав багато Шевченківських свят — широкоформатних, з урядовцями, з першими й наступними шевченківськими лауреатами. З великим здвигом людю — дуже багато тоді їхало людей, за власним бажанням, за душевним покликом. І завжди впадала в око оця неспіввіднесеність: щирість українців і облуда влади, фальшивих промов. Якщо Шевченко воював за Україну, — де та Україна?! Скільки її згинulo, вищеної війнами, голодом, тюрмами? Кожна українська родина понесла ці втрати! І ці пишноти, ці слова... Так далі бути не може!

Що повинна робити “Просвіта”? Ми не будемо тонути в словоблудді, в пишнотях: “Великих слів велика сила...” Чи порожня сила? Облудна сила! Треба слів і справ із наповненням національним змістом, вони сьогодні потрібні Україні, необхідні для української справи. Не в пишнотях, а в конкретних справах йдемо до Шевченка. У книгах, фільмах, виставках за його творами. До речі, ми готуємо два CD-диски. “Просвіта” готує. Один із них — “Кобзар” Шевченка в ілюстраціях. Щоб і сучасні технології доносили Шевченка тим, хто має комп’ютери. А другий диск — весь набір музичних творів на поезії Шевченка. Шукаємо оптимального варіанта — щоб і кобза, й бандури звучали; і хорові твори, і романси, й сучасні пісні.

Кор.: Павле Михайловичу! Ви неодноразово наголошували, що Шевченкова, Тарасова церква — це єдина помісна церква. І, як не дивно, позаконфесійність викликала найбільше запитань, навіть заперечень. Ми друкували ці листи в тижневику.

П. М.: Храм у Каневі, де відспівували Шевченка, належить тій церкві, яка під юрисдикцією Москви. Її потурає влада, відчуваючи свою тимчасовість і шукаючи опертя.

Шевченко, як і Україна, — катеґорія вічна. Ми шукаємо єдиного варіанта. У зв’язку з тим, що це Національний заповідник, його землі, — то юрисдикція Тарасової церкви визначена. Церква буде під опікою Національного заповідника. А користування храмом має бути високим, поза будь-якими чварами. Кому належить Храм Гробу Господнього в Єрусалимі? Там моляться і греко-католики, і католики, і православні східного обряду. І вірменська, і грузинська, і українська — всі церкви там! Так має бути! Я не обмежую Шевченка однією конфесією. Хіба греко-католики не мають права там слу-

клад “Святого Письма” російською мовою, велікоруським язиком, який господствовав, — підкреслюю ще раз — господствовав! — про що це свідчить?

Що наше просякання в християнство і просякання християнства в національне лоно було таким давнім, що засвідчує: християнство в Україні прийшло не з тої пори, коли Володимир хрестив своїх дітей, а значно раніше. Від Андрія Первозванного. Від Херсонеса. Це широка тема...

Кор.: Не будемо заразagliбливатися в неї, а повернемося до пропозиції канонізації Тараса Шевченка.

П. М.: Шевченко рівною мірою був богослужнянець як і богоборець. Бо для нього найвищим ідеалом була Україна. Всі претензії, які він мав до Бога і виставляв їх як рахунки Всевишньому, були через Україну, її народ, її матерів і дітей. Ніхто в нашій літературі так інтимно, так щиро не говорив з Богом, як Шевченко! Просто ми відкили вже від таких високих категорій: “Бог і я”. Бог і Шевченко. Нас відучили, особливо наші попередні покоління. І за нами — така інерція. Ніхто не

жити? І римо-католики не зможуть відправити службу і поставити свічку? Вони ж не прийдуть навечно! Ми всі — українці. Нас ця церква має об'єднати! Котролюватиме графік відправ Національний заповідник.

Безперечно, я б хотів, аби Тарасова церква належала Київському патріархатові, нашій Українській помісній церкві. І вона такою буде! Тому що буде Українська помісна церква, — щоб не робили московські попи, московська колонія в Україні.

Україна відбудеться! Тим, хто сьогодні при кермі, — їм хочеться рулити туди, де вони звикли, де їхня ідеологія. І вони взагалі всі поза будь-якою церквою, — тільки про себе дбають. Вони не з Богом, вони проти Бога! А Богом прикриваються, хапаючись за хрести, які здіймають над чужими, російськими храмами... Це не врятує їх від тимчасовості, — їхні імена відлетять за вітром, як скажімо, ім'я зрадника Кирило-Мефодіївського братства Петрова... Де вони?!

Є велика, здійснена ідея Григорія Честавівського, який у Каневі поховав Шевченка. Велика ідея!

Я не маю амбіцій, але є потреба Храму, яку не можна не розуміти. Якщо її не розуміти, тоді це все одно, що не розуміти, чому перевезли за тієї доби прах Шевченка на Україну. В тій царській, церковній державі — забрати з чужої землі труну і везти її в свою, знайшовши саме це місце в Каневі!

Уявіть, що Тараса Шевченка поховали в Києві, — як пропонували, — на тій Петровській алеї, де були поховання багатих чиновників. Де ті пам'ятники, ті каплички? Як і не було. А Канів зміцнився Шевченком, й іншої святої гори — Чернечої гори — у нас в Україні немає.

Кор.: Отож, місце для храму вже визначено?

П. М.: Чомусь зволікають із землевідводом — це вирішується. Хотілося б, аби Храм Тарасів постав біля сходів, що ведуть на Чернечу гору — як надбрамна церква, і архітектори почали працювати над його проектом.

Є пропозиція будувати церкву біля Монастирка, де стояв козацький монастир. Але йдеться не про козацтво, не про гетьманство, а йдеться про Шевченка. Це має бути надбрамна церква. І ми маємо пам'ятати про те, що, коли ми не поставимо цю Церкву, як оберіг Чернечої гори, могили Шевченка, то знайдуться сучасні ділки, які оточать цю гору всілякими генделіками та дискотеками.

Це розуміють тисячі українців, які самоідентифікують себе із Шевченковим словом, з його заповідями, і прагнуть, аби це відчула молодь, ідентифікувала себе з Шевченковим розумінням українства.

Хотілося б, аби велика когорта просвітян, письменників поїхала в Канів 8 березня і заклала підмурівок нашого храму. Ми не будемо чекати державних перших осіб, які далекі від національних ідеалів. Але ж ми не далекі! Вони в нас! Ті, що втілюють цю владу, і не спонукаються якимись внутрішніми українськими — покликаннями, хай відступляться. Ми мусимо привчити їх до того, аби вони рахувалися з тим, що ми робимо.

Кор.: Ваше слово тим, хто підтримує ідею Тарасової церкви.

П. М.: Спасибі всім, хто зберіг у собі народну традицію розуміння Шевченка, його значення для нашої нації, хто розуміє, що серед марноти чужої нам естетики, інформаційної порожнечі є вічна, неперехідна цінність — наш Шевченко.

Це той храм, що в душі кожного українця, на який багато хто подає "останню лепту", як писав Тарас Григорович. І я переконаний, що дзвони цього Храму благословлять Україну!

● **Розмову вів Григорій КУЛЬБАШНИЙ**

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження. Початок у числах 39–52 за 2003 р., числах 2, 3 за 2004 р.

Офірувач	Сума, грн.
"Просвіта", м. Старий Самбір Львівської обл.	287,00
Бабич А. А. (О. О.), м. Луганськ	10,00
Бондаренко С., м. Червоноград Львівської обл.	20,00
Бондорецький А. Н., м. Острого	20,00
Борисвич А. М., м. Івано-Франківськ	50,00
Бородавченко В. В. Луганська обл.	15,00
Будинюк школяра, м. Коломия Івано-Франківської обл. (через Наливайчук Я. М.)	115,00
Василенко І. В., м. Антрацит Луганської обл.	15,00
ВАТ "Доба", м. Шепетівка Хмельницької обл.	50,00
Від СП "Торговиця" ВАТ "Радехів ПМК-188"	100,00
Вордомайська Н. М., м. Івано-Франківськ	50,00
Гілюк В. В., м. Івано-Франківськ	100,00
Греко-католицька церква, м. Рахів	
Закарпатської обл.	130,00
ГРОВТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка Івано-Франківська обл.	67,00

Грох М., м. Соснівка ("Ці гроші я заколядувала. Христос рождається!")	30,00
Гусак Е. П., м. Красний Луч Луганської обл.	15,00
Даманскене М. І., м. Борислав Івано-Франківської обл.	50,00
Дацюк Віталій Порфирович, м. Житомир	15,00
Дацюк Софія Полікарпівна, м. Житомир	20,00
Дільна Р. Г., м. Миколаїв	100,00
Дрібнюк Л. М., м. Тернопіль	30,00
Зарін А., м. Івано-Франківськ ("Висилаю те, що заколядував")	30,00
Кеца Г. З., м. Донецьк	5,00
Кириленко Е. І., м. Київ	50,00
Кирилюк К. М., м. Київ	100,00
Коломийський РРКРВ ч/з Білейчук, Івано-Франківська обл.	20,00
Коровка І. Н., м. Донецьк	50,00
Куддлач В. А.	107,00
Куранова Н. А., м. Краснодон Луганської обл.	15,00
Куценко З. Ф., м. Донецьк	75,00
Лисак А. Н., м. Київ	50,00
Луцишина О. Г., Луцишин Т. П., Луцишин Є. Т., Луцишин С. Т. (помертньо), м. Київ	200,00
Матрос О. Ф., м. Київ	100,00
Мельник І. П., м. Київ	50,00
Микитюк М. К., м. Івано-Франківськ	50,00
Мирончук А. Я., м. Київ	10,00
Мирончук Н. А., м. Київ	10,00
Мирончук П. С., м. Київ	10,00
Музична школа, директор Величко В., смт. Гзупіль Івано-Франківської обл.	22,00

Надвірнянський осередок УНП ч/з Струк Г. М.	75,00
Нападовська Н. С., Луганська обл.	15,00
Обласна профспілка працівників охорони здоров'я, м. Черкаси	500,00
Обласний дитячий психоневрологічний санаторій "Жовтень" Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.	50,00
Олещук Л. К., м. Миколаїв	7,11
Олійник В. І., м. Теплик Вінницької обл.	10,00
Ординська М. Й, с. Тарасівка Києво-Святошинського р-ну Київської обл.	100,00
Ордо-Василівська СШ Софіївського р-ну Дніпропетровської обл.	50,00
П'ятовська-Блажевич Д. І., м. Тернопіль	100,00
Пацюк П. В., с. Красносілка Одеської обл.	20,00
Першина Р. П., м. Одеса	330,00
Пивовар Т. І., м. Київ	50,00
Поварова А. Ю., м. Червонопартизанськ Луганської обл.	15,00
Полутренко М., м. Тернопіль	50,00
Радехівська районна рада, Львівська обл.	40,00
Рибаків Михайло Михайлович, м. Донецьк	20,00
Сарна Б. В., м. Рівне	22,00
Сенів О. В., смт. Гзупіль Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.	10,00
Ситник О. А., смт. Сімеїз, Ялта	5,00

Сім'я І., м. Київ	50,00
Смоляк Б. Ф., м. Кам'янка Бузька Львівської обл.	10,00
Союз українців ч/з Ляшків М. П., м. Снятин Івано-Франківської обл.	140,50
Стефанюк М. В., смт. Гзупіль Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.	50,00
СШ № 7, м. Соснівка Львівської обл.	
ч/з Мадзюк М. О.	270,00
Тарас В. М. від Аудиторсько-конс. ф-ми "Орієнтир", м. Тернопіль	100,00
Тарашак Марина Андріївна, м. Миколаїв	10,00
Тепленко Г. О., м. Харків	20,00
Ткачшин Л. І., Садочок-1, м. Кам'янка Бузька Львівської обл.	100,00
Українська школа-ліцей, м. Алушта	100,00
Фоменко І. О., м. Київ	10,00
ч/з Генік Я. М., м. Коломия Івано-Франківської обл.	120,00
Шасун Людмила Леонідівна, Сумська обл.	20,00
Шевченко С. П., м. Івано-Франківськ	10,00
Шендеровська-Цаприка Я. Т., с. Неполоківці Кіцманського р-ну Чернівецької обл.	29,00
Штифура А. В., с. Георгіївка Луганської обл.	30,00
Шумелянко Е. Д., м. Івано-Франківськ	50,00
Шумська А. О., м. Київ	10,00
Яхно А. М., м. Сквиря Київської обл.	100,00

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 215 602 грн. 84 коп.

ВИЯВ СОБОРНОЇ ЄДНОСТІ

Щиросердно вдячний колективу "Слова Просвіти" за висвітлення акції "Тарасова церква".

Це не просто внесок коштів кожного громадянина на побудову духовного храму Народу України. Це порух до національного відродження української держави кожного, хто добровільно, від щирого серця кладе свою скромну частку здобутків на олтар увічнення пам'яті її духовного національного велета.

В кожному числі "Слова Просвіти" з душевним піднесенням і радістю переглядаю перелік офірувачів Тарасової церкви і радуюсь їх збільшенню. Серед них найактивнішу участь у акції беруть мешканці Західноукраїнського та Київського регіонів. Найменше — з Донецької, Харківської, Дніпропетровської областей. Це свідчить, що лідери цих регіонів призначені Президентом України Л. Кучмою, прем'єр-міністром Віктором Януковичем. Голови обласних держадміністрацій Євген Куш-

нарьов та Володимир Яцуба на словах, б'ючи себе в груди, говорять про патріотизм, а на ділі увічнюють пам'ять Володимира Щербинського та інших функціонерів ганебної КПРС, тоталітарної держави, а не патріотів України.

Відомо, що в Україні і за кордоном споруджено понад 800 пам'ятників, пам'ятних дошок, меморіалів Тарасові Шевченку, що є символом поваги не тільки до світового генія, а й ушанування українського народу, який народив такого світоча. "Тарасова церква" повинна бути однією з кращих споруд світу.

Вважаю, що кожний, хто називає себе українцем, у тім числі й згадані вже посадовці, повинен би внести свої власні пожертвування на побудову Тарасової церкви. Цей вчинок розцінюю як ознаку спокути за дії наших предків, як ознаку соборної єдності народу України.

● **Михайло РЯБЦЕВ**, член ветеранської організації Дніпропетровської юридичної академії та Всеукраїнської спілки краєзнавців

СТУДЕНТИ ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

Група ОА-54: Бірюк Н. С., Діхтяренко Л. І., Калюжна С. Ю., Калюжна Т. В., Квач С. М., Кизим В. В., Король Ю. А., Кухар Я. М., Малайя І. Я., Маслак Л. В., Мироненко В. Ю., Муращенко О. Д., Новицька О. М., Оборозна І. Б., Погоріла Т. А., Романенко Т. В., Седун В. П., Снітько А. О., Тронецька Н. В., Шкареда О. О.	20,00
---	-------

СТУДЕНТИ ПОЛТАВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ АКАДЕМІЇ, ЯКІ ЗРОБИЛИ ДОБРОВІЛЬНІ ПОЖЕРТВИ "НА КОБЗАРЕВУ ЦЕРКВУ"

Балюк В. О.	10,00
Бобир Л. Г.	10,00
Виновська Л. В.	10,00

Жебель А. В.	10,00
Пилипенко Н. М.	10,00
Почечун Л. М.	10,00
Всього:	60,00

Офірувачі з м. Іллічівська Одеської обл.

Ануфрієва С. П.	2,00
Василькова І. І.	10,00
Гордійчук К. Ю.	10,00
Добровольська Г. М.	5,00
Живилко В. П.	40,00
Запольська В.	10,00
Засипкіна Т. А.	10,00
Калита О. І.	10,00
Карач К. П.	6,00
Кривошапка О. Г.	10,00
Лихіна Г. Т.	1,00
Нечитайло В. С.	10,00
Пилипчук М. Я.	10,00
Разуваєва Є. В.	5,00
Руденко А. Б.	5,00
Руденко Л. П.	5,00
Сидорчук В. О.	10,00
Степанець А. П.	30,00

Віктор КОРЖ

ЧАС ВОЗВОДИТИ ХРАМИ

Досі убогу хатину не називає раєм Скорбна душа Тараса, замучена в клятих літах — час возводити храми з каміння, що досі збираєм опісля, як розжбурляли його по усіх світах.

Час возводити храми вернувся на Україну, Крізь сатанинську облогу пробивсь, як стрілецька чота З криївкою партизанки, віру зберігши єдину, Істину спростувавши, що час назад не верта.

На Канівській кручі зведеться, злетить в небеса куполами Тарасова церква, що людність складає офіру їй... Бачили ж наші очі, що голосом купували, Не ремствуймо ж на долю, будуймо храм світлий свій!

Досі Тарас Україну не називає раєм, Бачить, як олігархи паніють між злиднів чимдуж, Віра з янгольським ликом ширяє над нашим краєм — Час возводити храми, вберігши собори душ!

На друзки розпоршились імперські крицеві обценьки, Що і цвяхи дерев'яні висмикували з олтарів. Будуть вінчатись дівчата в Тарасовій церкві, Будуть в них діток хрестити усміхнені матері.

Нам у душі вистачає сяєва золотого. Щоб дух од жадань наживи, мов грім, одкотивсь... Час канонізувати мученика святого, За Україну її катами замученого колись!

м. Дніпропетровськ

Добровільні пожертви "На Кобзареву церкву": МБФ "Українська Родина" Р/р № 26045200145101 в Подільській філії АКБ "Київ", МФО 320401 ЗКПО 21709106

ВІН ДУЖЕ ЛЮБИВ УКРАЇНУ

Уже вкотре я дотикаюся до творчості й особистості українського патріота, письменника, громадського діяча, мецената Володимира Леонтовича, і щоразу він розкривається все новими й новими гранями людини великого серця, неспокої душі, для якої біль рідної землі був його власним болем.

Це гідний величчю й любові образ людини, яка жила Україною все своє свідоме життя до останньої хвилини.

Вечір пам'яті, в день 70-річчя його кончини, що відбувся в Будинку письменників Києва, став неабиякою подією в культурно-мистецькому житті столиці України. Підготувала і провела вечір онука Володимира Леонтовича — Олена Леонтович, людина неперевершена, талановита, автор кількох самобутніх і перекладацьких книг, членкиня Всеукраїнського жіночого товариства імені Олени Теліги, справді гідна спадкоємця свого славного діда.

Конференц-зал був ущерть переповнений, і це радувало, бо з кожним роком, завдяки дослідницькій та популяризаторській діяльності пані Олени, зростає знаність Леонтовича, чий життєвий і творчий шлях ще належить добре вивчити й гідно поцінувати.

Керував вечором Голова Київської письменницької організації, відомий борець за українську мову, професор Анатолій Погрібний. Розпочинаючи вечір, він підкреслив значимість величчю громадської діяльності й літературної творчості Володимира Леонтовича для України. У виступі Олени Леонтович і в подальших виступах розкрився цілісний образ людини, якою може пишатися Українська земля.

Народившись у старовинній шляхетній українській козацькій родині, він увібрав у себе вдачу, хист, шедру та багату натуру своїх пращурів, які склали гордість української еліти: Леонтовичі, Устимовичі, Полуботки, Апостоли, Галагани, Милорадовичі. Рідною Леонтовичів були і Шульгини, які дали світові таких відомих діячів, як історик Яків Шульгин, дипломат Олександр Шульгин, незабутній ватажок Київського студентства, герой Крутів Володимир Шульгин.

Володимир Леонтович, чиє дитинство і свідоме життя проходило в чудовому Полтавському краї, на Лубенщині, де степ рівний, як стіл, посічений подекуди балками, порослими кущами, де земля чорна і родюча. Леонтович із дитячих літ приріс серцем до рідного краю. Він любив Укра-

їну великою, трепетною і дієвою любов'ю, дбаючи в міру і понад міру своїх сил, аби покращити життя українського села, аби розвивалася українська освіта, культура, мова. Я вдячна долі, що привела мене минулого року саме в пору золоті осені до його рідної Архипівки, в Лубни. Була змога на власні очі побачити і те село, і залишки маєтку бабусі, й зелені пишних садів, і величезні табуни гусей, і тихе плесо Сули, й побувати на цукровому заводі, який він збудував разом із братами, вдихнути повітря землі, яка дала нам Леонтовича.

Він навчався у Лубенській і Прилуцькій гімназіях, закінчив юридичний факультет Московського університету. Жив і працював у різних місцях, був депутатом Лубенського повітового та Полтавського губернських земств, мав чималий вплив на рішення господарчих, повітових, освітніх, культурних питань Полтавщини. Належав до Київської Старої Громади і Товариства українських поступовців (ТУП). Очолював "Товариство підмоги українській літературі, науці й штуці" (1911—1919). Його духовним батьком був Володимир Симиренко, представник славного українського козацького роду, який дав Україні вчених-садівників, інженерів, цукроводовчиків, меценатів.

1905 року Леонтович разом із С. Чикаленком та В. Симиренком заснує всеукраїнську щоденну газету "Громадська думка", яка з 1906 року змінює свою назву — "Рада".

Письменник, публіцист, журналіст, літературний критик, він залишив велику літературну спадщину. Захоплює яскрава, соковита, образна мова його творів, серед яких — "Пани і люди", "Стопами апостолів", "Старе й нове", "Хроніка Гречок", "Абдул-Газіс", "Ворохобня" та багато інших.

Письменник Микола Шубря у своєму виступі підкреслив зацікавленість Леонтовича проблемами села, що відбилося як у літературній творчості, так і в громадській діяльності.

Михайлина Коцюбинська, відомий літературознавець, дослідниця творчості В. Стуса, лауреат Всесвітньої літературно-мистецької премії ім. Олени Теліги, яка багато уваги приділила вивченню листування, розповіла про взаємини двох письменників Леонтовича і Михайла Коцюбинського. У листах розкривалися ширі, сердечні взаємини, зворушлива дружба.

Леонтович вважав за велику честь допомагати Михайлові Коцюбинському. Це завдяки Леонтовичу той зміг лікуватися і відпочивати на о. Капрі.

Депутат двох попередніх скликань, доктор мистецтвознавства Богдан Горинь у своєму виступі підкреслив велике значення діяльності Леонтовича під час української революції: працював у Центральній Раді, згодом був міністром земельних справ в уряді гетьмана Скоропадського. Саме Леонтович є автором закону про землю, одного з найдемократичніших у світі.

Богдан Горинь нещодавно побував у Празі, відвідав могилу Леонтовича на Ольшанському цвинтарі. Він поклав на могилу кетяг червоної калани, переданий Оленою Леонтович.

Боліло серце Леонтовича на чужині за Україною, кращого понад яку не було для нього нічого в світі. Дуже тушив за Оріхівщиною, за Лубнами. Може й не витримало його палке й чуле серце тих звісток про наругу голодомором над рідним краєм і воно зупинилося у грудні 1933 року.

Михайло Орлюк, кандидат фізико-математичних наук, у своєму виступі підняв тему розлуки з рідним краєм, пов'язавши минуле й сучасне.

Ольга Кобець, голова Всеукраїнського жіночого товариства ім. Олени Теліги, відома журналістка і політолог, у своєму слові підняла тему теорії громадянського суспільства.

Ця теорія прийшла до нас із Заходу, як утвердження того, що держава у вирішенні багатьох питань повинна опиратися на громадські організації.

ПОСТАТІ

Але ця теорія, підкреслила О. Кобець, в Україні не нова, і як приклад — діяльність Володимира Леонтовича. І над цією темою ще ніхто з науковців не працював, але і в нашому нинішньому суспільстві традиція праці для суспільства, безкорисливої і відданої, триває. Як приклад п. Ольга назвала активну громадську діяльність членкинь Товариства, серед яких — Олена Леонтович, Надія Миронець, Надія Бугай, Лариса Ляхощка, Любов Корж, Надія Стрішенець. Вони працюють для України і заради України, бо інакше не можуть.

Того вечора в конференц-залі лунали чудові мистецькі номери. Студентка Національної музичної академії Юлія Мовчанова (клас професора Ради Лисенко) виконала дві новели М. Лисенка з епізодами із Т. Шевченка — "Думи мої, думи" та "Немає кращо на світі", а також "Роздум" П. Чайковського.

Тріо з гурту "Жайворонок" — Валентина Киманчук, Ніна Мукоїд та Валентина Чаус заспівали пісні на слова Т. Шевченка та Лесі Українки і старовинну українську пісню "Козак відьждає, дівчинонька плаче". Дуже порадували своїм виступом талановиті брати Орлики — Михайло, Мирослав і Остап. На бандурах вони виконали прекрасний музичний твір композитора Григорія Китастого "Гомін степів". Цей твір, як і твір композитора Косенка "Мелодія", справляє на мене незвичайне враження. У Косенка-лірика — трепет кохання, хвала життю та безсмертю. У Китастого чувається магичний подих віків, упродовж яких зароджувалася, зростала, міцніла і заявляла про себе у світі Україна. Степ вив вовком і дзвяк лисичею, клекотів орлом, шумів шовком ковили. Вітер ширяв неозорими просторами, і співався гімн степів. Стогнали чумацькі воли, тягнути важку поклажу. Тихим камертоном віддзвонювала в даліні пісня, степом гуляла воля, чувся брязкіт шабелі — то козаки боронили волю і незалежність рідної землі.

Степ український... Він виголосив нам Тараса Шевченка, пророка і совіті нації. Він же виголосив і Володимира Леонтовича, чиє серце до останку жило і боліло Україною. Широкий вільний степ і чисте блакитне небо над ним — то наша Україна, наш рідний край, кращого понад який немає в цілому світі.

● Людмила КОЧЕВСЬКА

У СВІТІ НАУКИ

просто так, для "красного слівця". Але з тим же результатом, що й наші пращури, які зверталися до зла, аби покарати когось за провини — накликаємо це зло на свою голову день у день, рік у рік.

Хибною є також думка, що матюк — слов'янська традиція. Протягом перших десятиліть після хрещення Русі схильність до лихослів'я вважалася великою розпущістю, з нею пов'язували такі людські вади, як алкоголізм та агресивність у побуті. Церква боролася з лихослів'ям, твердячи, що ті, хто його творить, "не наслідують Царства Божого". До середини XIX століття лихослів'я в Росії, скажімо, не тільки не було поширеним навіть серед представників соціального дна, але й було кримінально караним. А в часи Михайла Федоровича та Олексія Михайловича людину, що заматюкалася, публічно карали батогами.

У дисертації Белявського з математичною точністю доводиться, що не лише людина має певну енергетику, але й кожне її слово несе власний енергетичний заряд. Тож кожен, хто вживає паскудні слова, не тільки ображає Бога, але й образ Божий у собі самому, піддаючи його руйнації на всіх рівнях. Той, хто закликає диявола, врешті його і знаходить у вигляді зруйнованого здоров'я та поламаної долі.

Використана література: журнал "Перехід-IV" № 2(7) 2001 р.

● Галина МОЙСЕЄВА

ПОГЛЯД ЗБОКУ

ПОКАЗНИК ГУМАННОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Виставка "Милосердя—2004" продемонструвала всім нам відсутність в Україні фандрейзингу. Щось я не побачив на урочистому відкритті виставки в національному експоцентрі ані представницького класу авто, ані люксових із крутими номерами. Приїхав, за посадою, заступник міністра охорони здоров'я та перерізав стрічку. А може, всі ті солідні люди, виконуючи обіцянку Президента Л. Кучми, пересіли на вітчизняний автотранспорт та проникали туди інкогніто?

Однак на виставці я не побачив, щоби хтось купував вироби інвалідів та просто знедолених людей. А були там шедеври. Талановиті люди написали картини, вишили полотна, виготовили багато чого унікального. Виготовили навіть таке, що годиться в якості "ноу-хау" для потужних виробничих корпорацій.

Причин відсутності зацікавленості щодо "Милосердя—2004", на мій погляд, декілька. По-перше, податкове законодавство України, яке не стимулює вкладати гроші у цю справу. По-друге, перші люди держави лише заграють під час свят із знедоленими, інвалідами, не бажаючи посправжньому вирішувати проблеми. "Милосердя—2004" стало яскравим показником ставлення у нашому суспільстві до знедолених людей та інвалідів.

Наша нація дозволяє громадянам зі своїх доходів давати знедоленим лише чотири відсотки оподаткованого доходу. Всі інші потуги допомогти таким людям або профінансувати добру справу самотужки обходяться громадянам сплатами податку на прибуток або дивіденди. Себто, люди, які побажають робити добро, вимушені будуть сплачувати податок на... податок. Це фінансовий бік справи милосердя. А чому б не надати людям чи підприємствам 50-ти відсоткову знижку ставок податків на доходи, прибутки, якщо вони спрямовують свої кошти в бік милосердя або чинять допомогу в добрих справах?

Держава — жлоб? Можливо. Але держава ніколи не стане багатою, якщо не стануть у ній багатими та щасливими люди. А багатими вони ніколи не стануть, поки не навчаться вкладати правильно гроші. Допомогати знедоленим, інвалідам — це правильно вкладати гроші. Бо коли поруч знаходиться жебрак та злидень — чекай лиха, крадіжки, пограбування, заздрості, вбивства.

Нам не треба вигадувати велосипед. Варто лише чинити так, як уже тисячоліття чинять у нормальних суспільствах та державах. Виставка "Милосердя" проводиться не для інвалідів чи знедолених, вона влаштовується, в першу чергу, для ділових людей. Саме там вони можуть вигідно вкласти гроші, отримати чисті прибутки, показати свою честь, гідність та підприємливість.

● Микола ЖУКОВ, м. Київ

ХОЧЕШ — ВІР, ХОЧЕШ — НІ, або: ЯК СЛОВО НАШЕ ВІДІЗВЕТЬСЯ

Людство сто п'ятдесят років намагалось зрозуміти, як відбувається зв'язок між словом і свідомістю. Питанням: що то є слово і як воно впливає на слухача і мовця зацікавилися й наші сучасники, зокрема доктор біології Іван Борисович Белявський, який спробував з'ясувати, як саме на людський організм впливають не якісь величезні блоки інформації, а прості однокладові слова.

Сімнадцятилітнє дослідження Белявського, до якого поступово приєдналася велика група колег, увінчалася не просто успіхом, а величезним відкриттям. Учені довели, що кожне мовлене нами слово дуже суттєво впливає на наші з вами гени. Результат дії слова — не просто передавання через деякий час видозмінених генів нащадкам, але й зміна власного генетичного коду людини, особливо гена, що "відає" темпами старіння і тривалістю життя.

Було з'ясовано, що різні слова мають різної сили заряди, але так само, як у фізиці, вони можуть бути лише 2-х видів: позитивні або негативні. Уже на початку 90-х згадана група вчених видала книжку з безліччю прикладів, що підкріплювалися багаторічними спостереженнями за конкретними людьми, всі вони були одного віку, але одна частина з них — лихослови зі стажем, друга — свідомі противники так званих

Досить часто, на жаль, доводиться бути свідком спілкування підлітків 12—14 років, у мові яких між "виразами" і слів нормальних не почуєш. А вони ж, звичайно, беруть приклад із нас, дорослих. Сама не раз була свідком, як матері (!), сварячи своїх дітей, "криють" їх, м'яко кажучи, не ніжними словами. І це матері народу, який у своїй цноті колись не мав навіть власне українських назв геніталій (свого часу вони були запозичені від інших).

На своє виправдання ті, з дозволу сказати, жінки посилаються на свою важку долю, слабке здоров'я, знервованість тощо і навіть не підозрюють, що вони самі, своєю мовою, своєю лексикою накликають на свою голову всі ті негаразди, від яких так гірко потерпають.

"міцних" висловів. Так от, учені виявили, що в тих, хто вживає лайливі слова, дуже швидко відбуваються вікові зміни, що призводять до всіляких захворювань. У другій групі результати були протилежними. Зокрема організм 50-літньої вчительки мови, незважаючи на її нервову напружену роботу, виявився молодшим від паспортного віку на 13—15 років.

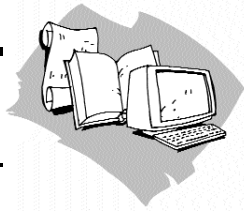
Одним словом, лихослів'я сприяє швидкому старінню. До того ж, у "рідному" матюку зачата велика руйнівна сила.

Насправді, матюк не такий уже й "рідний" нам, як дехто вважає. В одному з давньоруських словників слово, що позначає жінку нетрадиційної поведінки й починається з другої букви алфавіту, присутнє нарівні з цензурними висловами й пояснюється як похідне від слова "розпуста". У такому

ж самому вигляді це слово перекочувало в усі російські словники лайливих слів.

У дословникових "берестяних грамотах" згадане вище лайливе слово теж присутнє. Але воно — не що інше, як ім'я демона, із яким з незапам'ятних часів спілкувалися з різних приводів наші пращури-язичники. Так от, Б... у першоджерелах мав чоловічий рід, а в його обов'язки входило покарання жінок, які мали сексуальні стосунки поза сім'єю.

Усі інші російські матюки мають те ж саме демонічне походження. Тобто, — перед нами — реальні імена демонів — утіленого особистісного Зла. А наші найдавніші пращури вимовляли їхні імена, приносячи при тому жертви, аби догодити їм або налякати. Ми ж, лаючи, лихословлячи, тобто словом творячи лихо, зємо страшних демонів

— *Вже пишуть і говорять про те, що саме ваш канал став набирати рейтингу завдяки зміні формату. Що маєтеся на увазі?*

— По-перше, це той факт, що ми нарешті розмежували мовлення Третього і Першого радіоканалів, бо раніше багато наших програм було повторами тих, що їх транслював Перший. Обидва канали перетворювалися на своєрідне тіло сіамських близнюків-двійників.

Сьогодні ми вже маємо близько сорока власних програм, включаючи інформаційні. А це вже звучить переконливо, бо така кількість дає нам змогу претендувати на особистісність, тобто окремішність нашого каналу. По-друге, ми змінили час радіоефіру для тих програм, що є пріоритетними з точки зору проблеми духовного відродження. Такими програмами є ранкова “Знакова постать” і “На перетині думок”. Це наші нові програми, які користуються шаленим попитом, які нам вдалося запровадити на оновленому каналі. Програми йдуть протягом двох годин. Перша — це майже радіо-шоу з гостем передачі, якого наші журналісти визначили як знакову постать, але саме цей факт, як правило, і для учасника програми, і для слухача є стимулом для підняття настрою з самого ранку. Уявляєте, приходять люди, яку ще вчора, можливо, ніхто такою персоною не вважав. Та й сам він не думав про це серйозно. Ця передача є своєрідною увертюрою до гарного настрою, який і ведуча, і всі її учасники, гість програми, та й радіослухачі, створюють до подальшої настроєвої хвилі. Ми намагаємося свідомо уникати політизації своїх програм. Культура і все, що стосується її стану, розвитку та орієнтирів — це головний предмет нашого дослідження та висвітлення. Передача просто “заводить” слухача навіть емоційно. А вже вечірня програма “На перетині думок” — це своєрідний прес-клуб на радіо, якщо так можна визначити стиль передачі. Судячи з реакції слухачів, вона дуже популярна. У ній, знову ж таки в прямому ефірі, зустрічаються опоненти, тобто люди, що мають полярні точки зору на якесь наукове чи культурологічне питання і в цій дискусії мають змогу брати участь радіослухачі. Уявляєте, як це може бути цікаво, коли й ти сам, тобто кожен бажаючий, маєш змогу висловити свою точку зору чи просто запитати про те, на що шукаєш відповіді. Аналогів цих програм не існує. Власне, як і всіх інших. Уперше на Українському радіо ми впровадили щоденну ранкову програму п’ятихвилинку “Спочатку було слово”. У ній звучить слово священника, що стосується відповідної дати церковного календаря. Культурологічна передача “Посусідськи. Польський вектор” ведеться українською та польською мовами в діалоговому режимі — це також новинка.

Творчий колектив

РАДІО «КУЛЬТУРА». УВЕРТЮРА ДО БОРОТЬБИ ЗА ДУХОВНЕ ВІДРОДЖЕННЯ

Леонтій Антонович Даценко

Незабаром відзначатиметься рік, тобто перший крок немовляти, що є дітищем чи не діда радіомовлення — Державної радіокомпанії України. Але... Мабуть, логічним буде такий висновок — однорічний онучок, тобто радіоканал духовного відродження Радіо “Культура” розвивається за всіма ознаками акселеративного розвитку особистості. Адже інакше як можна пояснити той факт, що за рік свого ефірного життя популярність каналу має реакцію більш як півторитисячної читацької аудиторії лише в поштовому вимірі, тобто листах від слухачів. Переконливіше це звучить у порівняльному аналізі: в 2002-му на редакцію каналу “Культура” впровадж ро-

ку надійшло сто листів від слухачів, а вже у січні наступного, тобто 2003-го — двісті лише за один місяць. Мабуть, переконливо звучать ці факти й цифри не для всіх, але саме вони є реальним підтвердженням резонансності події, яку відзначатиме радіокомпанія, що поставила своїм пріоритетом питання відродження культури. До пієтетного стилю з цього приводу вдаватися не буду, але знаю, що десять років тому на рубрику “Духовне відродження”, яку я вела в іноземному (Лондонському) представництві УЦІС, мій шеф зауважив, що це якийсь нонсенс. Що відроджувати, чому? Не висловив своїх думок лише щомовно “Навіщо?” А це був час, коли починалися національно-визвольні змагання і першими кроками до них були просвітянсько-духовницькі заходи, які допомагали нам — українцям — утяти, що ми за народ. Звичайно ж, ні відповідного представництва, ні рубрики, яку я тоді вела, на сьогодні вже немає, але як цікаво мені було познайомитися з людиною, яка відродила цю ідею і вже на зовсім іншому рівні її реалізувала. Цікаво було дізнатися й про те, як можна в наш час зібрати колектив однодумців, та ще й майже ентузіастів, бо добре відомо, що все українське у грошових одиницях оплачується чи не як маргінал. Відчуваєте подих часу у спину? Але це просто свята правда нашого сьогоденного буття. Отже, моїм співрозмовником є віце-президент НРКУ, керівник каналу Духовного відродження Радіо “Культура” Леонтій Антонович ДАЦЕНКО.

Заслужена артистка України, головний редактор і ведуча Лариса Недін

ховність і сьогодення” також веде розмову з радіослухачами.

Перелік цих програм можна продовжити, адже більшість із них — це зовсім нові, але вже популярні. Популярність, мабуть, росте ще й тому, що ми активно та ефективно використовуємо у своїх програмах так звані джінгли, тобто відгуки відомих і популярних артистів, діячів культури та мистецтва про наші передачі. Інструментами професійного радіореєстра, які дають змогу структурувати радіоефір, задають тон передачам та радіослухачам, можна робити дива. Про таке раніше, тобто до перебудови, й мови не могло бути. Творчі почерки наших працівників мають змогу розкритися в абсолюті. А це в свою чергу забезпечує феномен неповторності програм.

— *Не можу не погодитися з тим, що програми Вашого каналу є неповторним на сьогодні явищем, адже силами колективу каналу “Культура” Ви, власне, намагаєтесь протистояти ситуації, що склалася у сфері культури, та й медіапростору. Саме тому логічно виникає запитання про фінансове та технічне забезпечення каналу. Хто і як Вас підтримує?*

— (Зітхає...) Мабуть, це дуже болюче питання, бо ще на самому старті нашого каналу з однойменною назвою “Радіо культура” від нього було відключено ультракороткохвильові (УКХ) передачі в усіх регіонах України. Тобто, передавачі у всіх 24 обласних центрах, крім столиці. По суті, на хвилі УКХ-діапазону він перетворився із загальнонаціонального у регіональний київський. Загальноукраїнським канал залишається лише в системі дротової мережі мовлення — це третя кнопка трипрограмного приймача. І все це сталося у січні 2003-го року, оголошеного Президентом України Роком культури! Отже за умов мінімального державного фінансування маємо самі шукати джерела фінансових надходжень. Нещодавно почали самі щось згадувати на рекламні, бо ми вже вважаємося інвестиційно привабливим каналом. Що й заздальгидь передбачалося згадуваною концепцією.

— *Якщо коротко, — у чому суть і мета цієї концепції?*

— Усе дуже зрозуміло. Ми не хочемо мати те, що маємо і не будемо разом із тими, хто нищить культуру й духовність. “Канал духовного відродження” — поставив собі високу і благородну мету: створити у вітчизняному радіопросторі своєрідне середовище високої духовної культури із залученням до нього масового слухача. Ми прагнемо того, щоб канал став ефірною оазою українського національно-культурного руху, джерелом пізнання та доброго настрою. Навіть для політики та політиків.

● Розмову вела
Лєся САМІЛЕНКО
Фоторепортаж
Ганни ОБОРСЬКОЇ

ТОЧКА ЗОРУ

«ЩОБ НАС ШАНУВАЛИ...»

Треба почати з поваги до самих себе. У минулих роках минулого тисячоліття одного з провідних дикторів Українського телебачення було переведено на нижчеоплачувану посаду тільки тому, що зробив неправильний наголос (я підкреслюю — наголос!) на прізвищі. Щоправда, прізвище те було — секретаря ЦК Компартії України. Але факт залишається фактом — то було.

Зрозуміло, що контролювати мовну ситуацію в ефірі тоді було набагато легше, бо існувало лише державне телебачення і радіо. І в ЦК відразу знали, з кого питати за допущений брак. Сьогодні ж маємо десятки й сотні радіостанцій і телекомпаній. І Національній раді з питань телебачення і радіомовлення, яка має контролювати якість ефірного продукту, не до аналізу якості мови всіх теле-радіокомпаній.

Радіостанція “Голос Києва” Київської державної регіональної телекомпанії — практично одна серед більш ніж десятка радіостанцій міста Києва та області реалізує свою програмну політику, неухильно дотримуючись Закону про мови, ось уже впродовж восьми років (від дня заснування) б’ється за право отримати ліцензію на верхньому діапазоні, бо в Національній раді для нас не знайшлося нічого кращого, ніж нижня частота.

У той же час майже всі недержавні (підкреслюю — російськомовні) станції працюють у верхньому діапазоні. А продукт окремих із них не витримує жодної критики. Однією поважною радіостанцією таке пропонується як талановиті приколи — розіграші у прямому ефірі (№ 1. Дзвінок — ніби з зоопарку. Там пропали три осли. На зимовий період їх відправили до Адміністрації Президента та уряду країни, уже третій день не можуть знайти, бо ті розчинились у масі. № 2. Дзвінок до працівниці ЖЕКу з проханням зібрати мешканців будинку. “Що, у вас нема такого повідомлення з написом “Перед прочтінням сжечь?” За цим іде: “Вибачте, ми розігравали Вас на прохання вашого чоловіка, він вітає Вас із Днем народження”).

Я вірю, що справжні шанувальники української мови з полегшенням зіткнули, дізнавшись, що наші улюблені певною аудиторією заслужені “кролики” вже мешкають у сусідній державі й не калічать мову Тараса Шевченка зі сцени наших театрів, телеекранів та радіоефіру.

Як позитив, можна відзначити і той факт, що в останні роки завдяки спільним зусиллям Держкомтелерадіо України, обласних державних телерадіокомпаній літературна українська мова потужніше зазвучала в телерадіоефірі Одещини, Криму, Луганщини, Донецька, де раніше превалювала російська мова. Хоча в статті 22 проекту Закону, який ми обговорюємо, не зовсім чітко виписується мовна перспектива в цих регіонах, а саме: “Мовлення на регіони компактного проживання національних меншин може здійснюватися мовами національних меншин України, які там проживають”.

Точніше було б у такій редакції: “...і мовами національних меншин”. Бо в протилежному разі законодавець допускає ведення мовлення тільки мовами меншин, а потреби більшості до уваги не беруться.

Уже протягом кількох років у вищих ешелонах влади, передусім, у парламенті, розглядається питання про створення Департаменту мовної політики. Ми знаємо, що Комітет під орудою пана Танюка при розгляді бюджету на 2004 рік підтримав цю ідею. Але, на жаль, останньої крапки над “і” досі не поставлено.

Про українськомовний продукт для державних телерадіокомпаній (маю на увазі проблему дублювання зарубіжних фільмів українською мовою). У нас немає державної структури, яка б цим опікувалася, немає коштів у державних ТРК, щоб організувати цю справу на місцях. Можливо, доцільно було б із цією метою створити базову структуру — процес був би контрольований і ефективний.

● Віктор ПАСАК

— Іване Михайловичу, розкажіть про себе?

— Народився я на святій землі — святій своєю природою, традиціями, бойовою, трудовою, творчою і мистецькою славою. Це село Яснозір'я Черкаського району. В такому мальовничому, щасливому куточку, оточеному ошатними лісами, мені пощастило народитися. В краю, оспіваному в літературі й піснях.

Яснозір'я має свого героя Радянського Союзу, Героя Соцпраці; є орденоносці, академіки, професори. Іще й одного народного артиста, тобто Івана Сльоту, Господь Бог послав.

Ця земля — Шевченкова. Неподалік, наприклад, вишнево біліє хатами село Мошни, де в 1848 році було заарештовано Кобзаря, поруч — славновідомі Кумейки і Байбузи, які неодноразово відвідував Тарас. До речі, село Байбузи (навіть сама назва татаро-монгольська) вирізняється дивною вимовою — там замість *e* кажуть *и*, і навпаки. Наприклад: *пішов стишкою, стишкою, понад грічкою та в овис або: кумицю, оци по одній велели, давай іци по одній вел'ємо*.

— Коли вперше до Вас завітала муза?

— Рано. Додам до вищеперерахованих причин іще таку — в моєму селі не було світла і радіо. Тому всі уміли не тільки співати-танцювати, але й талановито відпочивати. Моя рідня була вражаюче співуча — перш за все, це мої п'ять дідів (батько мого батька і його рідні брати). Це були майже легендарні постаті: два діди брали участь у повстанні на броненосці "Потьомкін" у 1905 році. Діди привезли з усього світу пісні. До того ж вони були освічені, культурні селяни. В такій атмосфері я ріс, коли ще лазив під лавою. А як збиралися діди в хаті і співали "Ребе та стогне Дніпр широкий" або "Стоїть гора високая", чи низку революційних та народних пісень, сходилася вся моя рідня. Згодом я чув багатьох професіоналів, але такого співу — ніколи. І він не повториться, бо нема вже тих дідів і тіток. Вони співали могутньо, красиво, широко і щедро — в два, в три голоси. Не по написаному, не по обробленому — автентично. І якщо хтось співав фальшиво, то діди це помічало миттєво. А батька вони хвалили — він голосистий був, у селі завжди казали: "Чуємо, де Сльота Михайло йде".

А того, хто не співав, називали вовкулакою. В такій стихії я ріс. Тепер мене, як колись моїх дідів нестерпно мучить фальш. Людей глушать-одурюють, особливо молодь. І щоб прийти в норму, знову набути чутливості, необхідно зануритися в тишу, бо тиша — найкраща музика: тиша в лісі чи в лузі, де незаймана природа, яка співає і яку слухати — найбільше блаженство.

— Іване Михайловичу, пройдемо сторінками Вашої біографії...

— Чітко пам'ятаю, як малим ішов у 1944 році за батьком, що лежав у труні, йшов довго — два кілометри за річку Вільшанку. Батько дуже застудився і його фашисти хворого добивали на ліжку... Потім настав мир, і я зранку тікав у школу, щоправда, лише восени і навесні, бо взимку не було у що взутися. Чому тікав? Мати забороняла, вона була одна і, звісно, примушувала мене дрова рубати, кози пасти, на городі працювати. Рвася до школи, можливо, завдяки Шевченку, Рильському, Тичині, Малишку. Школу я любив, і в школі мене любили.

Рано вірші почав писати. Любив поезію надзвичайно, а любив, мабуть, тому, що пісні звучали високопоетичні. Навіть жартівливі, розважальні пісні були високого гатунку, і розваги були цікаві, глибокі.

А які буяли весілля-дійства! На них не кричали "гірко", як сьогодні. Коли на весіллях кричать "гірко", я тікаю. Як це може бути гірко, коли є щасливі молоді? Без Мендельсона і шампанського відбувалося вінчання, потім починалося дійство: сидів молодий за столом — червоний, засоромлений, щаслива молода плакала для годиться, і звучали пісні, які мене до сліз зачіпали, і сипалися всілякі розумні гумористичні сцени.

Я змалку на гармошці навчився грати, гарних гармоністів у селі було багато, мене до них тягнуло, як kota до сметани. Згадую вчителя Грицька Семеновича, який керував оркестром, і навчив мене грати на балалайці, мандоліні, гітарі; пам'ятаю вчительку мови й літератури Олександру Іванівну. Вони прищеплювали мені любов до музики, до слова.

Може, вони й надоумили мене послати вірші в піонерську газету "Зірка". Я тоді вчився в п'ятому класі. Писав щось віршоване про Богдана Хмельницького, про школу, про голіву колгоспу, про колгоспне життя... Щось там послав і відбулося диво — мене надрукували в газеті. Пізніше я послав вірші в обласну "Черкаську правду", і звіти отримав гонорар, на все життя запам'ятав: 42 карбованці і 20 копійок.

До перших своїх пісень я прийшов тернистим шляхом. У 8 класі я втік із дому — за 8-й клас треба було платити, грошей, звісно, не було, от я і втік — у Черкаси, влаштувався на завод. Мати дуже розсердилася, з кінця грядки крикнула приблизно так: "Такий-сякий, щоб ти поїхав і не вернувся! Дивись, той уже на конях їздить, той на волах, а в тебе тільки гармошка в голові!.." А я дуже хотів баяна, прагнув до музики — мама цього не розуміла; вже пізніше, коли я став званою людиною, мама плакала, згадуючи цей момент. Попрацювавши деякий час у Черкасах на заводі, я поїхав аж в Архангельську область за довшим карбованцем, майже два роки працював на лісорозробках, сучки рубав. Таким чином заробив гроші на гарний баян, вивчився самотужки грати на ньому і приїхав у рідне село.

Про телевізори ще не знали. Зранку до пізнього вечора село гуло, мов вулик. І дивуюсь цьому феномену, якого зараз ніде не зустрічаю: люди працювали і співали — за са-

всі літа, на всі літа". З Павличком — "Бджоли" ("Заманили квіти дівчину у гречку..."), що нині сприймається, як народна пісня. Потім у світ полетіла пісня "Ой шумлять хліба, не видно краю, колосками вітер грає, хвилею на хвилю налітає. То добром рясна, рідна сторона..." Ця пісня звучала як гімн (слова В. Лагоди). Далі виплеснулися "Сійся, родися", "Чайка степова" "Купавушка" (сл. Л. Татаренка).

— А знаменита "А льон цвіте синьо, синьо"? Розкажіть її "історію"?

— Так. У вікно автобуса я побачив жінку серед синього моря льону. Зупинив автобус (я їхав із колективом, який тільки-но організував), почав із селянкою розмовляти. Серед іншого вона розповіла, що чоловіка з війни не дочекалась, синів немає. Я з нею щемно порозмовляв, сів у автобус, а в голові: "А льон цвіте синьо, синьо, а мати жде додому сина". Усе, більше нічого не було. Згодом у редакції журналу "Україна" я познайомився з поетом Василем Луковичем Юхимовичем; він, до ре-

Іван Сльота та Володимир Коскін

У ЧАС «ВОВКУЛАКА ШОУ-БІЗНЕСУ» — ДО ВІЧНОЇ КРАСИ

Гість нашої редакції — Іван Михайлович Сльота, відомий поет і композитор, народний артист України, незмінний художній керівник Поліського ансамблю пісні і танцю "Льоник".

панням, за копанням, за прядкою; в саду — пісня; на возі їдуть, на волах, на конях — пісня, в кузовах машин звучав особливий спів — під розгойдування. Мелодії були фантастично красиві: веселі, як сонечко, зворушливі, як шепотіння квітів у лузі... Той спів у мене досі у вухах стоїть. Парадокс: співали серед дня і просто під час роботи. Для цього не треба було весілля чи дня народження, або свята все-народного. Потім, коли я став студентом і опанував ноти, я почав записувати пісні. Вже після першого курсу музичного училища, приїхавши на канікули, я побіг у садову бригаду, де насолоджувався співом.

— Коли Ви твердо усвідомили, що на вірному шляху?

— Коли була вперше надрукована й помічена моя пісня. Після закінчення Одеського музичного училища мене направили в Канівське культпросвітнє училище, там я написав пісню "Ніколи тебе не забуду, Черкашино, рідна моя сторона". Якраз будувалася Канівська ГЕС, панувало піднесення, і пісня влучила точно в яблуко. Це вже 1965 рік. Цю пісню вперше виконав Черкаський народний хор під керівництвом Анатолія Авдієвського. Завдяки йому пісня "об'їхала" весь Союз. До речі, за свою "лікарську" пісню я отримав перший гонорар.

— Мелодії Ваші, а слова?

— Парадокс, але на свої вірші я створив мало пісень. Найбільшого розголосу мали пісні на слова інших авторів. Наприклад, Варвари Гринько. Випадково я купив її тоненьку збірку, в результаті вийшло кілька гарних пісень, особливо популярною стала "Хай собі говорять"...

З Миколою Сингаївським я написав: "А що в душі цвіло, повік не відцвіта, любов на

чі, житомирянин, із Полісся, і цей край добре знає. В результаті за ніч він написав чудовий вірш на мою музичну "рибу". Вранці він зателефонував і сказав: "Слухай!"

Пісня народжувалася у творчих муках.

Мені хотілося акцентованого оптимістичного закінчення. Бо чомусь "модно" було писати, що всі загинули, сплять вічним сном і перетворилися в обеліски, монументи та безсмертники. Однак чимало ж героїв повернулося до рідного дому.

І ще. У Юхимовича в приспіві: "А мати жде у сина сина". Так і в світ полетіло. Я казав виконавцям: "Так не можна співати". І Василю Луковичу казав: "Мати може чекати від сина внука". Тобто, нісенітниця виходить. Одне слово, довелося редагувати: "А льон цвіте синьо, синьо, / А мати йде назустріч сину".

— Так що ж головне у Вашій творчості: музика чи поезія?

— Одні кажуть: треба було музикою не займатися, інші — поезією. Навіщо, мовляв, розпорошуєшся? А я вважаю, що це мої два крила. Пишу не за гроші, а від душі.

Перша моя поетична збірка (всього їх 8. — *Ред.*), вийшла в 1987 році, на зламі перебудови, з легкої руки прекрасної неординарної людини — критика й літературознавця Володимира Яковича П'янова, який працював спочатку у видавництві "Радянський письменник", а потім, після перейменування, в "Українському письменнику". П'янов давав крила багатьом молодим поетам, у тому числі Ліні Костенко й Миколі Вінграновському, а нещодавно він випустив чудову книгу про Тичину.

Таким чином вийшла моя перша книжка "Пісні моєї землі", а потім грянула перебудова, і полетіло все шкереберть... І запанував

ЗНАЙОМСТВО ЗБЛИЗЬКА

вовкулак шоу-бізнес, тобто, нецивілізований бізнес, завирував наш маргінальний ринок...

— Як живе Іван Сльота сьогодні. Опишіть його портрет?

— Перш за все, може сказати: я на землі. Тобто, я не між небом і землею, не літаю десь там, а займаюся земними й водночас сердечними справами. Протидію штучності й підробкам.

Зараз усе захлопнула технократична хвиля. Ні, я не проти техніки, я за прогрес, тільки за прогрес, який не забирає душу людини, не забирає її силу, енергію, не руйнує красу, творчість, духовність. Комп'ютер ніколи не замінить баяна, балалайку, бубна, бандури, органа, скрипки, рояля. Нещодавно я прочитав в одній житомирській газеті дивовижну річ: художник Н. побудував у лісі хатинку й там живе, і стверджує, що це — шанс врятуватися. Він розмовляє з природою та бере наснагу й сили від неї...

Так от, на благословенній землі українського Полісся я очолюю славетний ансамбль пісні і танцю "Льоник", якому незабаром виповниться 35 років. Я — професор, викладаю в Житомирському педагогічному університеті, допоміг створити й опікую хор у Житомирському агроуніверситеті.

Випустив два пісенні збірники. Закінчую працювати над вибраним у двох томах, перший том — пісенна творчість, другий — поетична. Є пропозиція вдатися системну біографічну книжку, де були б вірші, пісні, публіцистика, статті, рецензії. У задумках — написати, як творилися пісні, практичний посібник для народних хорів. Дивина полягає в тому, що в нас є видатні діячі хорового мистецтва — Авдієвський, Пашкевич, Кушнеренко та багато інших — а от такого посібника, який би акумулював досвід, немає. Але першочергове моє завдання — видати записи українських народних пісень, які я збирав усе своє життя.

— Чи є час писати пісні?

— Головне, що сили є. Але з піснями (саме з піснями — не з "бумкалками") справа дуже складна й сутужна. Усім опанувала стихія. Скрізь перепони. Я хочу повернутися до часу, в якому я народився і відчув. І щоб там не казали, як би не паплюжили минуле, я не згоден, що все було погане. Своім розумом я впевнений, що тоді шанували людину, накази (спробуй не створи хор-ланку), люди співали, була ідеологія. Невже наші діди були такі дурні? Зараз панують сатанинські телевізори. Я знаю ціну мистецтву, знаю, що таке золото і чим воно відрізняється від того, що блищить.

Мені болить, коли я думаю про молодь. Для багатьох — чим дурніше, тим прикольніше. А як тільки вчити Шевченка, Лесю Українку, Толстого чи Пушкіна — дзуськи! — читати не примусиш. Наркотики, алкоголь, вживання легковажних продуктів псевдокультури...

Іноді я дивлюся телепередачу "В світі творин". Як у них усе мудро організовано! Я не чув, щоб горлиця горлицю заклувала, чи вовк з'їв вовка.

Безумовно, у мене є порох у порохівниціх і душа рветься писати пісні, але я, знаєте, не в тім полі, по якому йдеш і знаєш, для кого твориш. Скрізь круті й шалено зайняті бізнесмени. Я засіваю, а воно бур'яном глушиться. Це питання болюче.

Тополі нема, землі нема, вербиченьки нема... А те, що сьогодні голосить по "ефемах", — це просто жаж. Сьогодні в мене немає замовника. Раніше я знав, кому писати. Василь Лукович Юхимович, якого вже понад рік немає на білому світі, мені по телефону аж вигукнув: "Чи ти пишеш іще пісні? Давай щось твори!" (Останню пісню ми з ним створили в пречистий четвер: "Тюхкав, тюхкав соловей в діброві"). А я йому відповідаю: "А про що писати?" Якщо я напишу про поле і про жито, нема мені куди цю пісню пустити, немає покупця. Слухач є, немає покупця. Немає державного замовника. Я заходжу в кабінети, дивлюся й відчуваю: це чужі мені люди, і поле з житом їм чуже.

І отут я підходжу до головного. Ви можете закинути мені докір, що я песиміст, згущую барви і заганняю себе в безвихідь. Стривайте! Я ніколи не опущу рук і, можливо, з тих самих причин, про які шойно сказав. Я буду творити і працювати хоча б задля того, щоб усі перепони зміло живою водою наших зусиль. Без житнього поля, без вербиченьки, тополі, без річечки, надії і кохання не буде в українців майбутнього. Ми не такі дурні, щоб зрікатися наших здобутків і не такі потворно смішні, щоб бути бездіяльними песимістами.

●

Розмову вів
Володимир КОСКІН